

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta Právnická

Rigorózní práce

Historický vývoj notářství na území českých zemí

Mgr. Aneta Kadaňová

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta Právnická

Katedra právních dějin

Obor rigorózního řízení:

Právní dějiny

Rigorózní práce

Historický vývoj notářství na území českých zemí

Zpracovala: Mgr. Aneta Kadaňová

Plzeň 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci s tématem “ Historický vývoj notářství na území českých zemí” zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, a to způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň září 2019

Mgr. Aneta Kadaňová

Obsah:

Úvod.....	1
1. Historický vývoj notářství v českých zemích do roku 1848.....	7
1.1 Historické souvislosti.....	7
1.1.1 Počátky instituce notářství v nejstarších dobách.....	7
1.1.2 Vývoj notářství v Itálii.....	11
1.1.3 Vývoj notářství ve Francii.....	14
1.1.4 Vývoj notářství v Německu.....	17
1.2 Notářství v českých zemích do roku 1848.....	19
1.3 Revoluční rok 1848.....	26
1.4 Vybrané osobnosti působící v notářství ve sledovaném období.....	27
1.4.1 Hernicus de Isernia (Jindřich z Isernie).....	27
1.4.2 Ignác Hauschild.....	29
1.5 Nejdůležitější data a události v letech 1848 – 1850.....	29
1.6 Shrnutí.....	30
2. Notářství v českých zemích v letech 1850 – 1918.....	31
2.1 Období roku 1850 – 1871.....	31
2.1.1 Notářský řád z roku 1850.....	32
2.1.2 Notářský řád z roku 1855.....	42
2.2 Období od roku 1871 – 1918.....	44
2.2.1 Notářský řád z roku 1871.....	44
2.3 Vybrané osobnosti působící v notářství ve sledovaném období.....	58
2.3.1 Václav Šediva.....	58
2.3.2 Alois Pravoslav Trojan.....	59
2.3.3 Otokar Mokřý.....	62
2.3.4 Jan Strakatý.....	64
2.3.5 František Fáček.....	65
2.4 Nejdůležitější data a události v letech 1850 – 1918.....	66
2.5 Shrnutí.....	68
3. Notářství v období první republiky 1918 – 1938.....	71
3.1 Změny v notářství po rozpadu R-U monarchie.....	72
3.2 Vybrané osobnosti působící v notářství ve sledovaném období.....	73
3.2.1 Anděla Kozáková-Jírová.....	74
3.2.2 Antonín Mokřý.....	76
3.3 Nejdůležitější data a události v letech 1918 – 1938.....	77
3.4 Shrnutí.....	80

4. Notářství v období let 1938 – 1945.....	81
4.1 Notářství v období druhé Československé republiky.....	81
4.1.1 Změny v notářství.....	82
4.2 Notářství v období protektorátu Čechy a Morava.....	83
4.2.1 Změny v notářství.....	84
4.3 Nejdůležitější data a události v letech 1938 – 1945.....	85
4.3 Shrnutí.....	87
5. Československé notářství v letech 1945 – 1989.....	88
5.1 Notářství v období poválečného Československa 1945 – 1948.....	88
5.1.1 Změny v notářství.....	89
5.2 Změny v notářství po Únorovém převratu roku 1948.....	90
5.3 Státní notářství 1953 – 1963.....	92
5.4 Státní notářství 1963 - 1989	93
5.5 Nejdůležitější data a události v letech 1945 – 1989.....	94
5.6 Shrnutí.....	99
Závěr.....	100
Resumé.....	104
Seznam použité literatury a pramenů.....	108
Internetové zdroje.....	110

Úvod

Historický vývoj notářství na území českých zemí procházel mnoha etapami, které jej měnily a formovaly do dnešní podoby. Po mnohá staletí se formoval český stát, měnilo se územní či státoprávní uspořádání a to vše ovlivnilo vývoj notářství jako takového.

Jako téma rigorózní práce jsem si právě vybrala historický vývoj notářství na území českých zemí. Toto téma jsem si zvolila záměrně, nejen z důvodu mého zájmu o notářství soudobé, ale hlavně z historického pohledu, jelikož do dnešního dne nebylo napsáno mnoho děl zabývajících se historickým vývojem notářství v rámci českých zemí. Již ve své diplomové práci jsem se věnovala právně dějinnému tématu, a to historickému vývoji soudnictví v Československu v letech 1918 -1989 a ráda bych tuto rigorózní práci pojala v podobném duchu.

Má práce by měla čtenáři přiblížit právě onen historický vývoj notářství v českých zemích od počátků českého státu do dnešní doby. Sama vím, že je to velmi rozsáhlé období, proto se ve své práci zaměřím na nejdůležitější události ve sledovaných epochách českých zemí. Má práce by měla být jakýmsi komplexním dílem, které by mělo čtenáři poskytnout patřičné informace o vývoji notářství, avšak větší část mé práce se věnuje období od roku 1848. Právě ona revoluční doba přinesla zásadní změny notářství jako takového a do jisté míry ovlivnila i notářství soudobé. Podstatná část mé práce se tedy věnuje notářství 19. a 20. století.

Rigorózní práce je rozdělena na pět základních kapitol mapujících historický vývoj notářství na území českých zemí. Tyto kapitoly se dále dělí na jednotlivé podkapitoly dotvářející celkový obraz sledovaného období. Jednotlivé kapitoly tedy mapují jednotlivá časová období a ve svém celku utvářejí komplexní pohled na historický vývoj českého notářství. Ve vybraných kapitolách mé práce uvádím vybrané významné osobnosti notářského stavu, které ovlivnily tehdejší notářství, či se podílely na utváření dějin.

Na závěr každé kapitoly představující určitou etapu vývoje notářství jsou čtenáři představeny vybraná nejdůležitější data a události, která ovlivnila vývoj tehdejší doby. Právě tento souhrn událostí v podobě jednotlivých podkapitol slouží čtenáři jako jistá časová osa českých dějin.

Práce je zakončena celkovým shrnutím v podobě závěru, které čtenáři poskytuje ucelený náhled na mou práci a anglickým resumé.

První kapitola mé rigorózní práce s názvem: Historický vývoj notářství v českých zemích do roku 1848, představuje poměrně rozsáhlé období mapující jednotlivé mezníky v českých dějinách, a nejen v českých, související s vývojem notářství a veřejného notariátu. Tato kapitola je rozdělena na několik podkapitol.

Právě první z podkapitol se věnuje historickým souvislostem spojených s vývojem notářství v kontextu jeho mezinárodního vývoje. Tato podkapitola čtenáři představuje počátky veřejného notariátu sahající od prvních zmínek osob sepisujících listiny ve staroorientálních despociích, po dobu řeckou a římskou, dále pak po středověk do konce sledovaného období, to jest do roku 1848. V této podkapitole představuji čtenáři taktéž historický vývoj notářství ve vybraných evropských zemích, které jsou Itálie, Německo a Francie. Tato podkapitola slouží čtenáři této práce k lepšímu porozumění a dokreslení historického kontextu vývoje notářství a jeho původu v rámci mezinárodních dějin.

Druhá podkapitola se věnuje historickému vývoji notářství v českých zemích. Tato podkapitola mapuje nejdůležitější mezníky vývoje notariátu na území českých zemí do roku 1848. Jejím cílem je představit čtenáři této práce historický kontext vývoje notářství vedoucí k revolučnímu roku 1848, který je navazující podkapitolou této práce.

Onen rok 1848 byl zvolen záměrně, jako třetí podkapitola první kapitoly rigorózní práce. Od tohoto roku došlo v Evropě k velkým změnám, které se dotkly historického vývoje notářství.

Čtvrtá podkapitola se věnuje vybraným osobnostem, které se zasloužily o vývoj notářství či čtenáři představí vybrané notáře, kteří se do jisté míry zapsali do právních dějin. Jako vybrané osobnosti jsem zvolila Jindřicha z Isernie a Ignáce Hauschilda.

Pátou podkapitolou je podkapitola s názvem: Nejdůležitější data a události v letech 1848 – 1850. Na rozdíl od ostatních podkapitol se stejným tématem, které čtenář nalezne v následujících kapitolách mé práce, se tato podkapitola věnuje poměrně krátkému časovému úseku. Důvodem pro je úvodní rozsah kapitoly co se

do materie a sledovaného období týče a bylo by celkem nevhodné, ba i nemožné uvádět veškeré události, které vedly k revolučnímu roku 1848.

Druhá kapitola mé rigorózní práce se věnuje historickému vývoji notářství v českých zemích v letech 1850 – 1918. Kapitola navazuje na události revolučního roku 1848. Notářství v tomto období prošlo podstatnými změnami a v jednotlivých podkapitolách jsou čtenáři tyto změny představeny.

První podkapitola se věnuje období let 1850 – 1871 a je rozdělena na další dvě podkapitoly věnující se jednotlivým notářským řádům. Čtenář je v první podkapitole zejména seznámen s notářským řádem z roku 1850. Ve své podstatě se jednalo o Císařský patent č. 366/1850 ř. z. ze dne 29. září 1850. Onen císařský patent přinesly zásadní změnu do notářství tehdejší doby. Jelikož, jak již bylo řečeno, jednalo se zásadní dokument upravující notářství na území Rakousko – Uherské monarchie, tedy i na území Čech, proto je tomuto dokumentu věnována část podkapitoly v podobě vymezení jednotlivých hlav Císařského patentu č. 366/1850 ř. z. ze dne 29. září 1850. Druhá podkapitola navazuje na císařský patent č. 366/1850 ř. z. ze dne 29. září 1850 a to v podobě notářského řádu z roku 1855. Notářský řád z roku 1855, známý též jako Císařský patent č. 93/1855 ř. z. ze dne 21. května 1855, představoval ve své podstatě jistou novelizaci notářského řádu z roku 1850. Tato novelizace spočívala v propracovanosti a územní působnosti notářského řádu, které se v této podkapitole věnuji.

Následující podkapitola se věnuje období od roku 1871 do roku 1918. Tato kapitola je zejména věnována notářskému řádu z roku 1871. Tento notářský řád v podobě císařského zákona č. 75/1871 ř. z. ze dne 25. července 1871 představoval další změnu v dosavadním zákonném uspořádání notářství jako takového. Právě tato podkapitola mé práce se zabývá změnami, které tento císařský zákon přinesl. Ona podkapitola ve své podstatě uzavírá sledované období vývoje notářství v českých zemích od roku 1850 do roku 1918.

Čtvrtá podkapitola se věnuje vybraným osobnostem, které se zasloužily o vývoj notářství či čtenáři představí vybrané notáře, kteří se do jisté míry zapsali do právních dějin. Mezi vybrané osobnosti působící v notářství patří Václav Šediva, Alois Pravoslav Trojan, Otokar Mokřý, Jan Strakatý a František Fáček.

Pátou částí kapitoly vývoje notářství v českých zemích v letech 1850 – 1918 jsou vybrané události, které formovaly tehdejší dobu. Tyto události jsou předneseny, jak již bylo čtenáři této práce představeno v předchozím oddíle, ve formě nejdůležitějších dat a s nimi spojených událostech.

Třetí kapitola mé rigorózní práce čtenáři představuje období historického vývoje notářství v období první republiky 1918 – 1938. Tato kapitola plynule navazuje na předchozí kapitolu, které končila právě rozpadem Rakousko – Uherské monarchie a vznikem První československé republiky.

Notářství v tomto období plynule navazovalo na zaběhlou právní úpravu, avšak do jisté míry se samozřejmě měnilo. Avšak ač se to tak nemuselo zdát, rozpad R-U monarchie znamenal pro notářství tehdejší doby jednu ze zásadních změn. Tato změna nespočívala ve změně notářského řádu *de lege lata*, ale byla patrná v jisté uvolněnosti ze spárů područí R-U monarchie. Samostatná československá republika představovala v tehdejší době jistou naději pro budoucnost a s tím se vyvíjelo i tehdejší notářství.

Právě první podkapitola se věnuje oněm změnám v notářství po rozpadu Rakousko – Uherské monarchie.

Druhá podkapitola čtenáři této práce představuje významné představitele notářského stavu, kteří se dostali do popředí ve výše sledovaném období. Jako významné představitele jsem vybrala první českou notářku Andělu Kozákovou a bratra Otokara Mokrého, Antonína Mokrého.

Třetí podkapitola se ve své podstatě zaměřuje na nejdůležitější data a události v letech 1918 – 1938. V této části mé práce bych ráda představila nejdůležitější data a události, které formovaly tehdejší stát a společnost. Tyto události do jisté míry šly, ruku v ruce s tehdeším vývojem notářství.

Čtvrtá kapitola mé rigorózní práce navazuje na předchozí kapitolu a představuje období let 1938 – 1945. Pro Československou republiku toto období představovalo jednu z nejzásadnějších změn. Notářství tehdejší doby bylo do značné míry ovlivněno nacistickým Německem, které ve své dominantní roli rozhodovalo o státoprávním uspořádání tehdejších úřadů včetně úřadů notářských.

První podkapitola se zabývá změnami v notářství v období takzvané druhé Československé republiky od uzavření Mnichovské dohody do vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava.

Druhá podkapitola čtenáři této práce představuje období Protektorátu Čechy a Morava a prezentuje jednotlivé změny, které se dotýkaly notářství tehdejší doby.

Třetí podkapitola čtenáři představuje nejdůležitější data a události v letech 1939 – 1945. Právě tato podkapitola čtenáři této práce představuje vybrané události, které ovlivnily nejen tehdejší notářství, ale také tehdejší dobu.

Konec druhé světové války znamenal pro tehdejší společnost jisté uvolnění. Samozřejmě, následky celosvětového konfliktu byly převažující, ale ona jistá svoboda, znamenala pro občany Československé republiky onen pocit vítězství a svobody. Notářství a notáři tehdejší doby procházeli jistým procesem uvolnění, nejen z područí nacistického Německa, ale hlavně z jeho diktátu.

Pátá kapitola mé rigorózní práce se zaměřuje na navazující události v rámci historického vývoje notářství. Tématem páté kapitoly mé práce je právě československé notářství v letech 1945 – 1989

První podkapitola se zabývá tématem notářství v období poválečného Československa 1945 – 1948. Právě toto období představuje výše zmíněné uvolnění, v rámci notářského stavu, jelikož nacistický diktát byl v tomto ohledu značně patrný. Tato podkapitola by čtenáři měla přinést zásadní změny ve vývoji notářství tehdejší doby.

Druhá podkapitola čtenáři této práce představuje změny v notářství po Únorovém převratu roku 1948. Únorový převrat roku 1948 představoval jistou „čáru přes rozpočet“ tehdejšího předpokládaného vývoje politické situace na území československé republiky. Notářství tehdejší doby již nebylo svobodným povoláním a nacházelo se na cestě k jeho znárodnění a socializaci.

Třetí podkapitola se věnuje státnímu notářství let 1953 – 1963. Notariát v tomto období je již plně zestátněn.

Čtvrtá podkapitola mé práce čtenáři představuje notářství v podobě státního notářství v letech 1963 - 1989 .

Poslední podkapitolou je jistý souhrn událostí představující nejdůležitější data a události v letech 1945 – 1968. Tento souhrn slouží čtenáři této práce pro lepší pochopení historických souvislostí v rámci daného tématu kapitoly práce.

1. Historický vývoj notářství v českých zemích do roku 1848

Notářství, jak již bylo v úvodní části této práce řečeno, prošlo dlouholetým vývojem. V následujících podkapitolách je čtenáři této práce představen vývoj notářství nejen na území českých zemí.

1.1 Historické souvislosti

Tato podkapitola představuje historický vývoj notářství od jeho počátků v nejstarších dobách v období staroorientálních despocií, starého Řecka a Římu, dále pak tato podkapitola představuje historický vývoj notářství v Itálii, Francii a Německu.

1.1.1 Počátky instituce notářství v nejstarších dobách

Nejstarší dějiny notářství lze sledovat v jistých listinách, které se nám dochovaly skrze archeologické nálezy. Právě tyto listiny jsou dokladem existence osob veřejného života, které tyto listiny tvořily, či je zpečetovaly.

Pro studium historického vývoje notářství je nutné sledovat vznik notářského dokumentu, jelikož bez existence tohoto dokumentu je nemožná činnost notáře. Právě tuto skutečnost ve svém díle popsal i Rafael Núñez Lagos: „na počátku byl dokument, a tento vytvořil notáře, přes to, že nyní notář vytváří dokument“.¹

První dochované zmínky o psaných listinách pocházejí z období 2900 let před naším letopočtem. Staří Sumerové, Asyřané, Babyloňané, Chetitové a Egypťané nám zanechali mnoho psaných dokumentů a právě na některých z nich se objevují podpisy svědků a písaře. Právě v osobě písaře lze spatřovat jistou obdobu notáře, který zpečetoval obsah listiny svým podpisem. Výše zmíněné podpisy, však v této době nebyly podpisy v pravém slova smyslu, jednalo se o otisky razidel. To lze považovat za další paralelu s notářstvím, jak jej známe dnes. Z počátku byli starověcí písaři především osoby kněžského stavu, tedy kněží, až v pozdějších dobách se mluví o písaři jako o úschovci dokumentu. Pořád se však jednalo o dokument soukromý, tedy soukromou listinu. Listiny veřejného

---

¹ Lagos, Núñez, Rafael. El valor jurídico del documento notarial. 1945. s. 126

charakteru vznikly až ve starověkém Řecku okolo roku 265 před naším letopočtem.²

Právě Řecko třetího století před naším letopočtem nám přináší první zmínky o listinách, které můžeme považovat za listiny veřejné. Tyto listiny byly sepisovány úředníky – „ptolemeos“ a měly podobu dokumentu, který na svém vnějšku obsahoval stručný obsah vlastního textu listiny. Onen dokument byl opatřen datem, dále jménem sepisujícího úředníka a následně prohlášením stran a podpisy všech zúčastněných osob. Tyto veřejné listiny zůstávaly u sepisujícího úředníka a jednotlivé strany vystupující v obsahu listin mohly po sepisujícím úředníku žádat kopie originálních listin.³

Z řecké doby se nám skrze archeologické nálezy dochovaly informace o písaři, jež byl znám jako „Mnémon“. Tento písař byl pověřen vyhotovovat a registrovat smlouvy. Ve svém díle *Politika*, řecký filozof Aristoteles píše o tom, že v jeho době jsou ve všech civilizovaných obcích veřejní úředníci pověřováni sepisováním smluv občanů. Byli to právě „mnemones, později též „epistotoi“ a „agoranomoi“, kteří sepisovali smlouvy, a zapisovaly je do veřejného rejstříku.⁴

To starověký Řím přinesl mnoho poznatků o tehdejší notářství. Poprvé se zde setkáváme se slovem „notarii“, které označovalo skupinu lidí, písařů, kteří za římské republiky sepisovali soukromé listiny. Slovo „notarii“ je odvozeno od slova „nota“, kterým se běžně označovaly těsnopisné značky psané právě písaři. Ohledně původu slovního označení osoby notáře se někteří spisovatelé přiklánějí k původu slova z hebrejštiny a to konkrétně od slova „natar“. Římští písaři, označovaní též jako „scribae“, „exceptores“, „actuarii“, „librarii“, však nebyli osobami veřejného života, za které lze považovat současné notáře.⁵

Skutečné počátky instituce notářství můžeme nalézt později právě ve starém Římě, kde mezi starověkými písaři vystupuje písař zvaný „tabellio“.⁶ Tento písař především sepisoval listiny o právních úkonech pro jiné osoby,

---

² BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 8

³ Tamtéž. s. 9

⁴ Tamtéž. s. 9

⁵ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 9

⁶ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Historie notářství v dokumentech. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012, s. 7

v rámci svého povolání a proto jej můžeme označit jako „jednoho z prvních notářů své doby“.

První notáři tehdejší doby, tedy „tabellionové“ se s postupem času vypracovali na uznávané občany římských měst. V nejdůležitějších římských městech měli na veřejných místech své „kanceláře“ (dle V. Šedivy boudy), ve kterých svou živnost sami či s pomocníky vykonávali. Právě ve velkých městech vznikala sdružení tabellionů, která seskupovala jednotlivé tabelliony. Tato sdružení si volila představeného a další členy s patřičnými hodnostmi. Například takový kandidát o členství ve sdružení tabellionů musel prokázat svou počestnost, důkladnou znalost práva a dále musel umět ovládat precizní psaní. Po té co splnil požadované náležitosti, musel se uchazeč představit městskému prefektovi v doprovodu ostatních tabellionů, kteří svou přísahou potvrdily nezájatost při volbě kandidáta. Následně kandidát složil přísahu a byl mu odevzdán pečetní prsten, který byl symbolem jeho stavu.⁷

V období vlády císaře Justiniána, tedy v první polovině 6. století, byl tabellionat tak rozšířen, že se císař rozhodl pro zákonnou úpravu notářství tehdejší doby. Justiniánovo zákonodárství, tedy právní úprava tabellionatu, spočívala především v obecných požadavcích znalosti práva jednotlivých tabellionů, dále pak byl zřízen jakýsi státní dozor na vykonávání jejich živnosti a dále jim bylo uloženo zachovávat určité povinnosti, jejichž opomenutí mohlo znamenat i zánik jejich činnosti.

Postupem času samotné římské právo, upravovalo činnost tabellionů směřující k zdokonalení jejich řemesla.⁸

Listiny, které tabellioni vytvářely, byly však stále listinami soukromými. Listina sama o sobě neosvědčovala svůj obsah. Ten osvědčoval tabellion a svědci listin. Listiny se dělily na „carta“ a „notitia“. Rozdíl v těchto listinách je takový, že vystavovatel carty byla osoba zavázaná a naopak vystavovatelem notitiae byla osoba oprávněná.⁹

---

⁷ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 9

⁸ BARTOŠEK, M.: Encyklopedie římského práva, Praha, Panorama 1981, s. 305

⁹ BRÁZDA, Jirí. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 10 a 11

Starověký Řím přinesl pravděpodobně nejvíce poznatků o vývoji notářství a notářského stavu. Notáři tehdejší doby byli dozajista osobami zvláště uznávanými, avšak ona víra v jejich dílo, tedy veřejnou listinu v této době stále chyběla. Do jisté míry byl tehdejší notář pouze jakýsi odborník a ne veřejný úředník. Teprve v následujících staletích dosáhla osoba notáře skutečného veřejného charakteru.

Rozpad západořímské říše znamenal pro notářství tehdejší doby jistý pokrok. Onen pokrok lze spatřovat v samostatném vývoji funkce, kterou v dnešní době označujeme za funkci notáře. Samostatný vývoj notářství nastal také v byzantské říši, která byla nástupcem říše římské, tedy její východní části. Právě v této říši notářství navazuje na instituci tabellionů, která byla upravena novelou císaře Justiniana. Další novelizace se notářství dočkalo až skoro o 400 let později v roce 802 novelou císařovny Ireny.¹⁰

Poměrně rozsáhlou novelu notářství provedl v roce 889 císař Lev, zvaný „Filosof“. Ona novela stanovila poměrně přísné požadavky pro výkon notářského postu. Mezi nimi byla především dobrá pověst tabelliona, znalost řeči a písma, znalost zákonů a určitých právnických prací. Novela dále zdůraznila důležitost spolků tabellionů. Další podrobnější úpravy se notářství tehdejší doby dočkalo na základě zákonodárných děl Baziliky a Knížky eparchovy. Právě tato díla se zabývala výchovou dorostu směřující k notářství, kvalifikačními požadavky na nové notáře, notářskými korporacemi či stanovovala uzavřený počet notářů, nebo upravovala činnost notářských písařů. Ony zákonodárná díla obsahovaly také předpisy o úpravě a formě notářské listiny, o její úschově a o účasti svědků v rámci notářského řízení. V neposlední řadě byla upravena odměna notáře za vykonanou činnost.¹¹

Celý vývoj notářství v období východořímské – byzantské říše až do jejího zániku v roce 1453 nedospěl však dál, než za notářskou listinu. Která vystupovala jako fakultativní znak té doby a nikoli jako listina ve formě listiny obligatorní.¹²

---

¹⁰ BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 11

¹¹ Tamtéž. s. 11

¹² CVETLER, Jiří. K notářům v Byzanci. Bratislava: Právní obzor 8/1972 s. 739

1.1.2 Vývoj notářství v Itálii

Historický vývoj notářství v Itálii plynule navazuje na instituce, které v zemi trvaly z období pozdního císařství. Italští právní historikové v rámci jejich bádání vytvořili několik hypotéz o vzniku notářství v Itálii.

První teorie italského právního historika K. Durranda odvozuje vznik italského notářství přímo od římských tabellionů. Autorem druhé historicko-právní teorie vzniku notářství je italský právník Bresslau, který umísťuje vznik italského notářství do franské epochy při podceňování v době longobardské. A konečně třetí teorie, jejíž autor je Ital Schiaparelli, hledá vznik instituce notářství v instituci církevních notářů.¹³

S největší pravděpodobností však italské notářství vzniklo na základě spojení všech teorií. Nelze s přesností určit, která teorie byla dominantnější avšak první teorie o přímé návaznosti na institut tabellionů se zdá jako nejpravděpodobnější.

Pozoruhodné je však také ta skutečnost, že již v právu longobardském se setkáváme s institutem královských notářů, kteří byli úředníky královské kanceláře. V této době také dochází k ústupu od používání označení institutu tabellio a pro toto povolání se používá název notarius. Také franští králové, kteří od roku 774 v Itálii vládli, měli svou dvorskou kancelář, jejíž součástí byli také notáři. V této době existovali také knížecí notáři, kteří vykonávali svou činnost pro menší lombardská knížata.¹⁴

Co se týká církevních notářů v Itálii, poprvé se s nimi setkáváme v roce 98. V této době působí takzvaní „notarii regionarii“ nazvaní dle sedmi částí města Říma. Římští církevní notáři byli rozděleni do několika třídy. Příkladem mohou být apoštolští notáři, protonotáři výkonní či protonotáři nevýkonní, kteří měli svůj titul, avšak notářskou praxi nevykonávali. Postupem času se rozšířilo povědomí o církevních notářích a tak tento notářský stav zavedla i církev řecká. To mělo za následek velké rozšíření notářů tehdejší doby.¹⁵

---

¹³ BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 12

¹⁴ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 11

¹⁵ Tamtéž. s. 11

Zajímavostí je, že sám papež uděloval biskupům právo, které umožňovalo na území jejich diecézí jmenovat notáře. Tito notáři „notarii episcopales“ vykonávali svou činnost pouze na území diecézí. To bylo také důvodem, že brzy tento notářský stav takřka vymizel. Biskupským notářům totiž nestačila pouze územní působnost na daných biskupstvích a často se snažili dosáhnout celocírkevní působnosti jako „notarius apostolicus“. To se jim v mnohých případech také podařilo, jelikož požadavky té doby nebyly nikterak náročné. Na základě této skutečnosti bylo ustanoveno na Tridentském koncilu, že biskupové jsou oprávněni podrobit notáře ucházejícího se o post biskupského notáře, přísné zkoušce a na základě jejího výsledku notáře jmenovat či mu jeho úřad zapovědět.¹⁶

Na vývoj notářství v Itálii mělo však největší vliv římské právo a jeho studium. Počátkem 9. století římské právo bylo studováno především na severoitalských univerzitách. Jako součást studia římského práva byla i umění notářská, tedy „ars notaria“. Tak se notářství dostalo do největšího povědomí a patřičného respektu. Největšího významu v tomto univerzitním směru dosáhla italská univerzita v Boloni. Právě na této univerzitě vznikla kolem roku 1100 první samostatná „notářská škola“ na níž se dosahovalo univerzitního titulu doktor notářského umění. Notářskou školu, tedy její přednášky navštěvovali nejen studenti ucházející se o onen titul, ale také již vystudovaní právníci, kteří se zapsali do dějin svými právníckými díly. Mezi tyto osobnosti patří například slavný právník a univerzitní profesor Irnerius, který vytvořil dílo zabývající se notářstvím „formularium tabelliorum“ či právník Rolandinus, který je znám svým dílem „Suma artis notariae“. Právě Rolandinus Passagiero je právními historiky považován za otce italského notářství. Jeho díla se v průběhu času velmi proslavila a byla používána i v cizině po velmi dlouhou dobu. Tato doba je označována jako zlatý věk italského notářství.¹⁷

V době zlatého věku italského notářství také vznikl notářský instrument. Jeho počátek můžeme hledat v „instrumentu inbreviatur“, což byl jistý způsob a druh osvědčování. Inbreviatura probíhala na místě ve formě protokolu, který musel obsahovat podstatné náležitosti. Mezi tyto náležitosti patřilo zejména

---

¹⁶ WETZER, Heinrich Joseph. WELTE, Benedikt. Kirchen-Lexikon. Freiburg, 1847 s. 666.

Dostupné online: <http://mdz-nbn-resolving.de/urn:nbn:de:bvb:12-bsb10786456-1>

¹⁷ BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 13

vlastnoruční sepsání notářem v přítomnosti svědků a účastníků. Zápis se zapisoval do úřední knihy notáře. Na základě této skutečnosti se notář stal vystavovatelem listiny a tato listina představovala klasický notářský instrument.¹⁸

Italští glosátoři si velmi vážili institutu notářské listiny. Mnozí z nich si ji vážili více než listiny soudní. Nejen tato skutečnost přispěla k tomu, že notářská listina postupně získávala vlastnost veřejné víry a s ní spojenou vykonatelnost práva plynoucího z obsahu listiny v rámci veřejné víry. Dobové prameny uvádějí jako první takovou listinu, listinu florentského notáře z roku 1255. Na základě této skutečnosti se dovršilo rozdělení soudnictví na sporné a nesporné.¹⁹

Na základech položených v období italských glosátorů a městských statutů notářství v Itálii přečkalo mnohé převraty a katastrofy středověku, vznik nových a zánik starých republik a knížectví či mnohé změny na panovnickém trůně. Po velké francouzské revoluci byly vydávány různé zákony týkající se notářství. Důležitým zákonem tehdejší revoluční doby byl zákon ze dne 17. června 1806, který se stal předobrazem pro mnohé země. Po sjednocení italského státu bylo rozhodnuto italskou vládou o nutnosti sjednocení zemských zákonů a notářského řízení v zemi italské. Pro to byl vydán zákon ze dne 25. července 1875, který se změnami z 23. dubna 1879 platil na italském území do roku 1913.²⁰

Poslední změna zákonné úpravy notářství byla provedena zákonem ze dne 16. února 1913 a vládním nařízením ze dne 10. září 1914 a tento stav s jistými doplňky z roku 1956 trvá dodnes.²¹

Italské notářství se zapsalo do dějin notářství tučným písmem. Od jeho počátků můžeme sledovat strmý vývoj pozice notáře a jeho úřadu v rámci celé italské společnosti. Po dobu celého středověku bylo italské notářství na velmi vysoké úrovni a tuto úroveň si ponechalo i v pozdějších obdobích.

---

¹⁸ BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 15

¹⁹ Tamtéž. s. 15

²⁰ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 14

²¹ BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 16

1.1.3 Vývoj notářství ve Francii

Historické vývoj notářství na území Francie byl do značné míry ovlivňován římským a církevním právem. Nemalou měrou na vývoj notářství měly také severoitalské univerzity, kde se notářství vyučovalo a vzniklo zde mnoho děl, které ovlivnily francouzské notářství a nejen jej.²²

První zmínky o notářství, tedy jeho jisté dobové podobě, pocházejí z dob franských. Frankové žili podle svého zvykového práva a mezi nimi usedlí Římané podle svého římského práva. Římské právo znalo institut tabellionů a Frankové si tento institut osvojili. Frankové tak používali instituci notářů a tabellionů současně.

V Galii, tedy na území francouzském, za prvních dob vlády Franků, byli notáři pomocnými úředníky soudců. Notáři tak vyhotovovali listiny soudců, kteří ve své činnosti slučovali soudnictví sporné a nesporné. Notáři a tabellionové, kteří taktéž působili u soudců jako písaři, tedy nebyli osobami, které vytvářely listiny s veřejnou vírou. To se mělo, do jisté míry změnit, díky reformním jednáním Karla Velikého, který zamýšlel rozdělit soudnictví na soudnictví sporné a nesporné, avšak jeho smrt tomu zabránila. Karel Veliký přispěl k rozšíření působnosti notářů tak, že sám si zřídil notářskou kancelář se značným počtem notářů a dále ukládal biskupům, opatům a hrabatům, za povinnost zřídit si zvláštního notáře.²³

První reformy se francouzské notářství dočkalo až za vlády krále Ludvíka svatého. Ten v roce 1260 zřídil pro obvod města Paříže 60 notářů, kteří byli povoláni sepisovat a ověřovat listiny v nesporných věcech. Tito notáři jednali jménem městského soudce a to jedině v domě soudním. Při jednání museli být přítomni v počtu dvou osob a tito dva notáři sepsanou listinu společně předávali městskému soudci, který k ní připojoval soudní pečeť.²⁴

---

²² BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 17

²³ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 14

²⁴ BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 17

Reforma notářství Ludvíka svatého se vztahovala pouze na město Paříž. K jejímu rozšíření došlo až o 40 let později, kdy francouzský král Filip IV. asi v roce 1300 zřídil i na svých statcích notáře po vzoru notářů pařížských. Notáři tak na jeho panstvích byli nadáni vytvářet listiny s veřejnou publicitou a autenticitou. Jeho příkladu následovali i ostatní velmožové a tak v několika málo letech se pařížský notářský vzor rozšířil po celém území Francie.²⁵

V roce 1304 byl vydán notářský řád, který obsahoval ustanovení například o tom, že notáři zapisují listiny do rejstříků a z nich se vydávají účastníkům opisy, dále pak notářský řád uváděl podmínky pro výkon notářské činnosti či ustanovení o tom, že notář nesmí vykonávat žádnou jinou výdělečnou činnost. Zajímavostí je, že de facto až do Velké francouzské revoluce byli notářské úřady prodejné a na základě toho i dědičné. Ve zkratce to znamenalo to, že notář za propůjčené funkce odváděl královské pokladně poplatek a na základě toho se stal vlastníkem notářského místa a směl jej zcizovat.²⁶

Dalších úprav se notářství dočkalo edikty Karla VII. z 1. prosince 1437 a Františka I. ze srpna roku 1539, na základě kterých byl notářům uložen závazek uschovávat koncepty svých listin a listiny psát ve francouzském jazyce. František I. ediktem z roku 1542 omezil notářům působícím mimo město Paříž pravomoc na sepisování listin. Vydávání autentických listin bylo svěřeno veřejným úředníkům – tabellionům a zvláštním soudním úředníkům – garde-scel bylo uděleno výhradní právo připojovat k listinám soudní pečeť. Roku 1597 francouzský panovník Jindřich IV. sloučil činnost tabellionů i gardenotů s úřadem notářským, jež se stalo úřadem dědičným.²⁷

Podstatnými změnami prošlo francouzské notářství v období vlády Ludvíka XIV. Notářství jeho doby bylo rozděleno na tři kategorie. První z nich byli notáři královští, kteří byli ustanoveni do funkce samotným králem. Druhou kategorií byli notáři vrchnostenští, kteří byli do funkce jmenováni soudem, a jejich pravomoc byla omezena na okrsek příslušného soudu. A konečně třetí kategorií byli notáři apoštolští, kteří sepisovali a ověřovali listiny zejména z práva

---

²⁵ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 15

²⁶ BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 17

²⁷ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 15

církevního. Ludvík XIV. dále udělit notářům v Paříži a Lyoně název královských radů. V roce 1639 nařídil, aby každý snímek z notářského spisu byl registrován k tomu ustanoveným zvláštním úředníkem. Roku 1696 stanovil, aby všechny notářské listiny byly pečetěny pečeti s královským znakem a roku 1706 tuto pečeť propůjčil notářům, aby si sami mohli vydané listiny opatřit pečeti.

Notářství tehdejší doby bylo však značně nejednotné. Ani všechna opatření krále Ludvíka XIV. nepřinesla jednotnost notářství. Počet notářů nebyl nikterak omezen, poměry notářů byly velmi různé. V některých městech zastávali notáři i více notářských míst najednou, neboť notářská místa byla velmi rozdrobena.²⁸

Velká francouzská revoluce měla na notářství tehdejší doby zásadní vliv. Stav notářství v období Velké francouzské revoluce a bezprostředně po ní reflektuje Favartova zpráva přednesena 23. dubna 1798, v níž bylo uvedeno: „*ze všech povolání, která se ve společnosti vykonávají a jež mají nějaký vztah k politické ekonomii, respektive k vládním institucím, je stav notářský jediný, ač vznikl v „ancien regime“, zachoval v novém řízení naplno svou základní strukturu. Bývalé finančnictví neexistuje, stav církevní se zhroutil, úřady byly zcela reformovány, stejně jako různí funkcionáři, kteří vykonávali rozhodující pravomo, avšak notářství je stále jaké byl, stojí vzpřímeně uprostřed trose, jež přivedila Velká revoluce.*“²⁹

V počátcích Velké francouzské revoluce roku 1791 bylo notářství upraveno zákonem z 6. října, který rušil dosavadní uspořádání notářských úřadů, zakázal kupování a dědění notářských úřadů a zrušil veškerou spojitost notářství se soudní mocí. Tento zákon platil na území Francie pro dobu 12 let a byl nahrazen zákonem 16. března 1803 (zákon z 25. ventose roku XI). Tento zákon upravující notářství platí v jistých úpravách dodnes.³⁰

Francouzské notářství se vyvíjelo poměrně pomalu. V počátcích navazovalo francouzské notářství na římskou a italskou právní úpravu. Strmější vývoj francouzského notářství nastal až v 13. století. Podstatných změn doznalo

---

²⁸ BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 17

²⁹ Tamtéž. s. 19

³⁰ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 16

notářství za vlády Ludvíka XIV a jeho vývoj byl završen Velkou francouzskou revolucí a zákonem z 25. ventose roku XI.

1.1.4 Vývoj notářství v Německu

Historické vývoj notářství na území Německa byl do značné míry ovlivňován římským a církevním právem jako tomu bylo obdobně ve Francii.

Poprvé se však setkáváme v Německu s notářstvím v podobě jistého práva pečeti. Toto právo se poprvé objevuje v 9. století a znamenalo, že určité osoby měly právo sepisovat listiny o právním jednání a tyto listiny opatřovat svou pečeti jako jistou formou stvrzení. Toto právo náleželo například prelátům, správcům soudů, šlechticům či později také měšťanům a všem ctěným občanům.³¹

S notářstvím jako takovým se v Německu setkáváme však o několik století později ve 14. století. Základem německého notářství byla recepce římského a kanonického práva. O recepci římského práva se na území Německa zasloužilo mnoho notářů, kteří studovali na severoitalských univerzitách, zejména na univerzitě v Boloni. Tam se právě seznámili s římským právem a notářstvím, které pak používali ve své praxi a na základě toho je rozšiřovali do povědomí ostatních německých právníků. Na základě těchto skutečností se do Německa dostala instituce notářství, které vytvořila listinu nadanou veřejnou vírou.³²

Problémem tehdejší doby na poli notářském bylo to, že notáři byli zřizováni za úplatu, a na základě tohoto faktu se notářem často stávala i osoba bez právnického vzdělání a bez jakékoli praxe, například řezník či švec. To mělo za následek mnoho stížností na notářský stav a na nepořádek v notářství. Ona situace neunikla pozornosti i v místech nejvyšších.

Důsledkem vzniklé situace se říšský sněm roku 1497 usnesl na tom, že je nutno provést reformu notářství, která by odstranila možnost, aby se notářem stala osoba bez patřičných znalostí a schopností. Říšský sněm pro tuto záležitost vytvořil výbor z „osob učených a věcí znalých“, který vypracoval návrh

---

³¹ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 18

³² BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 22

notářského řádu a ten byl v roce 1512 realizován v podobě „*Řádu k vyučení notářů, jak své úřady vykonávají mají*“.³³

Notářský řád císaře Maxmiliána I. z roku 1512 nebyl reformou tehdejšího notářství, jednalo se spíše o kodifikaci dosavadního práva. Hlavní chybou tohoto zákona bylo to, že jím nebyl přesně vymezen obsah a rozsah působnosti notářů. Notářský řád i přes své nedostatky přispěl k rozvoji zákonodárství tehdejší doby a upravil alespoň část tehdejšího notářství. V pozdějších dobách působilo na vývoj notářství v Německu také notářství francouzské a to na základě mnoha vyhraných válek a zavádění svého práva na získaná území.

Rozpad císařství římskoněmeckého v roce 1806 znamenal konec uceleného notářství dosavadní doby. Jednotlivé německé země si samy mohli v rámci své zákonné pravomoci upravit notářství. Tak nastaly situace, kdy notářský úřad bys směřován se soudnictvím či advokací. Různost notářství v jednotlivých zemích nezanikla ani po zřízení německého spolku, ani po znovuzavedení německé říše po válce s Francií. Jediným společným zákonem pro celou německou říši dotýkající se notářství byl zákon z roku 1877, dle něhož je možné provést exekuci přímo a to na základě notářských listin sepsaných kterýmkoli německým notářem.

Co se týká ostatního německého notářského zákonodárství, lze jednotlivé německé země rozdělit na tři oblasti. Jednalo se o oblasti, kde dosud platil notářský řád Maxmiliánův, mezi tyto oblasti patřilo například město Frankfurt, oblast Holštýnu či oblast Lauenburska. Druhou oblastí byla území, na nichž měl platnost notářský řád francouzský. Mezi tyto oblasti patřil například okres apelačního soudu kolínského. Třetí oblast tvořily země a území, které měly svou specifickou úpravu notářství. Mezi tyto oblasti například patřilo Prusko, Sasko či Bavorsko.³⁴

Německé notářství bylo z vybraných zemí specifické svým vývojem. Vývoj notářství by se dal označit za pomalý a neprogresivní. Poprvé se setkáváme s jistým vývojem až ve 14. století s to jen na základě studia jednotlivých právníků na severoitalských univerzitách a jejich aplikace získaných vědomostí na území

---

³³ BRÁZDA, Jiří. BÉBR, Richard. ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 23

³⁴ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 18 a 19

německé říše. Vlastní úpravy se notářství dočkalo až na základě notářského řádu Maxmiliána I., který ovšem byl spíše kodifikací než reformním dílem. Rozpad říše taktéž neměl pozitivní vliv na vývoj německého notářství.

1.2 Notářství v českých zemích do roku 1848

Notářství v českých zemích se od počátků vyvíjelo podobně jako v ostatních zemích a to na základě vnějšího vlivu římského práva. Studium římského práva na italských univerzitách v 11. století ovlivnilo vývoj notářství i v českých zemích. Právníci potažmo studenti těchto škol vytvářeli listiny nadané veřejnou vírou o jejich pravosti. Jednalo se o takzvaný notářský instrument. Zahraniční vliv zprostředkovaný studiem na severoitalských univerzitách se velmi brzy promítl do vývoje notářství v českých zemích.

Ve středověku působili u soudů činní písaři, jejichž úkolem bylo zapisovat průběh soudního jednání a dále provádět další zápisy do zemských desek. Předpokladem pro výkon těchto soudních písařů byla i znalost práva. Tito písaři používali pro výkon své funkce taktéž označení *no-ratius terrae*, *protonotarius* či *vicenotarius*. Tato označení však nepředstavovala funkci notáře, jelikož se jejich činnost od pravé podstaty notářství zásadně lišila, poněvadž byla spjata se soudním řízením a nikoliv se zřizováním právních listin k soukromým účelům.³⁵

Nejen ve světské moci působili notáři – písaři, ale jejich působnost je nutno poznamenat i v moci církevní. Biskup, respektive arcibiskup pražský měl ve svých řadách zvláštní písaře – *protonatarie*. Církevní notáři nepůsobili pouze v arcibiskupských řadách, ale nacházeli se také při úřadech, jimž byla svěřena správa diecézí. Podobně jako při dvoře arcibiskupském byli notáři zřízeni i při kancelářích ostatních biskupů v Čechách, na Moravě či ve Vratislavi.³⁶

Skutečné počátky instituce notářství s prvky veřejného notářství se na území českých zemí objevují až v důsledku recepce římského práva v 12. a 13. století. České země v této době provozovaly obchodní styky právě s Itálií což se pozitivně projevovalo v pronikání vlivu římského práva na území českých zemí. Nemalou roli v recepci římského práva na území českých zemí sehrála také

---

³⁵ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Historie notářství v dokumentech*. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012, s. 7

³⁶ ŠEDIVA, Václav. *Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec*. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 40

německá kolonizace, jelikož právě v Německu došlo k ovlivnění vlastního práva právem římským mnohem dříve než v českých zemích. Počet notářů na území českých zemí rostl a pro to došlo za vlády Václava II. k provedení první právní reformy notářství, která spočívala v omezení počtu notářů, požadavcích odborné způsobilosti k výkonu funkce a v neposlední řadě složení zkoušky a přísahy.³⁷

V souvislosti s obdobím Václava II. je nutné upozornit na významného právníka italského původu, který působil v českých zemích. Byl to HERNICUS DE Isernia (Jindřich z Isernie), který je považován za prvního veřejného notáře. Jindřich z Isernie se zasloužil o rozvoj českého notářství nemalou měrou. Roku 1270 zřídil na pražském Vyšehradě snad první notářskou školu, ve které vyučoval „ars dictandi“, tedy umění skládat listiny. Byl však mimo jiné i významným právním spisovatelem, jelikož vytvořil mnohá díla za všechny je nutno poznamenat dvě sbírky formulářů „Instrumenta Henrici Italici“ a „Formae privilegiorum Henrici Italici“.³⁸

Veřejné notáře té doby jmenoval král (auctoritate imperiali) nebo papež (auctoritate apostolica), respektive ti, na něž právo jmenovat notáře bylo přeneseno. Počet notářů se v následujícím období zvyšoval, ač jejich kvalita nebyla valná. Na základě těchto skutečností přistoupil v roce 1349 Karel IV. k úpravě notářského stavu.³⁹

Císař Karel IV. nechal sepsat mezi lety 1350 - 1351 zákoník zemského práva nazvaný „Maiestas Carolina“. Tento zákoník stanovil například, že veřejným notářem se může stát jen taková osoba, která k tomu dostane královské zmocnění. Toto zmocnění spočívalo v předchozím úspěšném vykonání zkoušky, ve které uchazeč o notářský post prokázal své odborné znalosti (et sufficiens ad artem sive notariatus officium exercendum est per nostram curiam approbatus). Po této zkoušce, byl uchazeč o post veřejného notáře „shledán moudrým a věrným“ a následně mohl složit přísahu (iuramentum fidelitatis). Vlastní uvádění

---

³⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 5 a 6

³⁸ BRÁZDA, Jiří – BÉBR, Richard – ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 44

³⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 6

nových notářů, v úřad, se provádělo symbolickým předáním pera a kalamáře („per pennam et calamum“), dále předání listu pergamenu s následným políbením.⁴⁰

Vlastní zákoník Maiestas Carolina nebyl v důsledku odporu stavů nikdy schválen a sám král Karel IV. musel prohlásit, že originál shořel. Zákoník se v transformovaných podobách používal jako právní kniha, učební pomůcka a důležitá právní památka.⁴¹

Dalším instrumentem dotýkající se notářství tehdejší doby bylo to, že císař Karel IV. udělil roku 1358 pražskému arcibiskupovi Arnoštu z Pardubic a všem jeho nástupcům právo jmenovat notáře pro celou říši a především pro české země. Dále toto právo udělil i falckrabím.⁴²

Pro notářství doby Karla IV. je typické, že veřejní notáři často přijímali i jiné funkce písařské a to v kancelářích dvorských, na univerzitách a v kancelářích městských. Velké obliby se také v této době dostávalo sbírkám vzorců a formulářů, které pomáhaly budoucím notářům v jejich činnosti. Mezi takovéto formuláře bychom mohli zařadit například formulaci dictaminum, formulaci epistolarum či summa dictaminum nebo cancelariae. Známý je právní formulář Domažlického písaře – „*formularius Joannis dicti Přimda, publici natarii*“.⁴³

Hlavní činnost veřejných notářů spočívala ve vyhotovování veřejných listin, tedy listin nadaných veřejnou vírou, notářských instrumentů. Tyto listiny byly vyhovovány ve formě protokolu, kterému předcházelo jednání probíhající před notářem. Jednání u notáře se účastnili nejméně dva svědci, kteří byli obvykle na konci sepsané listiny uvedeni slovy „*tedtibus fidedignis ad premissa vocatis et rogati*“. Důvěryhodnost listiny stvrzoval podpis notáře a připojení jeho znamení. Notářské znamení bylo neměnné, obvyčejně obsahovalo iniciály jména notáře a mnohdy též znamení ve formě kříže. Notářské instrumenty byly vyhotovovány na pergamenu, konkrétně na pergamenových listech a v případě pokud nestačil jeden pergamenový list, použilo se jich více a byly dohromady slepovány, číslovány a

---

⁴⁰ BRÁZDA, Jiří – BÉBR, Richard – ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 45

⁴¹ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Historie notářství v dokumentech. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012, s. 8

⁴² SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 6

⁴³ BRÁZDA, Jiří – BÉBR, Richard – ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 45

stočeny do svitků. V případě, že notář v listině pochybil, například přeškrtl nějaké slovo, informoval o tom v listině samé ještě před připojením vlastního podpisu.⁴⁴

Obsah notářských instrumentů, začínal invokací, následovalo označení roku a dne, někdy i místa právního jednání. Další část notářského instrumentu obsahovala vlastní právní jednání a na konci díla byl uveden podpis svědků, podpis notáře, jeho znak a dále přivěšeny pečeti stran popřípadě i svědků. Notář uváděl při podpisu listiny své jméno, jméno svého otce, rodiště a informaci kým byl pověřen.⁴⁵

Činnost, kterou notář vykonával, bezpodmínečně vyžadovala řádné vedení takzvaných „register“ (cartularia). Vedení register byli notáři zavázáni přísahou. Notář totiž o jednáních vyhotovil imbreviaturu obsahující datum právního jednání, účastníky a stručný obsah jednání. Z imbreviatury teprve vydal notářský instrument. Tyto imbreviatury byly po smrti notáře předávány jeho nástupci.⁴⁶

Úprava notářství provedená císařem Karlem IV. byla v českých zemích platná až do nabytí účinnosti říšského notářského řádu z roku 1512, takzvaného Maxmiliánova, který v českých zemích zavedl panovník Ferdinand I.⁴⁷

Notářství v období vlády Karla IV. lze považovat za vyvrcholení dosavadního vývoje notářství v českých zemích. Následující období začíná postupně docházet k úpadku českého notářství.

Onen úpadek vyvrcholil v období husitství. Na počátku husitské revoluce nastal úplný rozvrat právního systému českých zemí. Na místo právních prostředků v rámci vyřizování věcí byly používány převážně násilné formy, skryté v instrumentu takzvaných odpovědí, to je mimosoudního, zpravidla ozbrojeného vyřizování věcí. Řada vzdělaných osob zahrnujících i notáře tehdejší doby odešla do zahraniční emigrace. O situaci notářství v českých zemích v období husitství svědčí četné notářské instrumenty sepsané notáři tehdejší doby. Mezi tyto instrumenty patří zejména závěti, které odkazují na konkrétní historické události a

---

⁴⁴ BRÁZDA, Jiří – BÉBR, Richard – ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 46

⁴⁵ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Historie notářství v dokumentech. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012, s. 8

⁴⁶ BRÁZDA, Jiří – BÉBR, Richard – ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 46 a 47

⁴⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 7

představují tak pro právní historiky jeden z důležitých pramenů používaný při bádání. Notářství, potažmo činnost veřejných notářů jako taková nezanikla.⁴⁸

Konec husitské doby znamenal pro notářství tehdejší doby jistý návrat zpět do postavení, jaké mělo před rokem 1419. Proměny, které zapříčinila husitská revoluce a následný stav po ní, vedly v mnoha směrech k snižování významu veřejného notářství v právním životě tehdejší společnosti. Na základě tohoto docházelo často také k přebírání funkcí notářství jinými institucemi. Pokračovaly snahy o kodifikaci práva, avšak notářství se v tomto ohledu nikterak nedostávalo do popředí. Ba naopak. Příkladem může být, že i nejvýznamnější představitel národního humanismu v oblasti práva Viktor Kornel ze Všehrad ve své právní knize „*O práviech, súdiech i o dskách země České knihy devatery*“ z roku 1499 veřejný notariát vůbec nezmiňuje.

Jak již bylo výše zmíněno, faktické úpravy notářství v českých zemích se dostalo až Maxmiliánovým notářským řádem z roku 1512, který v českých zemích zavedl panovník Ferdinand I. Maxmiliánův notářský řád vznikl na základě reformních kroků, které byly zahájeny za vlády císaře Maxmiliána I. a dokončeny panovníkem Karlem V. Tento notářský řád byl vybudován na recepci římsko-italského práva. Notářský řád si však nekladl za cíl zevrubně upravit notářství, ale upravoval jej jen rámcově a ponechával prostor partikulárnímu právu, aby si stanovilo případné podrobnosti.

Řád k vyučení notářů, jak se správně jmenoval, byl na svou dobu velmi významným dílem, který ovlivnil notářství celé střední Evropy. Základní ustanovení notářského řádu představují notáře jako: „*sluhou veřejného prospěchu, který je podřízen nejen právu veřejnému ale též chvalitebným zvykům a obyčejům každého místa*“. Notářský řád dále ve svých ustanoveních uváděl předpoklady pro vznik notáře a kladl důraz na jeho právní vzdělání „*přinejmenším v těch věcech, které se týkají úřadu notáře*“. Maxmiliánův notářský řád dále kladl důraz například na odpovědnost notáře za škodu jím způsobenou či poměrně přesně stanovil požadavky složení jeho funkce. Notářský řád v dalších částech velice podrobně upravoval náležitosti a formy veřejných listin.⁴⁹

---

⁴⁸ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 47

⁴⁹ BRÁZDA, Jiří – BÉBR, Richard – ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 23 a 24

Celé 16. století se prohlubuje krize notářství což má za následek velkou nespokojenost s touto oblastí činnosti. Ona nespokojenost se projevuje v mnoha stížnostech veřejnosti mířících na představitele českého státu. To vše vyústilo k tomu, že 1. března 1725 panovník Karel VI. rozhodl svým dekretem o tom, všichni notáři musejí být přezkoušeni ze své odbornosti a v notářských úřadech mají být ponecháni jen ti notáři, kteří v přezkoušení obstojí. Zároveň bylo rozhodnuto o tom, že se o úřad notáře nesmí nikdo ucházet u papeže, bez souhlasu císaře a že papežští notáři nesmí svůj úřad vykonávat bez souhlasu císaře.⁵⁰

Císař Karel VI. se pokoušel svým dekretem zamezit pokoutnictví, jelikož v této době bylo mnoho nevzdělaných notářů, kteří byli hlavní příčinou oněm mnoha vrchnostenským stížnostem. Karlovi kroky v podobě vydání dekretu upravující notářství tehdejší doby však nepřinesly tížené ovoce, které především mělo představovat pozvednutí upadajícího notářského stavu. Do jisté míry se však podařilo omezit pokoutníky. Příkladem může být Staré město pražské, kde dle dochovaných listin v tehdejší době působil pouze jeden notář a tím byl Josef Freyertag⁵¹.

Notářství však nadále upadalo. V následujícím období let 1781 – 1848 docházelo k jeho postupnému omezování, které v mnoha ohledech málem dospělo k jeho faktickému zrušení. K této situaci přispěly jednak reformní kroky panovníka Josefa II. v oblasti notariátu, soudního řízení a notářského práva, dále však k tomu přispěl i vývoj právní úpravy veřejné listiny a formy projevu vůle. Završením těchto reformních snach Josefa II. bylo vydání obecního soudního řádu z 1. května 1781, který stanovil, že za veřejnou listinu se pokládá pouze notářský směnečný protest, a že ostatní listiny vyhotoveny notáři veřejnými listinami nejsou. V následujících letech v roce 1796 za Františka II. bylo ustanovení Josefova soudního řádu opraveno a všechny řádné notářské listiny byly uznány za listiny veřejné.⁵²

Patentem z 9. dubna 1782 notáři získali oprávnění zastupovat v obchodních a směnečných sporech. Toto by se dalo považovat za jakési plus pro tehdejší notáře, jelikož s přibývajícím agendou mohli získat více na vážnosti, avšak

---

⁵⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona. Organizace soudnictví, notářství a advokacie. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 1997, s. 251 - 252

⁵¹ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 56

⁵² SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 7 a 8

opak byl pravdou. Patent totiž ve své podstatě měl přiblížit notářství k advokacii s cílem jej později sloučit a tak notariát zrušit. Této skutečnosti svědčí také ustanovení o tom, podle něhož se v řízení před obchodními a směnečnými soudy na notáře vztahovala ustanovení o advokátech.⁵³

Dalšího omezení se notářskému stavu dostalo na základě dvorního dekretu z 3. ledna 1788, který upravil zřizování notářů zemským místodržícím. V podstatě to znamenalo, že každý notář byl brán do přísahy, zvolil si znak, pečeť a obdržel diplom. Onen diplom byl podmínkou pro výkon notářství, pokud notář diplom od zemského místodržícího nezískal, byl vyloučen z činnosti. Dalším dekretem z 29. února 1804 byla notářům omezena působnost a notáři tak mohli vykonávat svou činnost pouze v zemi, ve které za notáře byli přijati.⁵⁴

Už takto omezované notářství, potažmo notářský stav, došlo k dalšímu poškození ve formě dvorského dekretu z 14. dubna 1824, který stanovil, že oprávnění notářů zastupovat klienty před směnečnými a obchodními soudy, založené patentem z 9. dubna 1782, je odňato notářům, kteří neměli právnický doktorát a nebyli oprávněni vykonávat advokacii.

O dva roky později v roce 1826 přišel vídeňský sbor advokátů s návrhem v rámci boji s pokoutnictvím aby „*bylo učiněno opatření, by lidé přímo k advokátům jíti musili, chtěli-li, by zřízeny měli listiny právně platné*“, toto jejich podání však zůstalo bez odezvy. Avšak netrvalo dlouho a v roce 1840 vídeňský sbor advokátů zopakoval svůj požadavek. Tentokrát se tomuto požadavku dostalo odezvy: „*Nejvyšší soud vyřídil žádost to tím, že ve své zprávě ze dne 7. února 1844 č. 600 prohlásil, že ku zkušenost odporučuje zavedení notářství, má-li konání spravedlnosti prospívati, a zároveň prosil, aby císař svolil ku přípravnému projednávání za účelem tím. Avšak mocnářovo rozhodnutí se opozdilo a Rakousku nadešel bouřlivý rok 1848.*“⁵⁵

---

⁵³ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 56

⁵⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 8

⁵⁵ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 56

Poslední změna nastala na základě výměru ministra spravedlnosti ze srpna 1848, o prozatímním určení působnosti ministerstva spravedlnosti, jímž ministerstvo spravedlnosti převzalo dozor nad notáři⁵⁶.

1.3 Revoluční rok 1848

„Revoluce 1848 - 1849 se skládala zhruba z padesáti dílčích povstání či ozbrojených střetnutí. Do bojů byla zapojena celá Evropa, ať již přímo či nepřímo byla zasažena jejich důsledky. Poprvé došlo k některým spojením jednotlivých povstání mezi sebou v různých zemích či oblastech. Tím docházelo do jisté míry k určité jednotě v kladení revolučních cílů, za které lidé bojovali. Revoluce jako celek byla vyvrcholením více jak půlstoletého vývoje, který směřoval od feudální ke kapitalistické společnosti, od feudální závislosti k liberální ekonomice, k svobodě člověka, k občanství, k národní nezávislosti a k sociální spravedlnosti.“⁵⁷

Notářství v revolučním roce 1848 si zachovalo svou podobu z let předcházejících. Jeho upadající charakter ony revoluční léta opravdu nepozdvihly. Přesto je toto období poměrně důležité pro další vývoj veřejného notariátu, neboť toto období předznamenalo klíčové rozhodnutí o budoucím pojetí rakouského a zároveň tedy českého notariátu.⁵⁸

Budoucnost notářství v těchto letech spočívala na účasti notářů během ústavodárných sněmů. Účastní notáři se tak mohli pokusit pozdvihnout notářský stav a zvelebit mu „půdu“ v porevolučním období. V letech 1848 – 1849 zasedala dvě významná ústavodárná shromáždění. Prvním z nich byl říšský sněm přesunutý z Vídně do Kroměříže. Na tomto sněmu byl pouze jeden notář z českých zemí a to Ignác Hauschild, avšak sněmu se zúčastnili i budoucí notáři jako byl například Antonín mokrý či Alois Trojan. Druhým sněmem byl celoněmecký sněm ve Frankfurtu nad Mohanem. Tohoto sněmu byl například účasten poslanec a notář Friedrich Siegmund Jucho.⁵⁹

---

⁵⁶ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 57

⁵⁷ ČAPEK, Vratislav. Evropská revoluce 1848-1849. Stručný komparativní nástin. Praha: Křesťanskosociální hnutí ve spolupráci s Historickou a dokumentační komisí Klubu českého pohraničí, 2005, s. 30.

⁵⁸ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 69

⁵⁹ Tamtéž. s. 69 a 70

Co se týká faktického fungování notářství, tak většině zemí Rakousko - uherské monarchie v té době fungovalo notářství jen jako směnečné a ostatní činnosti, tzn. hlavně sepisování listin, byly v rukou advokátů, patrimoniálních úřadů, popřípadě pokoutníků.⁶⁰

Nicméně i směnečné listiny byly důležitým právním úkonem. Nahrávala tomu především měnová roztržštěnost mezi jednotlivými zeměmi. „*Kupec cestující do cizího města díky směnce nemusel již nákladně směňovat místní měnu za cizí (tzv. cambium manuale), cestovat potom s větší hotovostí a vystavovat se nebezpečí její ztráty. Namísto toho obdržel oproti domácí měně od svého bankéře (tzv. kampsora) příslib, že buď on sám, nebo jeho obchodní partner v platebním místě zaplatí určenou částku přímo obchodníkovi nebo (v pozdější době) na jeho „řad“, tj. té osobě, kterou tento věřitel určí. Kupec se tak vydával na cestu vybaven listinou, která mu byla příslibem, že v příslušném místě obdrží sumu v tamní měně.*“⁶¹

Notářství do roku 1850 tedy vyčkávalo ve své podobě z let předcházejících a neutěšený stav právního prostředí tehdejší doby čekal na změnu v podobě vydání nového notářského řádu, který by tento notářský stav pozdvihl a neutěšený stav uklidnil.

1.4 Vybrané osobnosti působící v notářství ve sledovaném období

Níže jsou představeny vybrané osobnosti působící ve sledovaném období, které byli notáři či se zasloužili o pozdvižení notářského stavu.

1.4.1 Hernicus de Isernia (Jindřich z Isernie)

Jindřich z Isernie, známý též jako Henricus Italicus a mistr Jindřich Vlach (i když někteří právní historikové představují Jindřicha Vlacha a Jindřicha z Isernie, jako dvě rozdílné osoby, já se klaním na stranu těch právních historiků, kteří dedukují, že by se mělo jednat o jednu a tutéž osobu) je považován za prvního veřejného notáře a nemalou měrou se zasloužil o rozvoj českého notářství.

---

⁶⁰ Schelleová, I., Stavinohová, J. Organizace soudnictví, notářství a advokacie. I. díl. Brno : Nakladatelství Doplněk. 1993. s. 107-108

⁶¹ KOTÁSEK, Josef, Jarmila POKORNÁ a Přemysl RABAN. Kurs obchodního práva: právo cenných papírů. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 471

Jindřich z Isernie se narodil v Isernii v oblasti Neapole. Odtud byl vyobcován a vyučil se notářskému umění u mistra de Prece v Římě. Odtud přišel v roce 1270 do Prahy a své notářské vzdělání nabitě studiem v Římě zde šířil. V roce 1273 se navrátil do Itálie, kde byl jmenován „protonotářem královským neboli přednostou českého oddělení kanceláře Přemysla Otakara II.“. Svůj úřad protonotáře vykonával až do smrti Přemysla Otakara II. v roce 1278. Po jeho smrti byl Jindřich z Isernii, nejspíše pro podezření z intrik s králem Rudolfem na rozkaz královny vdovy Kunhuty ve vlastním domě zajat a do vězení dán. Ve vězení však nepobyl dlouho a byl brzy propuštěn, jelikož dostal zasání od biskupa Tobiáše. V roce 1283 pak definitivně pozbyl své funkce a jeho místo v královské kanceláři převzal mistr Velistav. Jindřich z Isernie po té působil v městě Praze a městu poskytoval své služby ve formě sepisování formulářů a jiných písemností. V této době vznikla dvě jeho nejvýznačnější díla a to sbírky formulářů „Instrumenta Henrici Italici“ a „Formae privilegiorum Henrici Italici“. Služby, které Jindřich z Isernie Praze poskytoval, představovalo také zřízení register, na způsob královských register, do kterých se zapisovaly smlouvy a jiná právní jednání.⁶²

Hernicus de Isernia, který je považován za prvního veřejného notáře. Jindřich z Isernie se zasloužil o rozvoj českého notářství nemalou měrou. Roku 1270 zřídil na pražském Vyšehradě snad první notářskou školu, ve které vyučoval „ars dictandi“, tedy umění skládat listiny. Notářská škola byla hojně navštěvovaná, avšak roku 1274 byl její provoz přerušen, na základě probíhající války.⁶³

Jindřich z Isernie zemřel pravděpodobně okolo roku 1278, ze kterého se dochovaly zmínky o tom, že dům na Malé Straně, ve kterém bydlel byl prodán litomyšlskému klášteru.⁶⁴

---

⁶² Čelakovský, Ladislav. Právnický, časopis věnovaný vědě právní a státní, roč. XXIX. Právnická jednota v Praze, 1890. s. 233 - 236

⁶³ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 40 a 41

⁶⁴ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 37

1.4.2 Ignác Hauschild

Ignác Hauschild vystudoval gymnázium v Praze a poté práva na Karlo Ferdinandově univerzitě v Praze. Byl advokátem a také posledním směnečným notářem v Praze. Ignác Hauschild se narodil dne 19. listopadu 1814 v České Lípě a zemřel dne 3. listopadu 1881 v Meraně. Měl syna Karla, který se narodil roku 1844 v Praze a tamtéž roku 1897 zemřel. Po otci převzal advokátní kancelář. Roku 1848 byl zvolen nejen do Národního výboru, ale také do říšského sněmu za okres Vysoké Mýto. Od roku 1848 pracoval v Praze jako advokát a směnečný notář.⁶⁵

Během revolučního roku 1848 se zapojil do veřejného dění. Patřil mezi skupinu právníků, kteří se podíleli na činnosti Národního výboru. Ve volbách roku 1848 byl zvolen na rakouský ústavodárný Říšský sněm konaný ve Vídni a přesunutý do Kroměříže. Ignác Hauschild zastupoval volební obvod Vysoké Mýto v Čechách. Na Říšském sněmu se zapojoval do debat, zejména na téma volebního práva a jazykových otázek. Po vypuknutí říjnové revoluce ve Vídni z hlavního města monarchie spolu s dalšími poslanci slovanské pravice odešel.⁶⁶

1.5 Nejdůležitější data a události v letech 1848 – 1850⁶⁷

13. – 15. března 1848 – vypuknutí revoluce ve Vídni

25. dubna 1848 – oktrojovaná dubnová ústava (Pillersdorfova)

7. září 1848 – zrušení roboty a poddanství

22. listopadu 1848 – svolání kroměřížského ústavodárného sněmu

2. prosince 1848 – nástup Františka Josefa I. na trůn

4. března 1849 - oktrojovaná dubnová ústava (Stadionova)

7. března 1849 – rozehnutí kroměřížského sněmu

26. března 1850 – zákonem zřízeny obchodní a živnostenské komory

---

⁶⁵ NAVRÁTIL, Michal. Almanach československých právníků. Praha: vl. n., 1930. s. 125

⁶⁶ Notářství v českých zemích do roku 1949. Dostupné online:

https://web.archive.org/web/20140226121036/http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2003_zvlastni_CS.pdf

⁶⁷ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 19

1.6 Shrnutí

První kapitola představuje jistý historický exkurz vývoje notářství v českých zemích a nejen v nich. Notářství v nejstarších dobách ani z daleka nepředstavovalo veřejný notariát, jak jej známe dnes, byl to však prvopočátek notářství a notáři v této době fungovali jako písaři na různých místech v tehdejší společnosti.

S notáři jako osobami veřejného práva se setkáváme o mnoho staletí později. Veřejný notariát se vyvinul z italského notářství, které mělo zásadní vliv na rozvoj notářství v celé Evropě. Právě recepce římského práva znamenala pro rozvoj notářství opravdový pokrok. Na italských univerzitách se vyučovalo notářství jako vědecký předmět a rozšířilo se tak do povědomí nejen mezi právníky, ale také mezi obyčejnými občany. Notáři tak považovaly určité úcty a patřili mezi uznávanou část obyvatel.

V českých zemích se poprvé setkáváme s veřejným notariátem právě v důsledku recepce římského práva ve 12. a 13. století. V tomto období také působil první veřejný notář Jindřich z Isernie, který v českých zemích založil první notářskou školu. Právě Jindřich z Isernie jsem si zvolila jako vybranou osobnost působící v notářství v této kapitole.

Zlatého věku se notářství v českých zemích dočkalo za období vlády Karla IV. V tomto období došlo k úpravě notářství v podobě zákoníku upravující notářství. V této době vznikly velké sbírky vzorců a formulářů, které pomáhaly nastávajícím notářům v jejich budoucí činnosti. Působnost notářů se značně rozšířila a notářství se tak dostalo patřičné úcty a obliby.

Notářství v období vlády Karla IV. lze považovat za vyvrcholení dosavadního vývoje notářství v českých zemích. Následující období začíná postupně docházet k úpadku českého notářství. Celé 16. století se prohlubuje krize notářství což má za následek velkou nespokojenost s touto oblastí činnosti.

V následujícím období let 1781 – 1848 docházelo k jeho postupnému omezování, které v mnoha ohledech málem dospělo k jeho faktickému zrušení.

Notářství však zrušeno nebylo a přetrvalo i přes bouřlivá revoluční léta roku 1848.

2. Notářství v českých zemích v letech 1850 – 1918

Notářství v období let 1850 – 1918 zažívá jistou renesanci. Porevoluční snahy o nové zákonodárství se pozitivně projevilo v nadcházejících letech v podobě vydání notářských řádů, které pozdvihly notářský stav tehdejší doby a položily základ veřejnému notariátu, jak jej známe dnes.

2.1 Období roku 1850 – 1871

Počátky nové úpravy veřejného notariátu v porevolučním období popisuje ve svém díle Notářství dle práva rakouského se stručnými dějinami notářství vůbec právní historik Václav Šediva:

*„Když však v zákonodárství ústavního Rakouska nadešla r. 1849 tak zvaná „éra liberální“, mezi jejímž úkoly bylo také – na základě mocnářova rozhodnutí ze dne 14. června 1849 – provedení nové organizace soudních úřadů, tu v rozhodujících kruzích zavládlo přesvědčení, že z působnosti nových soudů musí býti vyloučeno spisování smluv a jiných listin o právech soukromých, poněvadž by to na úkor bylo řádnému vykonávání pravé působnosti soudcovské a praxe v tomto směru dosud u patrimonialních úřadův obvyklá že musí přestati, zároveň však že musí postaráno býti o nový ústav právní, jímž by lidem práv neznalým dostalo se při zřítování smluv a jiných listin spolehlivé rady a přispění, aby neupadali v ruce rádců nevědomých a škodlivých“.*⁶⁸

Výše citované zásady vedly ministra spravedlnosti Dr. Antonína rytíře Schmerlinga dne 30. dubna 1850 navrhnout císaři aby:

*„Co nejrychleji v život uveden byl nezbytný téměř ústav notářství za tím účelem, aby zřízen byl ústav státní, jehož by státní občané použít mohli tak, že by se jim o právních jednáních dostávalo veřejných listin od osob k tomu státem ustanovených a pověřených“.*⁶⁹

Císař byl myšlence Antonína Schmerlinga nakloněn a rozhodnutím z 9. května 1850 nařídil vypracování návrhu příslušného zákona. Návrh notářského řádu byl tehdejším ministrem spravedlnosti předložen ke schválení dne 27. srpna 1850. Poměrně krátká doba vypracování návrhu notářského řádu vyplývá ze

⁶⁸ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 53

⁶⁹ Tamtéž. s. 53

zjevné inspirace francouzským notářským řádem, zákonem z 16. března 1803 (tento notářský řád inspiroval mnohé zákonodárce v mnoha zemích po celém světě a v samotné Francii i v dalších zemích platí s patřičnými novelizacemi dodnes). A tak se stalo, že císařským patentem z 29. září 1850 č. 366 ř. z. byl notářský řád zaveden pro Čechy a Moravu, Slezsko, Horní a Dolní Rakousy, Solnohradsko, Štýrsko, Korutany, Kraňsko, Gorici a Gradišku, Istrii, území města Trestu, Tyroly a Vorarlbersko.⁷⁰

2.1.1 Notářský řád z roku 1850

Notářský řád - císařský patent z 29. září 1850 č. 366 ř. z., představoval ve své podstatě pokrokovou právní úpravu, která měla zamezit pokoutnictví, pozdvihnout úroveň notářství a také se snažila naplnit alespoň z části požadavky na modernizaci notářství. Celý nově vzniklý notářský řád však mezi lidmi nebudil nikterak velkou důvěru, jaká se v době jeho tvorby předpokládala. Důvěru také nebudil ani mezi advokáty, neboť ti se báli, že jim přibude nechtěná konkurence v podobě osamostatněných notářů.⁷¹

Notářský řád byl rozdělen na sedmnáct hlav a přídavek⁷²

Hlava první notářského řádu představovala jistou podstatu notářského řádu, tedy k čemu jest zřízen ústav notářů a jaký mají účinek listiny notářské. Její obsah představoval devět paragrafů. Hlava první mimo jiné obsahovala ustanovení, že notáři byli tímto zákonem zřízeni k tomu, aby na přání klientů sepisovali spisy, které měly podle tohoto zákona zvláštní účinky a to moc listin veřejných. Dále do působnosti notářů patřilo například ověřování pravosti podpisů, dat listin, správnosti prepisů a překladů a osvědčení, že je někdo naživu.

Hlava druhá notářského řádu se věnovala způsobilosti vykonávat notářský úřad. Předpoklady pro výkon notářského úřadu bylo rakouské říšské občanství, fyzická zletilost a způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, znalost jazyků

---

⁷⁰ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 72

⁷¹ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 53 a 54

⁷² SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství (Historie a současnost). 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 3-32

v daném okresu kde chtěl uchazeč jako notář působit a úspěšně vykonání notářské nebo advokátní zkoušky.⁷³

Hlava druhá dále stanovila, výlučný výkon notářské činnosti. V podstatě to znamenalo, že s notářskou činností nebylo možno sloučit činnost státem placeného úředníka nebo advokáta, s výjimkou míst na venkově a měst, kde nebyl krajinský soud, dále pak mezi vyloučené činnosti patřilo obchodnictví, dohazovačství, jednatelství nebo komisionářství. V případě, že notář porušil výlučný výkon své činnosti, byl notář disciplinárně potrestán. V případě pokud prováděl notář veřejné služby, které byly placené, měl povinnost mít povolení prezidenta vrchního zemského soudu.

Hlava třetí notářského řádu pojednávala o dosazování na notářská místa. Počet notářských míst v jednotlivých zemích monarchie, určovalo nařízení ministra na základě průzkumu, kolik míst bude zapotřebí. Na obsazování uvolněných míst byly okresní notářskou komorou vypisovány konkurzy. Notáře potom jmenoval ministr práv po absolvování všech potřebných předpokladů.

Hlava čtvrtá notářského řádu představovala notářskou jistotu, tedy jakousi peněžitou zárukou pro případ jeho pochybení. Jmenovaný notář musel dle notářského řádu složit peněžitou zárukou do tří měsíců ode dne, kdy se o jmenování dozvěděl. Pokud tak neučinil, předpokládalo se, že se svého jmenování vzdal. Výše peněžité záruky se lišila podle místa výkonu notářství. Například pro hlavní město to bylo 8000 zlatých, města nad 30 000 obyvatel 5000 zlatých, pro města se sídlem krajinského soudu 2000 zlatých a pro ostatní místa 1000 zlatých. Peněžité záruka sloužila k zajištění náhrad, které bylo možno požadovat po notáři z důsledků výkonu jeho úřadu. V případě, že notář zemřel, byla jistota vyplacena dědicům.

Hlava pátá notářského řádu se věnovala přísaze jmenovaného notáře, jejich zápisu a vydávání zřizovacích dekretů. Po přezkoumání jistoty byl notář připuštěn k přísaze, kterou učinil u příslušné notářské komory. O tom byl sepsán protokol, který se uložil v notářském archivu.⁷⁴

---

⁷³ SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství (Historie a současnost). 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 7

⁷⁴ Tamtéž. s. 8

Na základě úspěšného složení přísahy se notáři odevzdala úřední pečeť, která byla vyhotovena na jeho náklady. Obsahem pečetě bylo vyobrazení rakouského říšského orla, notářská vlastnost, jméno a příjmení notáře, místo a korunní země, kde měl notář sídlo. Po té se notář zapsal do seznamu notářů, který vedla příslušná notářská komora, podepsal se a otiskl svou pečeť. Na základě toho mu prezident vrchního zemského soudu vydal zřizovací dekret. Den jmenování notáře vyhlásila komora v korunní zemi a oznámila to také soudům a státnímu zastupitelství notářského okresu notáře.⁷⁵

Hlava šestá notářského řádu se věnovala dalším podmínkám potřebným pro výkon jeho funkce. Dále se hlava šestá věnovala tomu, kdy počíná výkon notářského úřadu a jak dlouho trvá. Notář musel před začátkem výkonu svého úřadu splnit všechny zákonné podmínky, které stanovily předcházející hlavy notářského řádu. Pro úplnost, bylo to složení jistoty, přísahy, dále notář musel přijmout úřední pečeť, zapsat se do seznamu a dostat zřizovací dekret.

Hlava šestá dále stanovila, že v případě, kdyby byl úřadující notář přeložen na jiné místo, musel nejprve, pokud by to bylo třeba, doplnit jistotu, odevzdat pečeť starou a přijmout novou. V případě, pokud by tyto podmínky nebyly splněny, mohlo být jmenování notáře odvoláno. Výkon notářského práva mohl být ukončen pouze ze zákonných důvodů. Příkladem může být situace, pokud notář místo odřekl a ministr práv toto odřeknutí přijal, dále pak pokud notář začal vykonávat úřad neslučitelný s notářstvím, či ztratil rakouské říšské občanství, nebo ve stanovené lhůtě nesložil jistotu nebo tu starou nenavýšil, dále pak pokud byl shledán vinným ze zločinu nebo přečinu spáchaného ze zjištěnosti. Situaci pozbytí notářského úřadu musel vyřknout prezident vrchního zemského soudu a dát je vědět ministrovi práv a notářské komoře, která to vyhlásila veřejnosti.⁷⁶

Hlava sedmá notářského řádu se věnovala obecným ustanovením o vykonávání notářského úřadu. Notář tak mohl vykonávat svůj úřad pouze v okrese, pro který byl ustaven. V opačném případě mu hrozil pořádkový nebo disciplinární trest. Pokud již notář sepsal spis v jiném, než v okrese ve kterém vykonával svůj úřad, byl tento spis neplatný.

---

⁷⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství (Historie a současnost). 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 9

⁷⁶ Tamtéž. s. 10

Notář se dále nesměl angažovat v jednání, nebo sepsat spis, pokud v něm měl nějaký osobní zájem v podobě notářova zájmu, jeho manželky nebo jeho předka či potomka. To platilo i pro další příbuzné osoby, které však byly příbuzné s notářem ve čtvrtém kolenu a blíže nebo osoby s ním sešvagřené. V těchto případech by byl neplatný celý spis a notář by byl potrestán trestem pořádkovým nebo disciplinárním.

Hlava osmá notářského řádu se věnovala psaní notářských spisů a vydávání jejich vyhotovení. Tato hlava je rozdělena do tří částí - ustanovení obecná, ustanovení zvláštní týkající se závětí a část o vydávání autentických vyhotovení. První část, tedy obecná ustanovení se týkala hlavně povinností notáře při sepisování spisu. Notář tak například musel sám řídit veškeré jednání a ve spisu výslovně zmínit, zda ho psal on osobně, nebo označit osobu, která jej vyhotovila. Dále musel také pečlivě posuzovat jednání a jeho možné následky a se přesvědčovat o tom, zda je vůle jednajících osob skutečná a opravdová.⁷⁷

Notář odpovídal za pravdivost spisu a jakákoli nesprávnost, i učiněná v jeho omylu, byla potrestána pořádkovým nebo i disciplinárním trestem. Povinností notáře bylo dále přizvání dvou svědků k sepsání spisu. Svědci museli odpovídat zákonným podmínkám, které spočívaly v jejich zletilosti, právní způsobilosti, občanství rakouského státu a věcné nepříslušnosti. Dalším předpokladem byla znalost písma, alespoň jednoho ze svědků. Pokud by svědci nesplňovali i jen jednu podmínku, celý notářský spis byl neplatný. V případě, že byl k jednání přibrán tlumočník, musel splňovat podmínky svědka, jeho podpis musel být v prohlášení v cizím jazyce a přiloženém překladu. Navíc o tom notář musel sepsat spis a společně se svědky a tlumočníkem ho podepsat.

Každá listina, která byla notářem sepisována, musela mít určité náležitosti. Mezi tyto náležitosti patřilo datum a místo sepsání, označení notáře, stran a svědků, potvrzení, že notář zná strany a svědky, popřípadě potvrzení svědků o tomtéž, obsah jednání, plnou moc, pokud existovala a potvrzení, že spis byl stranám přečten a ty s ním souhlasily. Nakonec listinu všichni přítomní podepsali a notář otiskl svou pečeť.

---

⁷⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství (Historie a současnost). 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 11

Další náležitosti, kterými musel notář listinu opatřit, bylo napsání čísla jednacího, jméno panujícího císaře, místnost, kde byl spis napsán, s uvedením čísla domu, kolik autentických vyhotovení se mělo vydat a komu, vypočíst svou odměnu a uvést, kdo psal prvopis. Při posledních pořízeních měla být pro jistotu uvedena také hodina sepsání

V případě, že některá ze stran, nebo jeden ze svědků neuměli psát, napsal jejich jméno svědek druhý a potom ta osoba připojila znamení své ruky. Pokud byl klient slepý, hluchý, němý nebo hluchoněmý, museli být svědci přítomni po celou dobu jednání. Jednotlivé případy byly podrobně upraveny ustanoveními zákona.

Co se opravování listin a spisů v podobě škrtnání a přepisů, tak to bylo zakázáno. Do listin se a nesmělo nic vpisovat a doplňovat. Všechna číselná vyjádření musela být vypsána i slovně, cokoli připsaného bylo neplatné. V případě, že se muselo některé slovo přeškrtnout, mělo zůstat čitelné a na okraj listiny se vypsalo, kolik slov bylo škrtnuto. Tuto opravu pak museli podepsat notář a svědkové. Další úpravu škrtnání a opravování listin stanovil notářský řád.

Zvláštní ustanovení se věnovala poslednímu pořízená, provedeným před notářem. To se však muselo řídit současně i občanským zákoníkem. Jednání u notáře museli být přítomni kromě notáře i dva svědci. Druhou možností vyhotovení posledního pořízená, bylo odevzdání již sepsaného posledního pořízená notáři a za přítomnosti svědků prohlásit, že listina obsahuje jeho poslední vůli, že ji četl a podepsal vlastní rukou. V případě, že klient neuměl číst, musela být listina přečtena a on potom potvrdil, jako jeho svobodnou vůli. Listina obsahující sepsané poslední pořízená musela být odevzdána otevřená, tak aby notář a svědkové mohli potvrdit, že se jedná o listinu autentickou, a to i v případě, že pořizovatel ji chtěl uchovat v tajnosti a nečíst nahlas. Notář musel o odevzdání listiny sepsat spis a listinu připojit jako přílohu.

Notář mohl vydávat autentická vyhotovení jen u spisů, které sám sepsal a měl je u sebe uschované. V případě cizích spisů mohl notář dávat vyhotovení jen v případech zastoupení či nepřípustného protahování. Autentické vyhotovení mohlo být vydáno jen osobám, které byly v listině samé uvedeny. V opačném případě, kdy chtěla vyhotovení vydat osoba jiná, museli s tím všichni účastníci soupisu listiny souhlasit nebo to musel nařídít příslušný soud a notář o této

zvláštní situaci musel sepsat spis. Vyhotovení muselo být čitelné, mít stejný obsah jako prvopis, nesmělo se v něm škrtat, dopisovat nebo opravovat. Každé autentické vyhotovení musel notář ověřit a potvrdit že je autentické vyhotovení shodné s prvopisem prvopis. Notář jej potvrdil svou pečeti, podpisem a datem, dále pak informací komu bylo vydáno a zda ho psal sám nebo jiná osoba.⁷⁸

Hlava devátá notářského řádu se věnovala notářským potvrzení. Notářské potvrzování bylo možné na základě notářského řádu rozdělit na legalizaci, vidimaci, potvrzení data, potvrzení překladu a osvědčení o tom, že je někdo naživu.

Legalizace spočívala v tom, že byla ověřována pravost podpisu na listině, která nebyla sepsána v notářově přítomnosti. Osoba, která chtěla legalizovat svůj podpis, se podepsala v přítomnosti dvou svědků a notáře. Podepisující osobu musel znát notář a alespoň jeden ze svědků. V opačném případě, že osobu neznal notář, museli ji znát oba přítomní svědkové. Legalizace byla poznamenána na listinu, datována, podepsána a opatřena pečeti, následně byla listina zanesena do repertoria a to bylo podepsáno stranami a svědky.

Vidimace spočívala v notářově potvrzení doslovného znění přepisu listiny. Listina se notáři ukázala a on ji potvrdil a otiskl na ni svou pečeť. Notář dále musel vyznačit, že se jedná o přepis.

Potvrzení data jako notářský úkon představovalo potvrzení, že notář na listinu, kterou sám nesejšoval, vyznačil den, měsíc a rok, kdy mu byla ukázána, dále označil osobu, která mu ji předložila a dva svědky, kteří se toho zúčastnili. Listina byla označena pořadovým číslem, zapsána do rejstříku, podepsána a opatřena pečeti.

Potvrzení překladu mohl provádět pouze notář, který byl prohlášen za způsobilého k sejšování spisů v cizím jazyce. Ověřená listina musela být jako v obvyklých případech podepsána notářem a notář na ni otiskl svou pečeť.

Osvědčení o tom, že je někdo naživu, vydával notář v případech, že dotyčnou osobu znal nebo mu dva svědkové potvrdili, že tato osoba je opravdu ta, které se osvědčení týká. V praxi to znamenalo, že se osoba vyžadující osvědčení o

---

⁷⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství (Historie a současnost). 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 14

tom, že je naživu, se musela se dvěma svědky fyzicky dostavit k notáři. Listina v podobě osvědčení, že je osoba naživu byla dále, datována, podepsána a opatřena pečeti, následně byla listina zanesena do repertoria a to bylo podepsáno stranami a svědky.⁷⁹

Hlava desátá notářského řádu obsahovala ustanovení o přijímání listin cizích k schování u notáře. Na základě tohoto ustanovení notářského řádu mohli notáři přijímat do úschovy různé listiny i poslední pořízení, která jim byla odevzdána. V případě, že poslední pořízení bylo odevzdáno notáři v zapečetěné obálce, nemělo charakter notářské listiny. O přijetí listiny sepsal notář spis a osobě, která notáři listinu svěřila, vydal buď autentické vyhotovení spisu, ověřený přepis listiny nebo jen potvrzení o obdržení. Svěřitel si mohl svěřenou listinu kdykoli vyzvednout a to za přítomnosti dvou svědků, jež potvrdili oprávněnost osoby k vyzvednutí listiny. Na notářském spisu se pak vyznačilo datum vyzvednutí listiny.⁸⁰

Hlava jedenáctá notářského řádu upravovala to, jak se mají schovávat spisy a vést seznamy i pečeti. Notář musel uschovávat spisy, které vytvořil, dále pak ty spisy, které mu svěřili do úschovy klienti a ty, které mu do úschovy přikázala notářská komora. Spisy musely být označeny jednacím číslem a notář o nich musel vést evidenci. V případě, že notářský spis byl psán dvěma notáři, uschoval první notář prvopis a druhý notář autentické vyhotovení, které mělo být opatřeno podpisy i pečeti obou dvou. Pokud notář výkon své činnosti ukončil, spisy notáře, měly být uschovány v notářském archivu nebo je mohl převzít notář působící v tomtéž místě nebo okrese nebo nástupce notáře.

Dle ustanovení notářského řádu musel notář umožnit stranám, jejich nástupcům, zákonným zástupcům či osobám s plnou mocí nahlížet do prvopisů notářských spisů u něj uložených a případně jim vydávat ověřené přepisy. V případě, že o vydání přepisu notářského spisu požádala jiná osoba, mohl jí vyhovět, a to pouze se souhlasem osob, kterých se to týkalo nebo se souhlasem prezidenta krajinského soudu, pokud prokázala právo účastnit se té věci. Ve všech ostatních případech měl notář povinnost mlčenlivosti a musel spisy uchovávat v

---

⁷⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství (Historie a současnost). 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 16 a 17

⁸⁰ Tamtéž. s. 17

tajnosti. Co se týká uložených posledních pořízení, tak notář nesměl vydávat žádné listiny jiné osobě v případě, že byl zůstavitel ještě naživu.

Povinnost každého notáře bylo řádné vedení chronologického seznamu s pořadovými čísly spisů, tzv. repertorium. Repertorium opatřil notáři na jeho náklady notářský archiv. Repertorium se dělilo na šest částí. První část obsahovala jednací číslo vedené po celý čas, kdy byl notář v úřadu. Druhá část obsahovala datum, třetí část obsahovala zápis jména a příjmení, bydliště a stavu stran. Čtvrtá část obsahovala obsah jednání, pátá část obsahovala, o co se jedná ve smlouvě, popřípadě zde byla zaznamenána hodnota a šestá část obsahovala podpisy.

Repertorium podobně jako jiné listiny nadané veřejnou vírou mělo být bezpochybné. V repertoriu se nesmělo škrtnat a nesměly ani být mezery mezi jednotlivými zápisy, do kterých by šlo něco dopsat. Povinností notáře bylo podepsat každou stránku a na prvním a posledním listu otisknout svou pečeť. Notářovo repertorium bylo kontrolováno notářským archivem jak průběžně, tak i po popsání a odevzdání.

Kromě repertoria musel notář vést také abecední seznamy osob, kterých se týkaly jednotlivé spisy a také seznam osob, kterým notář uschoval poslední vůli nebo seznam osob v opatrovnictví či poručnictví.

Hlava jedenáctá notářského řádu dále upravovala úschovu notářské pečete. Notář měl zákonnou povinnost uchovávat svou pečeť bezpečně, a pokud se notářská pečeť ztratila, musel to hned ohlásit notářské komoře. Notářská komora mu po té nechala vyrobit pečeť novou a v případě, že se stará pečeť našla, musela být odevzdána notářskému archivu a dále znehodnocena.⁸¹

Hlava dvanáctá notářského řádu upravovala platy notářů. Notářské platy se vypočítávaly z příslušných tarifů, které byly vydány společně s notářským řádem. V případě, pokud si notář za své služby naučtoval více, než mu dovozoval notářský tarif, byla notáři uložena pokuta, která činila dvojnásobek rozdílu mezi tarifem a skutečně naučtovaným platem a navíc musel rozdíl vrátit klientovi. Opačný případ byl, kdy si notář naučtoval nižší odměnu, než mu určoval notářský tarif. To bylo možné v případech, kdy notář neměl s jednáním mnoho práce nebo pokud bral z nějakého důvodu zvláštní ohled na klienta. V případě, pokud nebyl

---

⁸¹ SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství (Historie a současnost). 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 20

klient spokojen s vypočtenou odměnou notáře nebo pokud notář sám měl pochybnosti, mohl se obrátit na notářskou komoru a ta plat vyměřila sama.

Hlava třináctá notářského řádu se zabývala notářskými archivy. Notářské archivy byly dle zákona zřízeny v sídle každého vrchního zemského soudu. Úkolem notářského archivu bylo přijímání a uschovávání spisů a pečeti notářů, kteří zemřeli, nebo skončil výkon jejich úřadů. Dále notářské archivy uschovávaly repertoria a vyřizovaly další notářské záležitosti. V čele notářského byl ředitel, který mohly být zastoupen adjunktem. Notářský archiv měl také tajemníka, který vedl kancelářské práce. Všechny tyto osoby jmenoval ministr práv. V notářských archivech pracovali také nižší úředníci a služebníci. Ředitele a jeho zástupce navrhovalo kolegium notářů určitého okresu a byli vybíráni ze zasloužilých notářů.⁸²

Hlava čtrnáctá notářského řádu se zabývala notářskými komorami. Podle zákona byly notářské komory zřizovány v místech, kde byl notářský archiv. U notářské komory byli vedeni všichni notáři z jednotlivých okresů. Notářská komora byla složena z předsedy (kterým byl zpravidla ředitel notářského archivu) a z nejméně čtyř a nejvíce osmi členů, které si volili jednotliví notáři v příslušném notářském obvodu. Členové notářské komory se starali o věci týkající se notářství, spadající do jejich obvodu. Funkční období bylo tříleté a funkce členů notářských komor byla čestná. Komora se scházela na vyzvání představeného jednou měsíčně.

Mezi úkoly notářských komor bylo například: navrhopvat změny v organizaci notářství, zvláště zvýšení nebo snížení počtu úřadů, rozhodovat o spojení nebo rozdělení notářských okresů, přeložení notáře na jiné místo a o předpisech upravujících výkon notářství. Komora dále prováděla obsazování prázdných úřadů, vybírala jistoty od budoucích notářů, brala je pod přísahu a zapisovala. Notářská komora vedla také seznam notářských praktikantů.⁸³

Hlava patnáctá notářského řádu pojednávala o vrchním vedení notářství skrze úřady. Vrchní vedení notářství náleželo do kompetence prezidentům vrchních zemských soudů, kteří spolupracovali s vrchními státními zástupci.

---

⁸² SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství (Historie a současnost). 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 21

⁸³ Tamtéž. s. 23 - 25

Vrchní vedení notářství se vztahovalo se i na notářské komory a archivy. Představovalo jakousi kontrolní a informační činnost.

Hlava šestnáctá notářského řádu se věnovala disciplinární pravomoci. Disciplinární pravomoc nastala v případě, že notář porušil své povinnosti vyplývající z notářského řádu a z přísahy, kterou složil. Dále v případě, že dopustil se přečinu a musel za něj být potrestán. Tresty se dělily na pořádkové, kterými bylo napomenutí, domluva s pohrůzkou disciplinárního řízení v případě opakování a pokuta až do výše 100 zlatých a disciplinární, kterým byly pokuty až do výše 500 zlatých, suspenze (odsazení z úřadu na určitou dobu, maximálně však tři měsíců) a sesazení z úřadu. Disciplinární tresty určoval disciplinární senát vrchního zemského soudu po absolvovaném vyšetřování, nařízeném komorou nebo prezidentem vrchního zemského soudu.⁸⁴

Hlava sedmnáctá notářského řádu se věnovala situacím, kdy se notáři mohli brát za soudní komisaře. Na základě tohoto ustanovení mohlo být notářům uloženo, aby jako soudní komisaři vykonávali následující činnosti: zapisování úmrtí a projednávání pozůstalostí, provádění soudních odhadů ve věcech sporných i nesporných, provádění dražby movitých statků ve věcech sporných i nesporných a provádění dražeb nemovitostí v nesporných věcech.

Ve výše uvedených případech, kdy notáři působili jako soudní komisaři se měli řídit patentem z 28. června 1850 z. ř., o řízení při vyjednávání pozůstalostí vytknutých.⁸⁵

Notářský řád z roku 1850, byl prvním dílem svého druhu, avšak jeho kvalita nebyla taková, jaká se v době jeho vydání předpokládala. To mělo za následek úvahy některých kritiků směřující k jeho zrušení. Podrobně vystihuje situaci Václav Šediva ve svém díle Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec:

„Věci utvářely se kvapem tak, že již v roce 1852 dostalo ministerstvo rozkaz, aby se prohlásilo o tom, zda notářství nemá býti vůbec zrušeno. Vláda však ve svém prohlášení trvala rozhodně na tom, že notářství pro život právní nezbytně jest za potřebí, a vyložila zároveň zásady, dle nichž by notářský řád měl

---

⁸⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství (Historie a současnost). 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 27

⁸⁵ Tamtéž s. 32

býti revidován. Za účelem tím byl také zřízen zvláštní sbor poradní a vyslechnuti všichni zemští vrchní soudcové i nejvyšší političtí úřadové jednotlivých zemí. Mínění úřadů těch velmi se rozcházela, ano monohdy mínění úřadů v témž místě sídlících, přímo si odporovala, včetně případech projeveno bylo přání, aby vše zase bylo jako dřív a aby soudům bylo svěřeno spisovati listiny neb aby to svěřeno bylo politickým úřadům, aneb obcím. Avšak bezdůvodnost návrhů takových byla příliš patrna a zákonodárstvo nedalo se jimi ke zrušení notářství přimět.“⁸⁶

Na základě vzniklé situace začala vláda pracovat na revizi notářského řádu, kterou později po jejím předložení vládou zpracoval a realizoval zvláštní poradní sbor složený z vrchních zemských soudců a nejvyšších politických úředníků jednotlivých zemí monarchie.⁸⁷

Výsledek jejich práce představovalo vydání nového notářského řádu z 21. května 1855, který byl pod císařským patentem č. 94 zaveden pro tytéž země jako řád notářský z roku 1850 a císařským patentem č. 23 ze 7. února 1858 pro Halič, Krakov, Bukovinu, Uhry, Chorvatsko, Slavonsko, Sedmihrady, Srbskou Vojvodinu a Těmešský Banát.⁸⁸

2.1.2 Notářský řád z roku 1855

Nový notářský řád vycházel z předchozího notářského řádu. Jeho úkolem bylo především odstranit aplikační a praktické potíže předchozího notářského řádu, dále pak měl nový notářský řád lépe definovat postavení notářů a posílit práva jejich klientů. Tento záměr nového notářského řádu však podle tehdejšího hodnocení zprostředkovaného dílem Václava Šedivy, nebyl zcela naplněn:⁸⁹

„V celku však dle přesvědčení notářů nebyl nový ten řád notářský pokrokem nýbrž byl od pravého ponětí o povolání notářů tak vzdálen a vynikal tolika vadami, ač div jest, že notářství tehdy nezaniklo zcela“⁹⁰

---

⁸⁶ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 54 a 55

⁸⁷ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 75

⁸⁸ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 55

⁸⁹ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 75

⁹⁰ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. Str. 55

Notářský řád z roku 1855 však vynikal snad jedinou předností oproti dosavadnímu notářskému řádu z roku 1850. Bylo to zjednodušení určitých formalit. Příkladem může být, že nový notářský řád zavedl možnost nahrazení dvou svědků přítomností druhého notáře.⁹¹

Oproti předchozímu notářskému řádu z roku 1850 byli notáři navíc oprávněni sepisovat soukromé listiny ve věcech nesporných, včetně podání stran k soudu. V podstatě to znamenalo, že notáři tehdejší doby mohli poskytovat právní pomoc. Odměna notáře za tuto činnost se řídila příslušnými předpisy o odměnách advokátů. Notáři se tak stali v nesporných řízeních přímými konkurenty advokátů.

Na rozdíl od notářského řádu z roku 1850 neobsahoval nový notářský řád výčet jednání, k jejichž platnosti je zapotřebí notářského spisu.⁹²

Vykonatelnost notářských listin nebyla v notářském řádu z roku 1855 podrobně upravena. Notářský řád však odkazoval na císařské nařízení z 21. května 1855 č. 95 ř. z. o zrychleném zřízení mandátním na základě listin notářských. Výhoda císařského nařízení však pozbyla své účinnosti na základě vydání ministerského nařízení z 18. července 1859 č. 130 ř. z., jímž bylo řízení mandátní rozšířeno i na všechny listiny pouze legalizované, nebo vložené do pozemkových knih. Na základě této skutečnosti notářské listiny ztratily svoji výlučnost.⁹³

Zvláštní kapitola nového notářského řádu specifikovala povinnosti notáře jako soudního komisaře. Tato kapitola pak byla převzata i do notářského řádu z roku 1871, jež nahradil notářský řád z roku 1855.⁹⁴

Notářský řád z roku 1855 měl přispět k zlepšení situace na poli notářském, avšak jak již bylo v úvodní části této podkapitoly nastíněno, notářský řád z roku 1855 nebyl kladně přijat ani notářským stavem, ani veřejností. Notářský řád z roku 1855 platil do vydání nového notářského řádu v roce 1871.

---

⁹¹ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. Str. 55

⁹² BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 75

⁹³ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. Str. 55

⁹⁴ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 76

2.2 Období od roku 1871 – 1918

Období od roku 1871 do roku 1918 lze charakterizovat jako období zlatého věku českého notářství. Do jisté míry toto období připomíná období vlády Karla IV., kdy notářství dospělo ke svému vrcholu a toto období považují taktéž, jako za zlatý věk českého notářství.

Dějiny notářství v tomto období se odehrávají v souladu s proměnami, kterými prošla celá habsburská monarchie po uzavření dohody o rakousko-uherském vyrovnání a vydáním takzvané prosincové ústavy v roce 1867. Přípravy a provedení zásadních reforem notářství přímo navazují na výše uvedené události.

Za jisté milníky tohoto období lze považovat vydání nového notářského řádu zavedeného říšským zákonem č. 75 ze dne 25. července 1871 a dále například rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity na českou a německou část v roce 1882.⁹⁵

V tomto období se také do popředí dostává mnoho notářů, kteří se podíleli na veřejném životě tehdejší doby či jinak přispěli do dějin českého notářství.

2.2.1 Notářský řád z roku 1871

Notářský řád z roku 1871 byl přijat po šestnáctileté účinnosti notářského řádu z roku 1855. Jeho vydání bylo iniciováno nespokojeností s dosavadním notářským řádem nejen ze stran notářů, ale i veřejnosti. Dosavadní notářský řád v sobě skrýval jistou nedokonalost právní úpravy notářství a podněcoval diskuzi o tom, zda notářství jako takové zrušit či nikoliv.

Od roku 1868 se neutěšený stav českého notářství stal předmětem poměrně obsáhlé diskuze v odborných kruzích. Diskutovalo se o dalším osudu notářského úřadu a do diskuze se zapojovali jednak notářské spolky, tak i jednotlivci z českých zemí.⁹⁶

To vše vedlo k potřebě reformovat tehdejší notářství a proces přijetí nového notářského řádu ve svém díle Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec Václav Šediva popisuje takto:

---

⁹⁵ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 89

⁹⁶ Tamtéž. s. 89

„Zároveň s novým návrhem notářského řádu předložil Dr. Habětínek roku 1871 sněmovnám nový návrh zákona o nezbytnosti notářských spisů pro některá jednání právní a o nezbytnosti legalizace podpisů na listinách tabulárních; návrh vládní však se tentokrát odchyloval od osnovy přijaté sněmovnou poslanců již dne druhého dubna 1870. K poradě o této nové osnově zvolila sněmovna poslanců výbor, který správou ze dne 29. března roku 1871 navrhl, aby vládní osnova byla přijata. Ve schůzích svých dne 21., 25. a 28. dubna 1871 za živých debat přijala sněmovna vládní osnovu ve druhém čtení, ale zamítla její ustanovení o nezbytnosti legalizace podpisů na listinách tabulárních, v té podobě byla osnova ta potom také ve třetím čtení přijata dne 2. května 1871. Komise panské sněmovny radíc se o té osnově rozestoupila se ve dvě strany, menšina navrhovala, aby vládní osnova byla přijata beze změn, většina pak navrhovala změnění osnovy té. Panská sněmovna však po tuhé debatě dne 26. května 1871 rozhodla se pro návrh menšiny a přijala vládní osnovu v původním znění. Výbor sněmovny poslanecké, jemuž věc byla znova zase přidělena, navrhl opět, aby přijata byla vládní osnova sněmovnou panskou schválená. Ale sněmovna poslanecká dne 20. června 1871 setrvala na osnově změněné tak, jak se na ní poprvé usnesla. Na to sněmovna panská – se zřením k tomu, že ustanovení o legalizaci tabulárních listin, pojato bylo do návrhu knihovního zákona tou dobou sněmovnám předloženého – přijala osnovu, jak poslaneckou sněmovnou byla změněna, ve třetím čtení dne 4. července 1871, načež osnova ta byla J. V. císařem stvrzena jeho zákonem ze 25. července 1871 číslo 76 ř. z. vyhlášena.⁹⁷

Notářský řád zavedený říšským zákonem č. 75 ze dne 25. července 1871, byl vyhlášen v 32. částce říšského zákoníku, která byla vydána dne 1. srpna 1871 a účinnosti nabyl dne 1. listopadu 1871 a stal se výlučným zákonem pro celé Předlitavsko. Současně s výše uvedeným notářským řádem, byl vyhlášen i říšský zákon č. 76/1871, který vymezoval právní jednání, k jejichž platnosti se vyžadovala forma notářského zápisu.⁹⁸

---

⁹⁷ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 57

⁹⁸ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 91

Notářský řád z roku 1871 byl velmi zdařilým dílem s ucelenou koncepcí, kdy byl rozdělen na 11 hlav a dodatek.⁹⁹

Notářský řád ve své hlavě první paragrafu prvním definoval osobu a činnost notáře takto:

„Notáři jsou státem zřízeni a veřejně pověřeni, aby podle toho zákona o prohlášeních a jednáních právních jakož i též o skutečnostech, z nichž někdo chce vyvodit práva nějaké, spisovali a vydávali veřejné listiny, pak aby listiny jim někým svěřené měli ve schování a přijímali peníze i cenné papíry k tomu konci, by je někomu jinému vydali nebo k úřadům složili“¹⁰⁰

Hlava první notářského řádu stanovila okruh činnosti notářů, tedy jejich působnost. Notáři, jakožto nositelé veřejné moci, sepisovali a vydávali veřejné listiny, či prohlášení o právních jednáních s právními následky. Jejich činnost dále zahrnovala uschování cenných papírů, listin a peněz. Veškeré listiny, notářské spisy, protokoly a osvědčení museli naplnit veškeré formální požadavky zákona, jinak nemohli být veřejnou mocí vymahatelné. V opačném případě byla tato listina považována za listinu soukromou.¹⁰¹

Ve věcech nesporných notáři sepisovali podání. Činnost notáře musela být vykonávána s nejvyšší pečlivostí a poctivostí. V případě žádosti klienta o jednání, které nebylo v souladu se zákonem, či bylo předstírané, měl notář povinnost odeprít spolupráci. V případě, že by notář způsobil svým počínáním škodu, nesl za ní plnou odpovědnost. Jako dozorčí orgán působily disciplinární orgány.

V případě dluhu mezi dvěma osobami byl notář oprávněn sepsat jakýsi spis, že jedna osoba druhé je povinna plnit. Nezbytnými údaji, které takový spis obsahoval, bylo označení osob dlužníka a věřitele, předmět, doba splnění a z jakého právního důvodu dluh vznikl. V případě, že bylo v listině uvedeno, že dlužník souhlasí s řešením ve formě exekuce, bylo toto rozhodnutí možné použít jako podklad pro provedení exekuce, například jako soudní rozhodnutí. Pokud listina obsahovala stanovení nějaké podmínky, nebo uplynula určitá doba, bylo

---

⁹⁹ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 71 - 318

¹⁰⁰ Tamtéž. s. 72

¹⁰¹ Salák, Pavel - Tauchen, Jaromír

Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

nutné prokázat tuto skutečnost. Prostřednictvím žaloby k soudu bylo možné se domáhat nedostatku vykonatelnosti této listiny. Pokud žalobce prokázal, že při soupisu spisu byly porušeny podmínky uvedené v řádu, způsobilo to zastavení exekuce po dobu řízení.¹⁰²

Hlava druhá notářského řádu se zabývala propůjčováním notářského úřadu a jeho pomíjením. Notářský řád stanovil nezbytné podmínky pro to, aby se osoba mohla ucházet o notářský post. Mezi tyto podmínky patřilo bydliště uchazeče v některé ze zemí monarchie, uchazeč musel dále dosáhnout věku alespoň 24 let, být trestně bezúhonný, být způsobilý ve správě vlastního majetku a být nositelem titulu doktora práv. Dalším předpokladem bylo úspěšné složení notářské, advokátní či soudcovské zkoušky a dále musel uchazeč absolvovat čtyřletou praxi, z toho alespoň dvě léta musel vykonávat praxi u notáře. Neméně důležitým požadavkem na uchazeče o notářský post byla znalost jazyka používaného v místě, kde žádal. V případě, že se na vyhlášené notářské místo nehlásil žádný jiný zájemce, mohl ministr spravedlnosti podmínky dvouleté notářské praxe žadateli odpustit za předpokladu, že ostatní podmínky byly řádně splněny.¹⁰³

Notáři byli jmenováni na úřady jmenováni ministrem spravedlnosti. Notář nesměl zastávat jinou funkci, kromě funkce učitele. Důvodem pro toto omezení byla snaha zachovat důvěru v pravdivost a věrohodnost listin, které notář sepisoval. Výjimečně mohl notář vykonávat svou činnost mimo obvod svého úřadu, avšak zpravidla vykonával svou po celém okrese sborového soudu první stolice, pro který byl jmenován.

Zákon omezoval počet notářských míst a také stanovoval sídla jednotlivých notářů. V případě nutnosti snížení či zvýšení počtu notářských míst bylo nezbytné vyjádření notářské komory. Notářská komora měla také ve své kompetenci vypisování konkurzů na obsazení notářských úřadů. Pověření k přijímání žádostí o místa byla pověřena notářská komora, která následně žádosti přeposílala sborovému soudu, v jehož obvodu se místo nacházelo. Soud se návrhem zabýval, následně návrh předložil vrchnímu soudu zemskému, který následně návrh postoupil ministrovi. Následně notáři obdrželi od Vrchního soudu

---

¹⁰² ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 72 - 98

¹⁰³ Salák, Pavel - Tauchen, Jaromír

Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

oprávnění, v jakém jazyce jsou oprávnění činit soupisy listin a spisů. Důraz byl kladen na dobrou znalost jazyků. Pokud se notář dopustil při soupisu listin a spisů jazykových chyb, které prokazovaly, že notář dostatečně jazyku nerozumí, mohl o oprávnění přijít.

Nový notář při nástupu do svého úřadu složil záruku a návrh své úřední pečeti. Pečeť musela obsahovat vyobrazení rakouského orla, jméno notáře, označení „c. k. notář“ a název země a místa jeho úředního sídla. Označení notář, název země a místo sídla museli být v jazyce, který byl užíván v místě působení notáře. Po schválení pečeti a složení záruky zažádal notář o složení přísahy. Přísahu bylo nutné složit u vrchního zemského soudu nebo u sborového soudu zmocněného vrchním soudem ve znění:

„Přisahám, že budu císaři věren a jeho poslušen, že chci státní zákony základní nezlomně zachovávatí a svůj úřad jako c. k. notář tak, jak zákon velí, přesně a svědomitě zastávati; k tomu mi dopomáhej Bůh!“

Následně vydal vrchní soud notáři ustanovovací list a mohl se ujmout úřadu. O ustanovení notáře do jeho úřadu bylo učiněno oznámení příslušné notářské komoře, státnímu zástupci a všem soudům v okrese.

Povinností nově ustanoveného notář bylo to, že musel do tří měsíců ode dne vydání listu nebo ve lhůtě na jeho žádost prodloužené splnit zákonné podmínky a začít ve svém sídle provozovat notářskou činnost, jinak by se mělo za to, že se úřadu vzdal. V případě, když byl notář přeložen do jiného místa výkonu notářského úřadu, nemusel znovu skládat přísahu, jen si vyzvedl novou pečeť a doplnit záruku, pokud bylo zapotřebí. Notáři byl také vydán nový ustanovovací list.¹⁰⁴

Výkon notářského úřadu končil dle notářského řádu několika způsoby. Prvním z nich bylo vzdáním se úřadu do rukou ministra spravedlnosti, dále pak přestoupením k advokacii nebo jinému neslučitelnému státnímu úřadu, pozbytím občanství země v monarchii, pozbytím způsobilosti k správě majetku, nedoplněním peněžité záruky, odsouzením trestním soudem, trvalou neschopností vykonávat úřad kvůli fyzické nebo psychické vadě a disciplinárním nálezem k

---

¹⁰⁴ Salák, Pavel - Tauchen, Jaromír
Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

sesazení z úřadu. V případě ukončení výkonu notářství byla informována komora, ministr, státní zástupce a soudy v okrese, pro který byl notář jmenován.¹⁰⁵

Hlava třetí notářského řádu se věnovala notářským zárukám. Notářská záruka představovala peněžitou záruku pro případ notářova pochybení či sloužila jako zástava pro nároky na náhradu a platby, které by vyplynuly z úřední činnosti notáře. Výše peněžité záruky byla stanovena na základě místa výkonu notářského úřadu. V hlavním městě Vídni činila 8 000 zlatých, ve městech s 30 000 a více obyvateli 5 000 zlatých, ve městech, kde sídlil sborový soud 2 000 zlatých a na ostatních místech 1 000 zlatých. Záruka musela být složena buď v hotovosti, v cenných papírech.¹⁰⁶

Notářské záruky se ukládaly u sborového soudu první stolice, v jehož sídle se nacházela příslušná notářská komora. Notářská komora záruku přezkoumala, a pokud byla záruka vyhovující, vydala notáři potvrzení a zároveň informovala i sborový soud o složení záruky.¹⁰⁷

Hlava čtvrtá notářského řádu upravovala správu notářského úřadu. V úvodních ustanoveních hlavy čtvrté bylo uvedeno, že notář musel svůj úřad vykonávat pouze v okrese sborového soudu první stolice a sídle jemu určeném. Notář však při své činnosti nemusel dbát na bydliště osob, které se před ním účastní nějakého jednání. V případě, že notář sepsal listinu mimo okres své působnosti, neměla tato listina veřejný charakter. To samé platilo o listinách, které notář sepsal před složením notářské přísahy či před vydáním usazovacího listu.

Podobně jako tomu bylo v předchozím notářském řádu, nový notářský řád zakazoval notáři sepisovat listiny ve věcech, ve kterých byl buď on sám účasten, nebo osoby jemu příbuzné. Za takové osoby se považovaly osoby přímo příbuzné, nebo osoby příbuzné pobočně a to do čtvrtého kolene nebo s ním sešvagřené až do druhého stupně. Dalším případem, kdy byl notář vyloučen z jednání, byl případ, kdy by z takového jednání notáři samotnému, či jeho příbuzným měl plynout zisk. V případě, že notář učinil jednání přes tento zákaz, nejednalo se o listinu veřejnou.

---

¹⁰⁵ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 98 - 127

¹⁰⁶ Salák, Pavel - Tauchen, Jaromír

Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

¹⁰⁷ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 127 - 141

Dalším případem, zakázaného jednání dle notářského řádu, bylo to, kdy notář nesměl provádět úkony o jednáních zákonem zapovězených, zákon obcházejících, jen na oko dělaných, nebo jednání, které by bylo jiné osobě na škodu. Ve stejném případě tak měl notář jednat notář, pokud měl podezření, že účastníci řízení nejsou způsobilí k takovému jednání.

Notář byl vázán mlčenlivostí, výjimky z povinnosti mlčenlivosti byly stanovené příslušným zákonem. Notář dále dle notářského řádu musel své notářské spisy chovat v tajnosti. Notář dále odpovídal za obsah notářského úkonu a také za jakoukoli nesprávnost, i když vznikla omylem. V případě, že notář porušil nějakou povinnost, byl odpovědný za škody, které tím vznikly.

Další z notářových povinností dle notářského řádu z roku 1871 bylo to, že musel mít svou úřední pečeť bezpečně uschovanou a v případě její ztráty to musel ihned nahlásit notářské komoře a státnímu zástupci. Podobně jako v předchozím notářském řádu, byla notáři v případě ztráty pečete vydána pečeť nová a v případě jejího nalezení byla stará pečeť zničena.¹⁰⁸

Hlava pátá notářského řádu se zabývala zvláštními nařízeními o spravování notářského úřadu a byla členěna do pěti dílů ve formě příslušných částek.

Částka první hlavy páté notářského řádu definovala způsoby soupisu notářských spisů - listin o prohlášeních a právních jednáních. V případě, že měl účastník, popřípadě účastníci zájem o sepsání notářské listiny, bylo nutné ověřit jejich totožnost, způsobilost k tomuto právního právnímu úkonu a přesvědčit se, o vážnosti jejich vůle a případných následcích sepsané listiny. Následně notář zapsal prohlášení účastníků a dotázal se, zda prohlášení se shoduje s jejich projevenou vůlí.¹⁰⁹

Neméně důležitým požadavkem bylo to, aby text notářské listiny neobsahoval nejasnosti a prohlášení, která by se později stala podnětem případných rozepří. Nezbytným úkonem ze strany notáře bylo také ověření

---

¹⁰⁸ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 141 - 167

¹⁰⁹ Salák, Pavel - Tauchen, Jaromír

Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

totožnosti účastníků za pomoci dvou svědků a to v případě, pokud je notář osobně neznal. Jediný, kdo mohl nahradit svědky a ověřit jejich totožnost byl jiný notář.

V případě, že nebyly splněny požadavky, které byly kladeny na svědky, považoval se úkon za neplatný. Mezi tyto požadavky patřilo například dovršení věku alespoň 20 let, dále osoby jednající museli to být muži, notáři osobně známí a alespoň jeden z nich musel umět číst a psát. Jazykem notářského spisu byl zpravidla jazyk, který se používal v místě sídla notářského úřadu. Výjimka mohla nastat pouze v případě, že notář byl nositelem oprávnění k sepsání spisu v jiné řeči a byl účastníky požádán k soupisu notářské listiny v jiném jazyce. Nutností bylo však připojit překlad notářské listiny do užívaného jazyka v obvodu notářského úřadu. V případech neznalosti jazyka ze strany účastníků byl přizván k jednání tlumočnick.

Notářský spis musel obsahovat všechny zákonem stanovené požadavky odpovídající veřejné listině. Především musel obsahovat všechna následující ustanovení: místo a datum jednání; jméno a sídlo notáře; jména účastníků, svědků, důvěrníků a tlumočnicků, byli-li přibráni; potvrzení, že notář je znal, nebo že mu byla osvědčena jejich totožnost; obsah jednání; plnou moc, bylo-li jí zapotřebí, ustanovení o přečtení spisu účastníkům a to, že byl jimi notářský spis schválen, dále pak podpisy účastníků a svědků podpis notáře a otisk jeho úřední pečeti.

Částka druhá se zabývala ustanoveními o sepisování posledních pořízení. Požadavkem na tato pořízení bylo to, aby tato poslední pořízení byla srovnatelná s pořízeními učiněnými před soudy. V případě tvorby posledních pořízení bylo třeba se řídit obecnými nařízeními týkajícími se notářské činnosti ale i občanského zákona. Tak byla dodržena litera zákona a notáři mohli vytvářet příslušná poslední pořízení.

Třetí částka upravovala osvědčování skutečností a prohlášení. Ve své podstatě tato částka zahrnovala jednání: osvědčení o shodě listiny s opisem (vidimace), správnost překladu, o pravosti podpisu (legalizace), o tom, kdy byla listina předložena, o tom, že je někdo naživu, skutečnost, že se o něčem prohlášení dozvěděl ten, komu bylo určeno, o usnesení valných schůzí spolků, o protestech směnek a kupeckých papírů a osvědčení o „jiných skutečných příbězích“, o ostatních právních jednáních, která nespádala do některé z výše jmenovaných kategorií.

V rámci své činnosti notář v případě shody s předloženou listinou, opis ověřil a na listiny označil, zda předložená listina je prvopisem či snímkem a případná její poškození. Následně toto potvrdil podpisem a otiskem pečeti. Pokud někdo v přítomnosti notáře podepsal listinu, či podpis na listině uznal za svůj, notář legalizací toto jednání potvrdil, avšak zde také platila ustanovení ohledně svědků při tomto právním jednání.

Nový notářský řád přinesl novinku v podobě osvědčování toho, na čem se usnesly valné schůze akciových společností nebo jiných spolků. Při konání schůze notář byl osobně přítomen a jeho úkolem bylo sepsat protokol, ve kterém uvedl čas a místo, kde se schůze konala.¹¹⁰

Částka čtvrtá upravovala vydávání snímků notářských spisů (zastupujících původní spis), opisů, výňatků a vysvědčení. Ty mohly být notářem vydávány jen z listin, uložených v jeho úschově.

Výjimku bylo možné učinit pouze v případě prodlení či zastoupení a pouze jen na základě úředního příkazu, které bylo nutné vyznačit na listině.

Snímky mohly být úplné a neúplné (výňatky) a opisy ověřené nebo prosté a to také úplné nebo neúplné. V případě snímků bylo možné vydat jen jeden snímek každému účastníku. Za předpokladu přivolení účastníků uvedených v listině mohlo být vydáno snímků více. Ve snímku nesmělo být škrtáno a být ve stejné podobě jako snímek původní. Na konec notář připojit ověřovací doložku včetně své pečeti a podpisu. Pokud ověřovací doložka chyběla, nemohl být snímek považován za veřejnou listinu. Pokud snímek obsahoval jen část některého z právních jednání, byl považován za neúplný snímek, tedy výňatek. Pouze na výslovnou žádost mohly být opisy spisů vydány účastníkům, jejich zákonným zástupcům, zmocněncům a právním nástupcům. Pokud účastníci uvedení ve spisu udělili souhlas, mohly být ověřené i prosté opisy odhaleny i jiným osobám.

Nutné však bylo od osob, jež měly zájem nahlédnout do spisu prokázat právní zájem. Ověřené i prosté opisy protokolů o posledních pořizích mohly být

---

¹¹⁰ Salák, Pavel - Tauchen, Jaromír
Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

vydány pouze zůstaviteli, pokud byl na živu a jeho zmocněnci. Po smrti zmocněnce byly opisy vydány pouze až po projednání soudem.

Částka pátá se zabývala přijímáním listin do úschovy, a také přijímání peněz a cenných papírů za účelem jejich vydání další osobě nebo složením do úřadu. Notáři byli oprávněni libovolně uschovávat listiny i směnky, ale peníze, dluhopisy.

Cenné papíry mohli pouze uchovat jen na dobu určitou. Pokud notář byl požádán o to, aby přijmul listinu do úschovy, bylo nezbytné, aby byl sepsán protokol s údaji, kdy kde a kým mu byla listina odevzdána, údaje o osobě, jež mu listinu do úschovy předala a řadu dalších údajů souvisejících s listinou, především její specifika.

Odevzdatel protokol podepsal následně notář otiskl pečeť a podepsal se. Následně odevzdatel obdržel stvrzenku o úschově. Při vydání listiny notář učinil poznámku do odevzdávacího protokolu. I zde platila ustanovení o potvrzení totožnosti osoby požadující listinu.

Notář zpravidla nepřijímal hotové peníze a cenné papíry. Přijímal je pouze za účelem předání jiné osobě či složením jich konkrétnímu úřadu. I zde platila ustanovení o sepsání protokolu a vydání stvrzenky odevzdateli. Neprodleně musel notář učinit, pokud byl požádán o složení peněz úřadu či soudu. Lhůta byla zpravidla 14 dní, pokud byla stanovena jinak odevzdatelem. Pokud se předání v této lhůtě neuskutečnilo, byl notář povinen věc odeslat zpět odevzdateli či složit u soudu.¹¹¹

Hlava šestá notářského řádu se věnovala uschování notářských spisů a o notářských seznamech. V úvodní části hlavy šesté notářského řádu bylo ustanoveno, že notářské spisy jím sepsané i do úschovy svěřené nebo komorou přikázané je notář povinen uchovávat na suchém a bezpečném místě seřazené podle jednacích čísel. V případě, že notářská listina byla sepsána dvěma notáři, uschoval ji ten notář, který jednání řídil.¹¹²

---

¹¹¹ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 167 - 240

¹¹² Salák, Pavel - Tauchen, Jaromír

Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

V případě, že se notář dozvěděl, že zemřela osoba, jíž sepisoval poslední pořízení, měl za povinnost odevzdat notářský spis příslušnému soudu k projednání. Soud o tom sepsal protokol. Po vyřízení záležitosti soud spis vrátil notáři.

Kromě jiného měl notář za povinnost založit si všeobecný rejstřík jednacích (repertorium), a do něj zapisovat každý provedený notářský úkon, kromě příslušných výjimek podle notářského řádu. Repertorium bylo vydáno notáři notářskou komorou na jeho žádost a náklad. V repertoriu se nesmělo škrtat a nesměla tam být prázdná místa. Na každou popsanou stranu se musel notář podepsat a na první a poslední otisknout svou pečeť. Repertorium bylo podrobováno pravidelné kontrole ze strany notářské komory.

Kromě rejstříku všeobecného musel každý notář vést ještě abecední seznam všech účastníků s čísly jednacích spisů, kterých se týkaly zápisy v rejstříku, dále pak zvláštní abecední seznam osob, kterým sepsal poslední pořízení nebo ho uschoval a seznam přijatých peněz a cenných papírů s jednacími čísly rejstříku. Kromě výše uvedeného, notář musel vést rejstřík protestů, či seznam osob, kterým byl zřízen opatrovník, osob, které ač byly zletilé, byly pod mocí otcovskou, nebo poručenkou a seznam osob, na které byl uvalen konkurs.¹¹³

Hlava sedmá notářského řádu upravovala institut notářských kandidátů a náměstků notáře. Notářským kandidátem, dle příslušných ustanovení notářského řádu, se mohl stát absolvent minimálně dvou teoretických státních zkoušek, z nichž jedna musela být ze soudních věd nebo osoba, který dosáhla titulu doktor práv.¹¹⁴

Notářský kandidát byl ve své podstatě notářův pomocník. Pod jeho dohledem se připravoval na budoucí samostatný výkon notářství. Notářský kandidát musel být zapsán v seznamu kandidátů, který byl veden příslušnou notářskou komorou okresu, ve kterém byl notářský kandidát příslušný. Notářský kandidát nesměl současně s touto praxí vykonávat praxi soudní nebo advokátní. Dále pak nesměl vykonávat nějaký státní úřad nebo soukromou činnost, která by

---

¹¹³ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 240 - 252

¹¹⁴ Salák, Pavel - Tauchen, Jaromír

Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

byla notářství na škodu. Úkolem notářské komory byl také dohled nad notářskými kandidáty, zda skutečně u notáře pracují a pečlivě se připravují na své budoucí povolání notáře. Výsledkem takového dohledu bylo vysvědčení o vykonané notářské praxi, které vydával notář a notářská komora jej potvrzovala.

Náměstek notáře představoval notářova zástupce v případech, kdy byl notář nemocen, na dovolené, mrtev, sesazen z úřadu nebo nepřítomen z jiných důvodů. Osobu náměstka navrhovala příslušná notářská komora nebo notář v případě dovolené nebo nemoci. Náměstek notáře byl do své funkce ustanoven příslušným sborovým soudem.

Osobou náměstka byl ve většině případů ustanoven notář z okresu stejné notářské komory, ve které vykonával úřad notář původní, popřípadě i notářův kandidát, pokud splňoval podmínky k výkonu notářství. V případě, že notářskému kandidátu chyběla požadovaná dvouletá praxe, mohl být náměstkem i tak ustanoven a to pokud splňoval ostatní podmínky. Ve výjimečných případech mohl sborový soud notářského náměstka prozatímně určit sám, bez čekání na návrh notářské komory, ale následně o tom musel informovat komoru.

Proces ustanovení notářského kandidáta náměstkem notáře byl dále podmíněn složením záruky. Záruku však notářský kandidát skládat nemusel, pokud notář, za kterého vykonával funkci náměstka, souhlasil s použitím jeho složené záruky. Po vyřízení záležitostí spojených s notářskou zárukou, musel notářský kandidát ucházející se o post náměstka vykonat přísahu jako náměstek u sborového soudu a předložit vzor svého podpisu. Poté mu sborový soud vydal ustanovovací list a informoval o tom potřebné úřady.

Náměstek notáře vykonával veškerou agendu zastupovaného notáře a zapisoval i do jeho rejstříků a seznamů. Ve všech spisech ale uváděl přídomek „náměstek“ a v případě, že neměl vlastní pečeť, používal pečeť notářovu.¹¹⁵

Hlava osmá notářského řádu se věnovala notářským sborům. Sbor notářů dle notářského řádu tvořili notáři, kteří měli sídlo v okrese sborového soudu. V případě, že bylo v okrese sborového soudu zřízeno alespoň 15 notářských míst, byla ze sboru notářů ustanovena notářská komora. Pokud počet notářů v příslušném okrese nepostačoval na vytvoření notářské komory, zastával sbor

---

¹¹⁵ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 253 - 266

notářů funkce a práce určené komoře. Sborny notářů z okresů, kde nebyla komora, mohly být sloučeny za účelem vytvoření společné komory.¹¹⁶

Mezi pravomoci notářského sboru patřilo zejména: volba prezidenta a členů notářské komory, podávání návrhů zákonů a zlepšování kvality notářství. Dále pak notářský sbor činil návrhy na sloučení sborů do komor, věnoval se stanovení platů komory a jednacího řádu sboru, který následně schvaloval ministr.

Notářská komora byla složena z prezidenta a čtyř členů. To platilo v případě, že bylo v notářském sboru dvacet pět a méně notářů. Pokud však bylo v notářském sboru členů více, bylo členů notářské komory šest. Komora ve Vídni měla osm členů. Prezidenta a členy komory volili členové notářského sboru tajným hlasováním na období tří let.

Funkce notářské komory představoval především dozor nad chováním a činností notářů a kandidátů a případné kázeňské působení na ně, dále pak řešení sporů mezi notáři týkající se jejich činnosti a řešení sporů mezi notáři a jejich klienty. V neposlední řadě notářská komora rozhodovala o stížnostech podaných vůči notářům a potvrzovala vysvědčení o praxi notářských kandidátů. Do příslušnosti notářské komory patřilo také podávání návrhů a dobrozdání týkajících se zákonodárství a obsazování notářských míst, svolávání sboru a obstarávání různých záležitostí komory. Komora také spravovala seznam všech notářů svého okresu a zapisovala do něj datum nástupu do úřadu, výši záruky, tresty, které se na ně vztahovaly, den zániku úřední činnosti a informaci, jak bylo naloženo s notářovými spisy.¹¹⁷

Hlava devátá se věnovala notářským archivům. V notářských archivech byly trvale uchovávány notářské spisy, a notářské pečeti zejména těch notářů, kteří zemřeli či ukončili činnost svého úřadu. Místa a způsoby uchovávání notářských spisů a pečeti byla upravena nařízením ministra.

V čele každého notářského archivu stál ředitel a jeho příručí, jež plnil v případě potřeby funkci jeho zástupce. Sborový soud určil náměstka, pokud nebyl v daném archivu ustanoven příručí ředitele. Kancelářskou prací byl pověřen

---

¹¹⁶ Salák, Pavel - Tauchen, Jaromír
Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

¹¹⁷ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 267 - 281

tajemník. Dalším pomocným personálem byl tajemník, písaři a sluhové. Kancelářské práce měl na starosti tajemník a dále zde byli písaři a sluhové. Ředitel a příručí byl jmenován ministrem, ostatní personál byl pak jmenován vrchním soudem. Místo ředitele a příručího často zastávali notáři ve výslužbě anebo ti notáři, co přestali vykonávat svojí funkci v úřadu. Pokud byla činnost notáře ukončena v úřadu, ať z důvodu jeho smrti anebo odchodem z úřadu, musely být veškeré spisy, rejstříky, seznamy a zejména pečeti být odevzdány archivu.

Z uložených spisů v archivu mohly být vydávány snímky, výňatky, opisy a vysvědčení pouze na základě povolení ředitele archivu. Tyto vydané listiny následně nesly otisk pečeti archivu. Ředitel archivu měl v případě odepření vydání listiny či nahlédnutí do spisu nějaké osobě povinnost své zamítnutí písemně odůvodnit. Možná byla stížnost na takové jednání u sborového soudu.¹¹⁸

Hlava desátá notářského řádu se zabývala vykonáváním dozoru a kázně nad notáři. Ministr spravedlnost byl nejvyšším dozorem nad notářstvím. Na úřadování notářů a jednotlivých komor měl dohled prezident sborového soudu první a druhé stolice. Nad činností jednotlivých notářů dohlížely i příslušné notářské komory, které byly pověřeny kontrolou spisů notářů ve svém okrese.¹¹⁹

Jejich dohled spočíval v tom, že pokud příslušná komora zjistila drobnou vadu, notáře na ní upozornila. Při zjištění vážnější vady upozornila notářská komora vrchní soud. Komora také dozorovala zachování notářské důstojnosti při výkonu notářského povolání. Za tyto prohřešky udělovala pořádkové tresty – upomenutí či písemná důtka. Tyto tresty se nevyhýbaly ani notářským kandidátům. Pokud bylo zahájeno disciplinární řízení proti notáři za porušení některé z jeho povinností, byl mu soudem uložen vrchním soudem trest. Každý byl povinen uvědomit komoru či státního zástupce pokud se dozvěděl o provinění notáře.

Mezi disciplinární tresty patřila písemná výtka, peněžitá pokuta až do výše pěti set zlatých, sesazení z úřadu na dobu maximálně jednoho roku a zbavení

---

¹¹⁸ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 281 - 290

¹¹⁹ Salák, Pavel - Tauchen, Jaromír

Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

úřadu. Výše trestů se určovala podle vážnosti porušené povinnosti či případně jak vysoká škoda vznikla či vzniknout mohla. V potaz byl brán na to, zda jednání notáře bylo úmyslné či nedbalé. Komora musela být vždy informována o každém usnesení o disciplinárním vyšetřování a případném nálezu. Jako opravný prostředek složila stížnost, kterou mohl dotčený notář podat k nejvyššímu soudu. Vymáhat uložený trest měl sborový soud v okrese, do něhož trestaný notář náležel.¹²⁰

Hlava jedenáctá se věnovala notářským poplatkům. Podle zákona měl notář právo si za poskytnuté služby účtovat poplatky dle zákonné sazby. V případě, že notář požadoval poplatek vyšší, byla úmluva neplatná. Výjimka byla možná pouze v případě, že práce notáře na požadovaném úkonu byla nadměrně rozsáhlá či obtížná. Nezbytností byla předchozí domluva s klientem o takovém úkonu.¹²¹

Jestliže listina, kterou notář vyhotovil obsahovala více právních jednáních, byl notář oprávněn si účtovat pouze jedno jednání a to pro něj nejvýhodnější, zpravidla to nejdražší. Za práci ve večerních a nočních hodinách si mohl notář účtovat spolu s úkonem padesátiprocentní přírážku. Úkony, které nebyly dokončeny, a vina nebyla na straně notáře, mu příslušela přiměřená náhrada. Osoba, která žádala notáře o provedení úkonu, také ručila za zaplacení poplatku notáři a byl povinen poplatek uhradit následně po provedení úkonu. Výjimkou nebylo ani žádání přiměřené zálohy pro notáře před provedením úkonu. V případě sporů mezi klientem a notáře byla příslušná notářská komora. Pokud ani ta nedospěla ke smírnému řešení mezi klientem a notáře, sporu se ujal sborový soud, který stanovil adekvátní poplatek. Za předpokladu postavení notáře jako soudního komisaře, vycházelo se z hlavy třinácté notářského řádu z roku 1855.

Notáři při výkonu své činnosti byli vázáni zákony, stejně jako soudy. Soud, který notáře ustanovil do funkce byl v případě porušení povinnosti notáře oprávněn notáře odvolat, udělit důtku anebo pokutu. Za vážné porušení byl zpravidla informován vrchní soud, který zahájil proti notáři disciplinární řízení.

---

¹²⁰ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 290 - 309

¹²¹ Salák, Pavel - Tauchen, Jaromír

Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

Notář při výkonu své funkce byl odpovědný za škody, které při své činnosti způsobil.¹²²

2.3 Vybrané osobnosti působící v notářství ve sledovaném období

Ve sledovaném období, to jest mezi léty 1850 – 1918 působilo v notářství mnoho významných osob. Pro účely mé práce jsem vybrala za všechny významné notáře Václava Šedivu, Aloise Pravoslava Trojana, Otokara Mokrého, Jana Strakatého a Františka Fáčka.

2.3.1 Václav Šediva

Václav Šediva se narodil 27. září 1861 v Semilech a zemřel dne 16. ledna 1905 v Blovicích. Byl notářem, básníkem a beletristou. Po ukončení studií na Karlo – Ferdinandově univerzitě v Praze se věnoval notářské činnosti jako notářský kandidát a veřejný obhájce v Trutnově a později se stal samostatným notářem v Praze. Poté se stal členem Notářské komory v Plzni a v pozdějších letech Václav Šediva působil jako notář v Blovicích a byl také členem výboru zemské jednoty notářské v Praze a jednatelem Plzeňsko-Píseckého odboru spolku notářů.¹²³

Václav Šediva se do historie notářství zapsal především svým jedinečným právně historickým dílem: *Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec*. Jedinečnost tohoto díla lze spatřovat v propracovanosti problematiky notářství a jeho historického vývoje nejen v českých zemích. Nedílnou součástí této publikace je komentář Václava Šedivy k notářskému řádu z roku 1871 včetně notářského řádu samotného a dalších příloh. Dílo bylo vydáno v Trutnově 1894 v době, kdy Václav Šediva působil ještě jako notářský kandidát a veřejný obhájce v městě Trutnově. Je až neuvěřitelné jak v době více než před 125 lety dokázal Václav Šediva vytvořit tak obsáhlé dílo věnující se dějinám notářství.¹²⁴

---

¹²² ŠEDIVA, Václav. *Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec*. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 310 - 317

¹²³ NAVRÁTIL, Michal. *Almanach československých právníků*, Praha: Slovák v Kroměříži, 1930, s. 92.

¹²⁴ ŠEDIVA, Václav. *Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec*. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894

Václav Šediva se ve svém volném čase věnoval i umělecké činnosti. Mezi jeho nejznámější umělecká díla patří sbírka poezie: *Verše*, která byla vydána roku 1891 v Jaroměři.¹²⁵

Václav Šediva zemřel 16. ledna 1905 a je pohřben na hřbitově v Blovicích.¹²⁶

Václav Šediva se do historie notářství v českých zemích zapsal opravdu tučným písmem. Jeho přínos na poli badatelském a nejen na něm se odrazil snad ve všech publikacích zabývajících se historií notářství od dob, co napsal své dílo. Kromě jeho uceleného díla je znám svými příspěvky do slovníku naučného a dále jeho působením při tvorbě notářského řádu z roku 1879.

2.3.2 Alois Pravoslav Trojan

Alois Pravoslav Trojan se narodil dne 2. dubna 1815 v Knovízi u Slaného a zemřel dne 9. února 1893 v Praze. Pocházel z rodiny mlynáře. Vystudoval gymnázium ve Slaném a vysokoškolská studia zakončil v roce 1838. V témže roce Alois Pravoslav Trojan nastoupil praxi u litoměřického magistrátu. Po té co vykonal apelatorní zkoušku právnickou vstoupil do služby královské prokuratury v Praze. V revolučních letech působil jako významná osobnost českého národního obrození. Roku 1856 se Alois Pravoslav Trojan stal notářem a svůj úřad vykonával v Rakovníku, odkud v roce 1880 odešel do Prahy.¹²⁷

Významnost osobnosti Aloise Pravoslava Trojana můžeme spatřovat v jeho pestrém politickém životě, kterému se věnoval již při svých studiích a zasloužil se nemalou měrou o pozdvihnutí českého národa během revolučních let.

Již ve studentských letech se Alois Pravoslav Trojan účastnil mnoha vlasteneckých událostí, ve kterých se pokoušel vzbudit hrdost k českému národu. Ve čtyřicátých letech pak pořádal spolu s Františkem Ladislavem Riegrem a dalšími osobnostmi tehdejší doby „české plesy“. Účelem těchto plesů bylo roznění a rozšíření vlastenectví mezi zámožnými pražskými měšťany.

---

¹²⁵ Databáze národní knihovny. Dostupné online: https://aleph.nkp.cz/F/?func=find-c&local_base=skc&ccl_term=wau=jk01122661

¹²⁶ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 104

¹²⁷ Dr. Alois Pravoslav Trojan. Světozor. 4. 1885, roč. 19, čís. 19, s. 300. Dostupné online: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=SvetozorII/19.1885/19/300.png>

V Průmyslové jednotě Alois Pravoslav Trojan hájil neohroženě český jazyk a podstatnou měrou přispěl k založení Měšťanské besedy pražské.

Roku 1848 se Alois Pravoslav Trojan účastnil jako jeden z organizátorů schůze ve Svatováclavských lázních a vystupoval jako řečník, jehož přednes představoval návrh na požadavky na ústavní, státoprávní a národnostní svobody. Tento návrh byl později pozměněn Svatováclavským výborem, ve kterém Alois Pravoslav Trojan taktéž zasedal. S pozměněným návrhem byl Alois Pravoslav Trojan 2 x vyslán do Vídně a na podruhé byl ve formě patentu z 8. dubna 1848 schválen. Jako jistou formu zásluhy za jeho přínos českému národu byl Alois Pravoslav Trojan jmenován čestným měšťanem pražským, dále byl zvolen do zastupitelstva obce pražské a odtud se dostal do tehdejšího zemského výboru. Další jeho kroky v politice vedly účasti na rakouském ústavodárném sněmu, na který byl zvolen za volební obvod Velvary. Na tomto sněmu se zapojoval do mnoha sněmovních debat a čestně zastupoval český národ. Na Říšském sněmu setrval i po jeho přestěhování do Kroměříže až do jeho následného rozpuštění.¹²⁸

Co se týká působnosti Aloise Pravoslava Trojana jako notáře, tak do své funkce rakovnického notáře nastoupil 1857. V den jeho nástupu do úřadu seznámil obyvatele okresu s novým úřadem, krátce vysvětlil, v čem může být notář lidem nápomocný.

Z dochovaných pramenů je o JUDr. Trojanovi známo, že při sepisování dědických pozůstalostí pak prokazoval v rovném přístupu k majetným i chudým občanům poctivost a neúplatnost. Dobové příklady jeho práce uvádějí případy například: když byl pozván k majiteli Nového mlýna k sepsání poslední vůle a zjistil, že umírající už není při smyslech, odmítl rodinným příslušníkům závětř zfalšovat. Jiným případem bylo to, kdy při soupisu pozůstalosti po neznámém žebřákovi našel v zásuvce jeho stolku velké množství platných obligací a akcií v celkové hodnotě 130 000 zlatých. Všechny obligace a akcie spočítal za přítomnosti městského strážníka a vyhledal překvapeného dědice. Za svou práci odmítl jakoukoliv zvláštní odměnu.

V právnických záležitostech, mimo výkon obvyklé notářské agendy byl někdy ochoten zastupovat rolníky a chudé občany zdarma. Příkladem jeho pomoci

---

¹²⁸ Dr. Al. Pravoslav Trojan. Humoristické listy. 1. 1882, roč. 27, čís. 14, s. 168. Dostupné online: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=HumL/24.1882/2/10.png>

obyvatelům města, bylo to, že se mu podařilo zamezit bezcitému počínání lichváře Tvrdého, který na půjčkách pro rolníky a domkáře rychle zvyšoval úroky. Ve spolupráci se soudem se Trojanovi podařilo připravit na něj lest a po vsazení do vazby ho donutit ke zrušení všech vysokých úroků.

Boleslav Trojan vzpomíná na otcovu oblibu mezi lidmi: „A tak se stávalo, že hrnuli se k němu jakoby k vlastnímu otci anebo k přímému soudci lidé ze všech stran nejen z povinnosti či v příčině úřední, ale neméně též zcela soukromě s naprostou důvěrou a oddaností. A slovo jeho všestranně platilo.“¹²⁹

JUDr. Alois Pravoslav Trojan byl opravdu jedinečnou osobností historie notářství v českých zemích. Jeho zásluhu můžeme spatřovat, jak na poli politickém ve kterém reprezentoval českou vlast na místech nejvyšších tak na poli notářském, ze kterého se dochovalo mnoho informací o tam jaký, byl notář i člověk.

2.3.3 Otokar Mokrý

Otokar Mokrý se narodil 25. května 1854 v Českých Budějovicích a zemřel 1. ledna 1899 ve Vodňanech. Jeho otec byl Antonín Mokrý, význačný politik tehdejší doby. Antonín Mokrý mezi lety 1848 a 1849 byl za vodňanský volební obvod poslancem ústavodárného Říšského sněmu ve Vídni a posléze v Kroměříži, kde zasedal na pravici spolu s Františkem Palackým a Františkem Ladislavem Riegrem či Aloisem Pravoslavem Trojanem.

Otokar Mokrý vystudoval gymnázium v Českých Budějovicích a v témže roce 1875 byl přijat ke studiu na právnické fakultě univerzity Karlo-Ferdinandovy. Po absolvování svého studia vykonával Otokar Mokrý notářskou praxi v několika notářských kancelářích, například u významného českého vlastence Aloise Pravoslava Trojana či Jana Strakatého.¹³⁰

---

¹²⁹ PAVLÍČEK, Tomáš. Působení Aloise Pravoslava Trojana v Rakovníku (1857–1880). In: Rakovnický historický sborník 3. Rakovník: Státní okresní archiv v Rakovníku, 2002. s. 30. Dostupné online: <http://www.soapraha.cz/documents/rakovnik/20130703175429-archiv-sbornik-2002.pdf>

¹³⁰ KOTOUS, Jan. Otokar Mokrý, notář a básník. Ad Notam. Dostupné online: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_202-otakar-mokry-notar-a-basnik#_ftn1

Po absolvování povinné notářské praxe a složení notářských zkoušek byl Otokar Mokřý jmenován notářem.¹³¹

Dne 22. listopadu 1883 zemřel Otokarův otec JUDr. Antonín Mokřý a jeho syn Otokar Mokřý po něm převzal zavedenou notářskou kancelář ve Vodňanech. Svou kancelář vedl společně se svým bratrem Antonínem Mokřým, který jej často zastupoval v dobách, kdy byl Otokar na cestách či v případě pokud byl nemocen¹³²

Otokar Mokřý zemřel po dlouhé nemoci 1. ledna 1899. Jeho kancelář ve Vodňanech přebírá právě jeho bratr Antonín Mokřý.¹³³

Otokar Mokřý se ve svém životě věnoval také poezii, žurnalistice a dále překladatelství. Zřejmě již v době studentských let, v době Otokarova dospívání a zejména po smrti matky se začala u budoucího básníka projevovat jeho jemná, někdy až přecitlivělá povaha se sklonem k melancholii. Právě tato povaha se promítla i v jeho básnické tvorbě.

Z tohoto období se nám dochovala vzpomínka jeho přítele Františka Heritese:

„Z těch dob Mokřého vidím. Hubený, hodně vytáhlý, bledý, dlouhé nazad splývající světle hnědé kadeře, nad čelem vždy hodně rozcuchané... oči vždy přivřené, snivě až blouznivě, jako do vidin se ztrácející, tak trochu bolestně vypadal, s hlavou sehnutou chodil...za básníka Mokřý...platil už obecně a v očích děvčat mu to dodávalo jisté zajímavosti“

V roce 1871 byl vydán literární almanach jihočeské omladiny s názvem Anemonky, ve kterém Otokar Mokřý spolu s přáteli, mezi nimiž byl i Jaroslav Vrchlický své básně pod pseudonymem Otokar Halina publikoval.

První skutečnou sbírku básní s názvem Z Tater vydává Otokar Mokřý v roce 1873. Tato sbírka vznikla na základě jeho cest po Slovensku a Beskydech. Otokar Mokřý pokračoval ve svém literárním díle i v době kdy působil jako notář ve Vodňanech. Z této doby pocházejí práce: Povídky a arabesky, Jihočeské

---

¹³¹ BERKA, Rudolf. Vodňanští Mokři. Rodopisná revue. 2006, číslo 4, str. 5 – 7

¹³² KOTOUS, Jan. Otokar Mokřý, notář a básník. Ad Notam. Dostupné online:

https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_202-otakar-mokry-notar-a-basnik#_ftn1

¹³³ Tamtéž.

melodie, Básně, Na Dívčím kameni, Povídky a drobné kresby, Dumy a legendy, Jasem a šerem. Otokar byl také vynikajícím překladatelem polského a francouzského jazyka. Z polského jazyka překládal zejména díla polského básníka Juliusza Slowackiho.

Otokar se ve svém životě přátelil s mnoha významnými osobnostmi národního obrození. Patřili mezi ně například Jaroslav Vrchlický či Julius Zeyer, který se s Otokarem přátelil do konce jeho života.

Otokar Mokřý pocházel z významné rodiny Mokřých, která se právu věnovala po celé generace. Přínos Otokara Mokřého historii českého notářství lze spatřovat nejen v právníkové činnosti notáře, jako takové, ale především jeho literárnímu nadání, ze kterého vzešlo mnoho děl. Ač se tato díla netýkají notářství jako takového, můžeme v nich spatřit jistou formu činnosti a to notáře spisovatele. Otokar Mokřý zemřel mlád ve věku nedožitých 46 let. Jeho památce je věnováno sochařské dílo umístěné v Českých Budějovicích.¹³⁴

2.3.4 Jan Strakatý

Jan Strakatý se narodil v Praze 22. října 1835 a zemřel 10. června 1891 v Praze. Byl českým právníkem, notářem, politikem a ochotnickým divadelníkem. Jan Strakatý byl synem zpěváka a člena národní opery Karla Strakatého, jež byl prvním interpretem písně, později české národní hymny Kde domov můj.

Jan Strakatý vystudoval akademické gymnázium a po té Karlo - Ferdinandovu universitu se zaměřením na právo a roku 1859 získal titul doktora práv. V letech 1863 – 1868 byl jednatelem Právníké jednoty. Roku 1867 byl Jan Strakatý zvolen poslancem zemského sněmu za okresy Blatná, Březnice a Mirovice.¹³⁵

Roku 1867 se Jan Strakatý stal advokátem a o pouhé čtyři roky později, tedy v roce 1871 přestoupil k notářství. Jako člen notářské komory se horlivě zasazoval o používání českého jazyka. Jan Strakatý také pracoval v komisi pro českou právní terminologii a publikoval odborné texty v časopise. Zaměřil se

---

¹³⁴ KOTOUS, Jan. Otokar Mokřý, notář a básník. Ad Notam. Dostupné online: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_202-otakar-mokry-notar-a-basnik#_ftn1

¹³⁵ JUDr. Jan Strakatý. Zlatá Praha. 6. 1891, roč. 8, čís. 31, s. 371. Dostupné online: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=ZlataPrahaII/8.1890-1891/31/371.png>

mimo jiné na ochranu spotřebitelů a dlužníků proti falšování potravin, lichvě a chabrusu při exekucích.¹³⁶

Jan Strakatý nepůsobil pouze na poli právním a politickém. Jeho působnost zahrnovala i jeho lásku v divadlo. Již v jeho mladých letech měl zalíbení v divadelních hrách. V pozdějších letech působil jako oblíbený člen ochotnického divadla u svatého Mikuláše v Praze, kde se později stal i druhým režisérem. Vrcholem jeho divadelní kariéry byl post artistického režiséra královského českého zemského divadla, který vykonával v letech 1870 – 1871.¹³⁷

Jako notář byl Jan Strakatý znám svou šlechetností a humanitou v jednání úředním. Byl považován za ochránce a pomocníka nešťastníků, kteří na základě své nevědomosti naletěli lichvářům. Do historie českého notářství se zapsal především svou činností na poli divadelním, jelikož ve své osobě pojil povolání notáře umělce. Svými právníckými texty však neméně přispěl do právní obce tehdejší doby.

2.3.5 František Fáček

František Fáček se narodil 29. ledna 1826 v Počátkách a zemřel 20. ledna 1889 v Praze. Byl českým politikem, notářem, publicistou a starostou. V mládí vystudoval gymnázium v Německém Brodě (dnešním Havlíčkově Brodě) a následná studia a zájem o právo jej dovedly na Karlo – Ferdinandovu univerzitu, kterou úspěšně dokončil.

Po studiu na Karlo – Ferdinandově univerzitě působil například jako soudce v Tachově a Přísečnici. Odtud František Fáček odešel do Prahy, jelikož se mu dostávalo jistého příkoří ze strany německého obyvatelstva. V Praze František Fáček zastával post magistrálního tajemníka a jako právník vypracoval právní analýzu ve sporu města Prahy a belgické plynárenské společnosti.¹³⁸

---

¹³⁶ JUDr. Jan Strakatý. Světozor. 6. 1891, roč. 25, čís. 31, s. 372. Dostupné online: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=SvetozorII/25.1891/31/372.png>

¹³⁷ JUDr. Jan Strakatý. Zlatá Praha. 6. 1891, roč. 8, čís. 31, s. 371. Dostupné online: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=ZlataPrahaII/8.1890-1891/31/371.png>

¹³⁸ Franz Fáček. Politik. Leden 1889, roč. 28, čís. 21, s. 1-2. Dostupné online: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=7733033&pic=&it=0&s=djvu>

V době pražského působení Františka Fáčka byl zvolen zemským poslancem českým za Chotěbořský a Haberský okres. Dále v této době působil jako redaktor v časopise Právník.¹³⁹

V srpnu 1868 patřil František Fáček mezi 81 signatářů státoprávní deklarace českých poslanců, v níž česká politická reprezentace odmítla centralistické směřování státu a hájila české státní právo.¹⁴⁰

Na Zasedání zemského sněmu v roce 1884 vystoupil proti požadavku českých Němců na rozdělení Čech¹⁴¹

Po pražském působení se František Fáček rozhodl odejít na venkov. Jelikož pocházel z Počátků v jižních Čechách, jeho kroky směřovaly právě do této oblasti. V tomto období se uvolnilo místo notářského úřadu v Jindřichově Hradci a František Fáček se rozhodl o toto místo ucházet. Jeho žádost směřovala přímo k ministru spravedlnosti Juliovi Glaserovi a ministr jeho žádosti vyhověl.¹⁴²

V Jindřichově Hradci se František Fáček účastnil regionálního politického života. Jako notáři mu bylo nabídnuto místo člena okresního výboru a okresního zastupitelstva. František Fáček nabídku přijal a záhy byl jmenován předsedou politického spolku hradeckého. Za vrchol jeho politické kariéry v rámci působení v Jindřichově Hradci lze považovat jmenování Františka Fáčka okresním starostou.¹⁴³

František Fáček zemřel v lednu 1889 na následky mrtvice v hostinci u arcivévodý Štěpána v Praze, kde byl v té době ubytován. Již několik dní předtím se musel omluvit ze schůze zemského sněmu pro nevolnost. Ulehl a lůžko už jej neopustil. V posledních dnech se o něj staral syn, který v Praze po vzoru svého otce studoval práva.¹⁴⁴

---

¹³⁹ Světozor, ročník XXIII, číslo 11, v Praze 8. února 1889, s. 132

¹⁴⁰ Osvědčení poslancův českých. Národní noviny. Srpen 1868, čís. 37, s. 1. Dostupné online: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=5852350&picp=&it=0&s=djvu>

¹⁴¹ Franz Fáček. Politik. Leden 1889, roč. 28, čís. 21, s. 1-2. Dostupné online: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=7733033&picp=&it=0&s=djvu>

¹⁴² Světozor, ročník XXIII, číslo 11, v Praze 8. února 1889, s. 132

¹⁴³ Ottův slovník naučný. Osmý díl. Praha: J. Otto, 1894. S. 1000-1001.

¹⁴⁴ František Fáček. Národní politika. Leden 1889, roč. 7, čís. 21, s. 2. Dostupné online: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=7699358&picp=&it=0&s=djvu>

František Fáček se do historie českého notářství zapsal nejen jako zemský politik či regionální notář, ale také jako starosta a zákonodárce. Pozornost odborné veřejnosti na sebe upoutal František Fáček návrhem podaným při zasedání zemského sněmu roku 1887, který měl za účel změnu volebního řádu ve smyslu rozšíření práva voličského. Tomuto návrhu se říkalo „lex Fáček“. Návrh bohužel nebyl projednán.¹⁴⁵

František Fáček ve své osobě pojil osobu notáře, politika, ale také osobu, které nebyl lhostejný regionální politický vývoj a bohatě se účastnil regionálního života. Ač dosáhl mnoha úspěchů na poli politické, zachoval si vlídnou tvář a jako notář byl ctěný a mezi lidmi oblíbený.

2.4 Nejdůležitější data a události v letech 1850 – 1918¹⁴⁶

26. března 1850 – Zřízení obchodních a živnostenských komor

20. srpna 1851 – Rozpuštění vlády jako kolektivního orgánu kabinetními listy, přechod k neoabsolutismu

31. prosince 1851 – Suspendována oktrojovaná ústava z dubna 1849
Silvestrovskými patenty, zveřejnění tzv. organického řízení státu

4. a 24. června 1859 – Poražení habsburské armády sardinsko-francouzským vojskem u Magenty a Solferina

11. července 1859 – Odstoupení Lombardie Sardinskému královským příměřím u Villafrance

květen – září 1860 – Jednání tzv. rozmnožené říšské rady

20. října 1860 – Říjnový diplom

26. února 1861 – Schmerlingova ústava

20. září 1865 – Pozastavení platnosti části únorové ústavy

3. července 1866 – bitva u Sadové

23. srpna 1866 - Rakousko se na základě Pražského míru vzdalo Benátska ve prospěch Itálie a souhlasilo s rozpadem Německého spolku

1866 – 1867 – Rakousko-uherské vyrovnání (proces dualizace)

---

¹⁴⁵ Národní politika, ročník VII, číslo 21, v Praze dne 21. ledna 1889, nestránkováno

¹⁴⁶BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 19 - 21

25. července 1867 – Zákon o odpovědnosti ministrů, ti nadále byli odpovědni jak císaři, tak parlamentu

15. listopadu 1867 – Vydán nový spolkový a shromažďovací zákon, umožňující svobodu projevu

21. prosince 1867 – Prosincová ústava

1867 – 1868 – Táborové hnutí

únor – říjen 1871 – Neúspěšná jednání o česko-rakouském vyrovnání

2. dubna 1873 – Přímé volby do říšské rady

Vánoce 1874 – Založena Národní strana svobodomyšlná

7. dubna 1878 – Založení Československé sociálně demokratické strany dělnické

13. srpna 1879 až 11. listopadu 1893 – Ministerským předsedou se stal Eduard hrabě Taaffe

19. dubna 1880 – Stremayerova jazyková nařízení pro Čechy

4. října 1882 – Reformou volebního řádu snížen census za 5 zlatých přímých daní ročně

únor 1886 – Vypuknutí bojů o rukopisy

4. – 19. ledna 1890 Jednání o punktacích

únor 1894 – Proces s tzv. Omladinou

14. června 1896 – Uzákonění Badeniho volební reformy, zavedení všeobecné kurie

5. a 22. dubna 1897 – Badeniho jazyková nařízení pro Čechy a Moravu

19. ledna 1900 až 31. prosince 1904 – Ministerským předsedou se stal Ernest von Koerber

27. listopadu 1905 – Císař potvrdil tzv. moravský pakt

26. ledna 1907 – Uzákoněna Beckova volební reforma (všeobecné a rovné volební právo pro muže)

26. července 1913 – Suspendován český zemský sněm Anenskými patenty

28. června 1914 – Zavraždění následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu

28. července 1914 – Vypuknutí první světové války

2.5 Shrnutí

Notářství v letech 1850 – 1918 prošlo mnoha změnami, které ovlivnily notářství, jak jej známe dnes. Politické události tehdejších let značně ovlivnily vývoj notářství a činnost tehdejších notářů. V tomto období došlo k vytvoření celkem tří notářských řádů.

První z nich pochází z roku 1850. Notářský řád - císařský patent z 29. září 1850 č. 366 ř. z., představoval ve své podstatě pokrokovou právní úpravu, která měla zamezit pokoutnictví, pozdvihnout úroveň notářství a také se snažila naplnit alespoň z části požadavky na modernizaci notářství. Bohužel tento notářský řád nebyl tak kvalitní právní úpravou, jak se očekávalo, a poměrně brzy byl nahrazen notářským řádem z roku 1855.

Notářský řád z roku 1855 vycházel z předchozího notářského řádu. Jeho úkolem bylo především odstranit aplikační a praktické potíže předchozího notářského řádu, dále pak měl nový notářský řád lépe definovat postavení notářů a posílit práva jejich klientů. Tento záměr nového notářského řádu však podle tehdejšího hodnocení zprostředkovaného dílem Václava Šedivy, nebyl zcela naplněn:

„V celku však dle přesvědčení notářů nebyl nový ten řád notářský pokrokem nýbrž byl od pravého ponětí o povolání notářů tak vzdálen a vynikal tolika vadami, ač div jest, že notářství tehdy nezaniklo zcela“

Roku 1871 tak byl přijat nový notářský řád po šestnáctileté účinnosti notářského řádu z roku 1855. Jeho vydání bylo iniciováno nespokojeností s dosavadním notářským řádem nejen ze stran notářů, ale i veřejnosti. Notářský řád z roku 1871 představoval ucelenou právní úpravu tehdejšího notářství. V jisté komparaci se současným notářstvím můžeme nacházet mnoho podobností.

Notářský řád z roku 1871 ovlivnil vývoj českého notářství od počátků jeho účinnosti do dnešní doby. Proto jsem v podkapitole věnované sledovanému období 1850 – 1914 věnovala notářskému řádu 1871 nemalou část.

Mezi vybrané osobnosti působící ve sledovaném období jsem záměrně vybrala Václava Šedivu, Aloise Pravoslava Trojana, Otokara Mokrého, Jana Strakatého a Františka Fáčka.

Václava Šedivu považuji za nejvýznačnějšího právního historika zabývajícího se historií notářství v Českých zemích a nejen v nich. Jeho přínos na poli badatelském a nejen na něm se odrazil snad ve všech publikacích zabývajících se historií notářství od dob, co napsal své dílo. Kromě jeho uceleného díla je znám svými příspěvky do slovníku naučného a dále jeho působením při tvorbě notářského řádu z roku 1879.

Aloise Pravoslav Trojana jsem vybrala jako notáře působícího na politickém poli. Alois Pravoslav Trojan byl opravdu jedinečnou osobností historie notářství v českých zemích. Jeho zásluhu můžeme spatřovat, jak na poli politickém ve kterém reprezentoval českou vlast na místech nejvyšších tak na poli notářském, ze kterého se dochovalo mnoho informací o tam jaký, byl notář i člověk.

Otokara Mokrého jsem vybrala jako notáře spisovatele – básníka. Otokar Mokřý se ve svém životě věnoval také poezii, žurnalistice a dále překladatelství. Zřejmě již v době studentských let, v době Otokarova dospívání a zejména po smrti matky se začala u budoucího básníka projevat jeho jemná, někdy až přecitlivělá povaha se sklonem k melancholii. Právě tato povaha se promítla i v jeho básnické tvorbě.

Jana Strakatého jsem vybrala jako notáře, který se věnoval divadelní činnosti. Již v jeho mladých letech měl zálibu v divadelních hrách. V pozdějších letech působil jako oblíbený člen ochotnického divadla u svatého Mikuláše v Praze, kde se později stal i druhým režisérem. Vrcholem jeho divadelní kariéry byl post artistického režiséra královského českého zemského divadla, který vykonával v letech 1870 – 1871.

Františka Fáčka jsem vybrala jako notáře, politika a starostu. František Fáček ve své osobě pojil osobu notáře, politika, ale také osobu, které nebyl lhostejný regionální politický vývoj a bohatě se účastnil regionálního života. Ač dosáhl mnoha úspěchů na poli politické, zachoval si vlídnou tvář a jako notář byl ctěný a mezi lidmi oblíbený.

Všichni vybraní notáři působili nejen jako právníci, ale zabývali se i dalšími činnostmi jako byla politika, umění, divadlo či historie. Proto tato část podkapitoly má ukázat pravou tvář těchto významných notářů.

3. Notářství v období první republiky 1918 – 1938

Notářství v období první republiky 1918 – 1938 procházelo změnami v důsledku konce první světové války a následnému povolení okovů, kdy se z područí R-U monarchie vymanila česká vlast a tak vznikla První československá republika.

Počátek první světové války v roce 1914, znamenal propuknutí válečného konfliktu, který postupem času zasáhl celou Evropu a velkou část světa. Ve Velké válce bojovaly proti sobě na jedné straně Rakousko - Uhersko s Německem, po jehož boku stálo Turecko a Bulharsko a na straně druhé takzvané Dohodové mocnosti – Rusko, Francie, Anglie, Itálie a USA.¹⁴⁷

Jednotlivé bitvy a boje probíhaly do roku 1918, kdy Dohodové mocnosti zvítězily. Důsledkem vítězství Dohodových mocností a prohry Rakouska – Uherska s Německem, byl rozpad Rakousko-uherské monarchie a vznik nových států.

Idea samostatného československého státu provázela občany českých zemí v rámci *sporu o české dějiny* dlouhá desetiletí. Až konec první světové války vytvořil volné pole působnosti pro vznik samostatného československého státu. Samostatný československý stát (Československá republika) tedy vznikl 28. 10. 1918. Jeho základy byly postaveny na republikánství, sociálnímu radikalismu, anikatolicismu a odlukou od církve, čechoslovakismu a československém nacionalismu.¹⁴⁸

Období započaté vznikem samostatného Československa 28. 10. 1918 a končící takzvanou Mnichovskou dohodou 30. 9. 1938 představuje takzvaná První republika. Základní princip, na němž státní zřízení funguje, je demokracie.¹⁴⁹

---

¹⁴⁷ SCHELLE, Karel. Organizace československého státu v meziválečném období (1918-1938). Praha: Eurolex Bohemia, 2006. s. 9

¹⁴⁸ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 44 a 45

¹⁴⁹ Tamtéž. s. 46

3.1 Změny v notářství po rozpadu R-U monarchie

Notářství v období První republiky bylo prozatímně upraveno recepční normou, zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého. Tato norma v rámci zachování právní kontinuity přejala právní řád Rakousko-uherské monarchie a spolu s ním i notářský řád z roku 1871. V českých zemích tedy platil i nadále notářský řád z roku 1871 a na Slovensku a Podkarpatské Rusi zákonný článek z roku 1874 ve znění zákonného článku VII z roku 1866, který byl předtím užíván na území Uherska. Tento právní dualismus trval až do konce existence první republiky.¹⁵⁰

V roce 1919 byl přijat zákon č. 155/1919 Sb., díky němuž se prozatímně měnilo ustanovení notářských řádů ze dne 25. července 1871, z. ř. č. 75 a čl. zák. XXXV: 1874 a VII: 1886.¹⁵¹

Zákonem č. 155/1919 Sb. bylo zrušeno označení c. k. Notáři dále museli složit přísahu ve znění článku 3 zákona: „*Přisahám, že budu Československé republice vždy věren a vlády její poslušen, že budu veškeré zákony a platná nařízení zachovávat i svůj úřad jako notář podle zákonných ustanovení řádně a svědomitě zastávat*“.¹⁵²

Na právní úpravu provedenou zákonem č. 155/1919 Sb. navazoval zákon z 2. prosince 1919 č. 13/1920 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení o služební přísaze praktikantů, auskultantů, soudních notářů, soudců a advokátů. Tento zákon byl proveden nařízením vlády ze dne 17. ledna 1920, č. 34/1920 Sb. z. a n., jímž se provádí zákon z 2. prosince 1919 č. 13/1920 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení o služební přísaze praktikantů, auskultantů, soudních notářů, soudců a advokátů.

Zákon č. 155/1919 byl zakrátko novelizován zákonem č. 599/1919 Sb. ze dne 5. listopadu 1919.

Dne 22. prosince 1920 došlo k další úpravě československého notářství a to na základě nařízení vlády č. 657/1920 Sb., kterým se upravují pečeti veřejných notářů. Dle nařízení měla pečeť obsahovat jméno notáře, označení, že se jedná o

¹⁵⁰ Schelleová, I., Stavinohová, J. Organizace soudnictví, notářství a advokacie. I. díl. Brno : Nakladatelství Doplněk, 1993. s. 109

¹⁵¹ Čulík, J. Notářstvo v uplynulém desetiletí. AD NOTAM. 1999, č. 1, s. 12

¹⁵² Zákon ze dne 18. března 1919. čl. 3

notáře a notářovo sídlo. V případě, pokud notář sídlil v okrese, kde byla více jak dvacetí procentní národnostní menšina, měl mít notář pečeť nejen v jazyce československém, ale také v jazyce národnostní menšiny.

Notářství v První republice se dále podrobovalo dílčím změnám týkajících se notářské sazby. Jedna ze změn měla podobu vládního nařízení č. 102/1923 Sb. o poplatcích. Další změnu představoval zákon ze dne 3. dubna 1925 č. 54/1925 Sb., kterým se mění některá ustanovení o poplatcích, taxách a kolcích.

Další úpravy se dočkalo notářství na základě nařízení vlády ze dne 9. dubna 1926 č. 50/1926 Sb., o evidenci posledních pořízení sepsaných u soudu nebo notáři nebo u nich uložených. Na základě tohoto nařízení byla uložena povinnost oznamovat soudům příslušným podle bydliště pořizovatele závěti všechny jimi sepsané či u nich uložené.

Poslední právní úpravu tehdejšího notářství provedlo vládní nařízení ze dne 14. září 1928 č. 160/1928 Sb., o úschově peněz a jiných cenných hodnot notáři, podle něhož byla notářům uložena povinnost vést zvláštní knihu úschov, do níž měla být zapsána všechna depozita s tím, že každý příjem a vydání museli být potvrzeny stranou i notářem.¹⁵³

3.2 Vybrané osobnosti působící v notářství ve sledovaném období

„Není snad druhého stavu, který by byl vítal převrat roku 1918 s větší radostí, nežli stav notářů. Neznamenal převrat ten nám pouze osvobození od otrockého jha, v němž úpěl národ náš po tři staletí, nýbrž my spojovali s převratem naději, že zánikem nespravedlivého Rakouska zanikne za vlády Habsburků a že i my dosáhneme splnění svých oprávněných tužeb tak, jako národ náš svých svatých práv.“¹⁵⁴

Konec první světové války znamenal jisté oživení notářského stavu. Na jedné straně se potkávaly generace R-U notářů a na straně druhé mladí notáři. Notářství tehdejší doby bylo posíleno o ženy, které se s rozpadem R-U monarchie mohli ucházet o vysokoškolské vzdělání v oboru práva.

¹⁵³ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 124 a 125

¹⁵⁴ ČULÍK, J., Notářstvo v prvém desetiletí trvání naší republiky. České právo, 1928, číslo 8, s. 67

3.2.1 Anděla Kozáková-Jírová

Anděla Kozáková se narodila dne 14. května 1897 v Humpolci. Její otec byl četnický důstojník. Do historie českého práva se zapsala jako první doktorka práv a první česká notářka.¹⁵⁵

Anděla Kozáková absolvovala středoškolské vzdělání roku 1918 a na základě otevření možnosti studia žen na právnické fakultě univerzity Karlovy se rozhodla právě tato studia studovat. Své studium úspěšně zakončila roku 1922 a stala se tak první československou doktorkou práv. V té době Anděla Kozáková bydlela v Rokycanech.¹⁵⁶

Ještě za vysokoškolských studií Anděla Kozáková spolu s Miladou Horákovou a dalšími studentkami propadla v myšlence ženského hnutí. Zastávala myšlenku rovného přístupu žen a mužů ve státní i veřejné správě a angažovala se ve Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen. Mnoho let byla jeho místopředsedkyní a působila v řadě dalších ženských spolků.

V rámci návštěv právně historického semináře vydala Anděla Kozáková publikaci *Právní postavení žen v českém právu zemském*.

Po studiích pracovala Anděla Kozáková jako personální referentka v Československé tiskové kanceláři a od roku 1925 působila jako právní úřednice Tiskového odboru prezidia ministerské rady a úřednice ministerstva sociální péče. Se svým uplatněním však nebyla spokojena a tak její kroky vedly k advokacii. Praxi kandidátky advokacie vykonávala u advokáta Jindřicha Štenberky v Rychnově nad Kněžnou.

Advokacie však nebyla tou správnou cestou a Anděla Kozáková dala přednost notářství. Svou notářskou praxi vykonávala v notářské kanceláři Jaroslava Heinitze v Praze. V roce 1930 Anděla Kozáková úspěšně složila notářskou zkoušku a v následujícím roce byla krajským soudem civilním v Praze na základě usnesení zemského soudu ustanovena substituntem notářstva a

---

¹⁵⁵ Balík, Stanislav - Keller, Radek

Anděla Kozáková-Jírová, první Češka JUDr. na pražské univerzitě. Stanislav Balík, Radek Keller. In: Žena v dějinách Prahy : sborník příspěvků z konference Archivu hl. m. Prahy a Nadace pro gender studies 1993 / Praha : Archiv hlavního města Prahy 13, (1996,) s. 235-241.

¹⁵⁶ První žena doktorem práv v čs. republice. Lidové noviny. 17. 12. 1922, s. 5. Dostupné online: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:02008e50-85e8-11dc-8b60-000d606f5dc6?page=uuid:a48a02c0-81a4-11dc-9abc-000d606f5dc6>

nedlouho po té se vypracovala na pozici náměstka notáře. Roku 1938 byla Anděla Kozáková jmenována veřejným notářem a stala se tak první československou notářkou v dějinách českého notářství.¹⁵⁷

Anděla Kozáková si byla plně vědoma svého úspěchu na poli právním a tak jej sama zveřejňuje v dopise, který byl adresován a následně pak otisknut v novinách: Polední list:

„Mé zaměstnání zaujímá takřka veškeren můj čas a síly. Vždyť jako první česká doktorka práv a jako první žena, která u nás, a snad i vůbec v Evropě byla jmenována notářem cítím povinnost vynaložiti všechny síly, abych v tomto důležitém povolání, do něhož jsme pro ženy jen s největšími překážkami razila cestu, obhájila hodnotu ženské duševní práce. Chápete, že chci – li také svým početným zaměstnancům poskytnouti slušnou a bezpečnou existenci a splnit i jinaké své občanské, stavovské a osobní závazky, musím pracovat daleko přes normální počet hodin denně v kanceláři, ve volných chvílích doma studovat apod.“¹⁵⁸

Anděla Kozáková vykonávala notářskou praxi v paláci Koruna na Václavské náměstí do roku 1948 a právě v tomto roce se rozhodla emigrovat. Důvodem její emigrace byl pravděpodobně nástup komunismu k moci v Československu a s tím spojený určitý strach.¹⁵⁹

Anděla Kozáková zemřela 1. června 1986 ve Spojených státech amerických ve městě Santa Barbara.

Anděla Kozáková byla významnou osobností českých právních dějin. Do historie notářství se zapsala jako první notářka v československé republice a vlastně i v celé Evropě. Její přínos lze spatřovat ve snaze o zrovnoprávnění žen s muži zejména v právním prostředí, ale i mimo něj. Jednalo se o silnou ženu, která si šla za svým cílem a svého cílu také dosáhla.

---

¹⁵⁷ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 111 a 112

¹⁵⁸ NÁRODNÍ ARCHIV ČR, MZV- VA I, Fond Ministerstvo zahraničních věcí, Praha – výstřížkový archiv I., karton 8443, Kozáková Anděla – Polední list 1941

¹⁵⁹ BALÍK, Stanislav - KELLER, Radek

Anděla Kozáková-Jírová, první Češka JUDr. na pražské univerzitě. Stanislav Balík, Radek Keller. In: Žena v dějinách Prahy : sborník příspěvků z konference Archivu hl. m. Prahy a Nadace pro gender studies 1993 / Praha : Archiv hlavního města Prahy 13, (1996,) s. 236

3.2.2 Antonín Mokrý

Antonín Mokrý se narodil 31. května 1855 ve Vodňanech, jeho otec byl Antonín Mokrý význačný politik tehdejší doby. Antonín Mokrý mezi lety 1848 a 1849 byl za vodňanský volební obvod poslancem ústavodárného Říšského sněmu ve Vídni a posléze v Kroměříži, kde zasedal na pravici spolu s Františkem Palackým a Františkem Ladislavem Riegrem či Aloisem Pravoslavem Trojanem. Jeho bratr byl neméně známý notář Otokar Mokrý.

Základní školu Antonín Mokrý absolvoval ve Vodňanech, odkud také pocházel. Po té nastoupil na gymnázium v Českých Budějovicích, které zakončil v roce 1874 maturitou s vyznamenáním. Na stejném gymnáziu studoval i jeho bratr Otokar. V témže roce byl Antonín Mokrý přijat ke studiu práv na právnické fakultě vídeňské univerzity, kde byl 3. listopadu 1880 promován doktorem veškerých práv.¹⁶⁰

Po ukončení svých vysokoškolských studií se Antonín Mokrý vrátil se do rodných Vodňan, kde působil jako koncipient v notářské kanceláři svého otce. Po smrti svého otce v roce 1883 byl jmenován substitutem uprázdněného vodňanského notářství. Rodinné notářství však převzal jeho bratr Otokar a Antonín působil v kanceláři svého bratra až do konce července roku 1889, jako jeho zástupce. Pravdou však je, že Antonín Mokrý ve své podstatě Otokarovu notářskou kancelář vedl. Důvodem pro to byl Otokarův zájem o poezii a jeho časté cesty.

V roce 1899 zemřel Antonínův bratr Otokar a v té době Antonín Mokrý pracoval jako substitut notářství v Jičíně. O rok později v roce 1900 byl Antonín Mokrý jmenován notářem v Hlinsku. Notářský úřad pak vykonával i v městě Jilemnici, kam byl Antonín Mokrý přeložen.

Antonín Mokrý byl v roce 1912 přeložen na notářský úřad v Královských Vinohradech. Svou notářskou kancelář měl v domu na Palackého třídě č. 3, na rohu dnešní Francouzské ul. a Náměstí Míru, ve kterém i se svou rodinou bydlel. Svou působnost v Praze podtrhl členstvím v Pražské notářské komoře a v letech 1923 až 1924 vykonával funkci viceprezidenta Pražské notářské komory.

---

¹⁶⁰ KOTOUS, Jan. Dvě přátelství vinohradského notáře. Ad Notam. 2016. Dostupné online: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_423-dve-pratelstvi-vinohradskeho-notare

Antonín Mokrý zemřel 18. září 1925. K jeho úmrtí byl vydán nekrolog, napsaný Jaroslavem Čulíkem, tehdejším prezidentem notářské komory:

„Zvolenému povolání oddal se s celou duší, stal se vzorem řádného notáře a získal si přízeň a náklonnost veškerého obecnstva, kde působil. Hluboké své vědění nestavěl na obdiv, jelikož vůbec nemiloval veřejnosti. Žil tiše, v ústraní, pro rodinu a své povolání, jemuž věnoval přebytečnou energii, účastně se činně práce stavovské.“¹⁶¹

JUDr. Antonín Mokrý byl uznávaným notářem. Pocházel z věhlasné právnické rodiny a během svého života toto věhlasnost pravidelně potvrzoval. Kromě notářské činnosti se věnoval psaním právnických pojednání a byl také zdatným překladatelem z německého jazyka. Během svého života si vybudoval mnohá přátelství. Za všechna lze jmenovat jeho přátelství z vysokoškolských let s T. G. Masarykem či přátelství s básníkem Svatoplukem Čechem, kterého poznal při návštěvách jeho bratra Otokara.¹⁶²

3.3 Nejdůležitější data a události v letech 1918 – 1938¹⁶³

Červenec 1915 – T. G. Masaryk zahájil zahraniční politickou akce

Únor 1916 – český zahraniční komitét v Paříži byl přeměněn na Československou Národní radu

Listopad 1916 – bylo oznámeno vytvoření jednotného Českého svazu českých poslanců na říšské radě a Národního výboru jako nadstranické politické autority

6. leden 1918 – byla přijata Tříkrálová deklaráce na shromáždění českých říšských a zemských poslanců – zdůraznila požadavek seburčení národů, požadovala spojení českých zemí se Slovenskem

30. května 1918 – byla podepsána Pittsburská dohoda, schvalující spojení Čechů a Slováků ve společném státě s vlastní slovenskou administrativou a sněmem

13. července 1918 – nastala reorganizace Národního výboru československého, vrcholného orgánu domácí politiky

---

¹⁶¹ KOTOUS, Jan. Dvě přátelství vinohradského notáře. Ad Notam. 2016. Dostupné online: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_423-dve-pratelstvi-vinohradskeho-notare

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 100 a 101

14. října 1918 – byla ustanovena prozatímní československá vláda
18. října 1918 – byla přijata Washingtonská deklarace prozatímní československé vlády – prohlášení nezávislosti československého národa
28. října 1918 – vznik Československé republiky
30. října 1918 – byla přijata Martinská deklarace představitelů slovenského politického života o společném státním životě Čechů a Slováků
13. listopadu 1918 – Prozatímní ústava byla přijata Národním výborem
14. listopadu 1918 – proběhla první schůze Národního shromáždění, kde T. G. Masaryk byl zvolen prezidentem, a byla ustanovena vláda Karla Kramáře
- leden 1919 – vznikl konflikt s Polskem o Těšínsko
16. června 1919 – Vyhlášení Slovenské republiky
29. února 1920 – byla schválena ústava, takzvaná únorová ústava
18. dubna 1920 – byly první parlamentní volby
27. května 1920 – T. G. Masaryk byl podruhé zvolen prezidentem
- léto 1920 – vznik Pětky – uskupení zástupců politických stran
- září 1920 – byla jmenovaná první úřednická vláda J. Černého
- prosinec 1920 – takzvaný boj o Lidový dům a následná generální stávka jako vyvrcholení snahy levého křídla sociální demokracie o vyvolání revoluční situace
5. ledna 1923 – byl proveden atentát na ministra financí Aloise Rašína
- červenec 1925 – vznikl konflikt ČSR s Vatikánem v souvislosti se státními oslavami výročí upálení Mistra Jana Husa
15. listopadu 1925 – proběhly druhé parlamentní volby
12. října 1926 – byla jmenována vláda A. Švehly
14. července 1927 – byl uzákoněn zákon o organizaci politické správy, který likvidoval župní zřízení a obnovil zemské členění
17. prosince 1927 – byl podepsán modus vi vendi mezi ČSR a Vatikánem

27. září 1929 – proběhly třetí parlamentní volby
- březen – duben 1932 – mostecká stávka – vrchol stávkového hnutí v souvislosti s hospodářskou krizí
21. a 22. ledna 1933 – nezdařený pokus o obsazení moravských kasáren v Židenicích skupinou moravských fašistů
9. června 1933 – byl uzákoněn zákon o mimořádné moci nařizovací
25. října 1933 – byl uzákoněn zákon o zastavování činností a o rozpouštění politických stran
19. května 1935 – proběhly čtvrté parlamentní volby
14. prosince 1935 – abdikoval T. G. Masaryka z postu prezidenta ČSR
18. prosince 1935 – E. Beneš byl zvolen druhým československým prezidentem
24. dubna 1938 – K. Henlein na sjezdu SdP v Karlových Varech vyhlásil autonomistické požadavky vůči ČSR
13. května 1938 – vláda schválila rámcový návrh národnostního statutu
21. května 1938 – částečná mobilizace vojsk ČSR armády
5. září 1938 – vláda vyslovila souhlas s takzvaným čtvrtým plánem na řešení sudetoněmecké otázky
22. září 1938 – po odstoupení vlády M. Hodžy byl jmenován kabinet J. Syrového
23. září 1938 – byla vyhlášena všeobecná mobilizace vojsk armády ČSR
30. září 1938 – vláda přijala Mnichovskou dohodu

3.4 Shrnutí

Období let 1918 – 1939 notářství nepoznalo velkých změn. V počátcích po povolení okovů, kdy se z područí R-U monarchie vymanila česká vlast, bylo R-U notářství převzato v nezměněné podobě a to na základě recepční normy, zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

V poválečných letech propukly snahy o reformu tehdejšího notářství v podobě nového notářského řádu, avšak tyto snahy byly marné a zůstal v platnosti recipovaný notářský řád z roku 1871.

Dílčích změn se notářství dočkalo na základě zákona č. 155/1919 Sb., díky němuž se prozatímně měnilo ustanovení notářských řádů ze dne 25. července 1871, z. ř. č. 75 a čl. zák. XXXV: 1874 a VII: 1886. Na právní úpravu provedenou zákonem č. 155/1919 Sb. navazoval zákon z 2. prosince 1919 č. 13/1920 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení o služební přísaze praktikantů, auskultantů, soudních notářů, soudců a advokátů. Další dílčí změny se týkaly například notářských sazeb a poplatků či evidence posledních pořízení.

Poslední právní úpravu tehdejšího notářství provedlo vládní nařízení ze dne 14. září 1928 č. 160/1928 Sb., o úschově peněz a jiných cenných hodnot notáři, podle něhož byla notářům uložena povinnost vést zvláštní knihu úschov, do níž měla být zapsána všechna depozita s tím, že každý příjem a vydání museli být potvrzeny stranou i notářem.

Jako osobnosti působící v notářství jsem pro účely práce vybrala Andělu Kozákovou jako první českou doktorku práv a notářku v jedné osobě a Antonína Mokrého, notáře, bratra Otokara Mokrého, který působil v notářství v předchozím sledovaném období.

Anděla Kozáková byla první notářka v československé republice a vlastně i v celé Evropě. Její přínos lze spatřovat ve snaze o zrovnoprávnění žen s muži zejména v právním prostředí, ale i mimo něj. Jednalo se o silnou ženu, která si šla za svým cílem a svého cíle také dosáhla.

JUDr. Antonín Mokrý byl uznávaným notářem. Kromě notářské činnosti se věnoval psaním právnických pojednání a byl také zdatným překladatelem z německého jazyka.

4. Notářství v období let 1938 – 1945

Období let 1938 – 1945 nebylo pro české notářství nikterak dobré. Toto období v sobě zahrnuje úpadek tehdejší společnosti a práva, zapříčiněný druhou světovou válkou a vlivem fašistického Německa. Následující období pro Československo lze rozdělit na dvě etapy a to druhou Československou republiku a Protektorát Čechy a Morava.

4.1 Notářství v období druhé Československé republiky

Období druhé Československé republiky začíná 30. září 1938, kdy byla podepsána takzvaná Mnichovská dohoda a končí 15. března 1939, kdy byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava.

Počátek tohoto období, tedy vyhlášení Mnichovské dohody znamenal pro tehdejší společnost mnohé. Tehdejší smýšlení o jejích důsledcích lze nalézt i v úvodníku osmého čísla časopisu České právo z konce října 1938 nazvaného „*Nové období našich dějin*“:

„Dohoda čtyř velmocí odsoudila náš národ a stát v Mnichově dne 30. září 1938, aniž zachovala hlavní zásadu sporného řízení, audiatur et altera pars! – aniž nám poskytla základního lidského práva, hájit se ve vlastní při, jejíž následky sahají k samým kořenům života. Lichými se objevila všechna krásná slova ujištění, že bude dbáno spravedlnosti. Nesmírná přesila nás donutila vzdáti se bez boje, aby nebyla marně prolita nevinná krev.“¹⁶⁴

V počátcích druhé Československé republiky nepoznalo notářství podstatných změn. Židovská otázka v podobě vyškrtnutí židovských notářů ze seznamu notářů se v notářské samosprávě neobjevila, jak tomu bylo například v advokacii. Ani okleštění Československé republiky v podobě Sudetské části se nikterak výrazně neprojevovalo na notářském stavu, jelikož na těchto územích působila během období první republiky převaha německých notářů, kteří tady zůstali i po připojení Sudet k Velkoněmecké říši.¹⁶⁵

---

¹⁶⁴ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 135

¹⁶⁵ Tamtéž.

4.1.1 Změny v notářství

I v období druhé Československé republiky byly předkládány požadavky na vytvoření nového notářského řádu. Doposud platil na území Československé republiky notářský řád z roku 1871 s novelizacemi a notáři tehdejší doby usilovali o novou úpravu, která by notářství upravovala v modernějším duchu v souladu s ostatními zeměmi Evropy.

Na požadavky vytvoření nového notářského řádu bylo reagováno pouze opatřením Stálého výboru z 16. listopadu 1938, kterým se měnila některá ustanovení o notářských komorách a notářích, č. 285/1938 Sb.

Novela notářského řádu v podobě opatření Stálého výboru č. 285/1939 Sb. upravovala připojení neobsazených územních obvodů notářských komor v Mostě, Litoměřicích a Liberci k notářské komoře v Praze a neobsazený územní obvod opavské notářské komory k notářské komoře v Olomouci. Dále tato novela kladla důraz na československé státní občanství při jmenování notářů či zápisu kandidátů notářství. Opatření Stálého výboru dále stanovilo horní věkovou hranici 65 let pro výkon funkce notáře. Existovaly však výjimky, které musel posoudit ministr spravedlnosti.¹⁶⁶

Druhou novelou notářského řádu bylo vládní nařízení č. 348/1938 Sb. o sloučení notářských sborů v zemi Moravskoslezské a o místních okrscích notářů ze dne 17. prosince 1938. Novela zavedla to, že pro všechny notáře působící v Moravskoslezské zemi byla zřízena jediná notářská komora se sídlem v Brně.

Agenda notářů v podstatě zůstala stejná jako před uzavřením Mnichovské dohody.¹⁶⁷

---

¹⁶⁶ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 135 a 136

¹⁶⁷ Tamtéž. s. 136

4.2 Notářství v období protektorátu Čechy a Morava

Protektorát Čechy a Morava vznikl na základě jednostranného výnosu o jeho zřízení dne 15. března 1939, jako součást třetí říše. Za konec tohoto období můžeme považovat osvobození českých zemí na začátku května 1945. Protektorát ze své podstaty měl chránit své obyvatele, avšak opak byl pravdou. Jednalo se o okupační zřízení, v němž se Čechy a Morava dostaly pod přímý vliv hitlerovského Německa. Charakteristickým rysem tehdejší doby byla totalitarizace života české společnosti. Toto období odpovídá v podstatě všem rysům totalitarismu: vševysvětlující ideologie třetí říše, cenzura, úplná kontrola státu nad ekonomikou, zavedení říšskoněmeckého soudnictví, částečné omezení soukromého vlastnictví, monopol státu na kontrolu, výrobu a využití prostředků ozbrojené moci, fyzický a psychický teror tehdejšího obyvatelstva a dalším totalitním rysům.¹⁶⁸

Protektorát Čechy a Morava měl být podle článku 3 Hitlerova výnosu z 16. března 1939 svézákonný a samosprávný. Zároveň však bylo stanoveno, že Hitlerovské Německo vykonává na území Protektorátu svá výsostná práva, svými vlastními orgány, jakožto úředníky ve shodě s politickými, vojenskými a hospodářskými potřebami Hitlerovského Německa. Nad německými orgány na území Protektorátu vykonával vrchní moc jmenovaný říšský protektor.¹⁶⁹

Notářství v období Protektorátu Čechy a Morava zažívalo temné časy. Vedle protektorátních notářských komor působila v Protektorátu Čechy a Morava notářská komora říšská, která sdružovala notáře s říšskoněmeckým státním občanstvím. V této době bylo již účinné vládní nařízení č. 136/1939 Sb. ze 4. července 1939, o právním postavení židů ve veřejném životě. Toto vládní nařízení se týkalo i židovských notářů.

---

¹⁶⁸ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 98

¹⁶⁹ MARŠÁLEK, Pavel. Protektorát Čechy a Morava: státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945. Praha: Karolinum, 2002. s. 89

4.2.1 Změny v notářství

Právě výše zmíněné vládní nařízení o právním postavení židů ve veřejném životě, přineslo změnu v notářství tehdejší doby. Dle tohoto nařízení, měli být židovští notáři zbaveni svého úřadu do tří měsíců ode dne vyhlášení vládního nařízení a židovští kandidáti notářství měli být vyloučeni z přípravné praxe notářské do druhého čtvrtletí kalendářního, následujícího po prvním dni vyhlášení vládního nařízení.

Dalším protektorátním předpisem, který se dotýkal notářství, bylo vládní nařízení č. 51/1942 Sb. ze dne 11. prosince 1942, o židovských míšencích v povolání notářském. Podle vládního nařízení měli být v zásadě do osmi měsíců od jeho účinnosti ministrem spravedlnosti zproštěni funkce notáři, kteří byli židovskými míšenci nebo jejichž manželka je židovkou nebo židovskou míšenkou prvního stupně. To samé platilo pro kandidáty notářství, jež byli židovskými míšenci, avšak ti měli být vyloučeni do 31. března 1943.

27. května 1942 byl spáchán atentát na říšského protektora Reinharda Heydricha a to mělo za následek zostření poměrů v notářství. Prvním z předpisů, vydaném po atentátu na Heydricha, jež se dotýkaly notářství, bylo vládní nařízení č. 52/1942 Sb. o kárných opatřeních proti politicky nespolehlivým notářům kandidátům notářství, obhájcům ve věcech trestních, zástupcům ve věcech patentových a kandidátům patentního zastupitelství.

Další předpisy tvořilo vládní nařízení č. 168/1942 Sb., kterým se měnily předpisy o zjišťování totožnosti účastníků a svědků při notářském a soudním osvědčování, dále pak vládní nařízení č. 99/1943 Sb. o nahrazení zničených nebo ztracených soudních nebo notářských listin, či vládní nařízení č. 77/1943 Sb. o zjednodušení řízení v oblasti práva osvědčovacího. Dalším předpisem bylo vládní nařízení č. 205/1944 Sb. o používání prozatímní úřední pečeti notářů a vládní nařízení č. 250/1944 Sb. kterým se doplňují zákonné předpisy o notářské praxi, týkající se zápisu pracovníků německé státní příslušnosti u německých notářů se sídlem v protektorátu do seznamu kandidátů notářství vedeného příslušnou protektorátní komorou.¹⁷⁰

---

¹⁷⁰ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 137 a 138

4.3 Nejdůležitější data a události v letech 1938 – 1945¹⁷¹

29. září 1938 – Mnichovská dohoda o odstoupení pohraničního území českých zemí Německu
1. října 1938 – byl vydán souhlas československé vlády s odstoupením Těšínska Polsku
5. října 1938 – abdikoval prezident Edvard Beneš
7. října 1938 – byla ustavena první slovenská autonomní vláda
2. listopadu 1938 – proběhla Vídeňská arbitráž o maďarsko-československé hranici
8. listopadu 1938 – vznikla Slovenská ľudová strana
18. listopadu 1938 – byla ustavena Strana národní jednoty
19. listopadu 1938 – byl přijat zákon o autonomii Slovenska a Podkarpatské Rusi
30. listopadu 1938 – proběhla volba prezidenta republiky, byl zvolen Emil Hácha
1. prosince 1938 – byla jmenována vláda Rudolfa Berana
11. prosince 1938 – proběhl ustavující sjezd Národní strany práce
15. prosince 1938 – byl schválen zmocňovací zákon
18. prosince 1938 – proběhly první volby do Slovenského sněmu
- jaro 1939 – započala krize ve vztahu Prahy se slovenskou politickou reprezentací
13. března 1939 – proběhlo jednání J. Tisa a F. Ďurčanského v Berlíně
14. března 1939 – byl vytvořen Slovenský stát na základě odhlasování slovenského sněmu
15. března 1939 – proběhla okupace českých zemí nacistickým Německem
16. března 1939 – byl vydán výnos o Protektorátu Čechy a Morava a jmenována první protektorátní vláda Rudolfa Berana

---

¹⁷¹ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 100 a 101

21. července 1939 – byla schválena Ústava Slovenské republiky

říjen a listopad 1939 – proběhly demonstrace v Praze proti nacistické okupaci, byly uzavřeny české vysoké školy

počátek roku 1940 – hlavní organizace domácího odboje vytvořili organizaci ÚVOD – Ústřední vedení odboje domácího

září 1941 – byl ustanoven Národně revoluční výboru Československa jako vrcholný odbojový orgán, vzápětí byl zlikvidován

27. září 1941 – R. Heydrich byl jmenován zastupujícím říšským protektorem, následující den bylo vyhlášeno stanné právo na území Protektorátu Čechy a Morava

16. října 1941 – byl proveden první transport židovských obyvatel z města Prahy

27. května 1942 – proběhl atentát na R. Heydricha

červen 1942 – jako odvěta za atentát na R. Heydricha proběhlo vyhlazení obcí Lidic a Ležáků

3. července 1942 – proběhla přísaha věrnosti a národní pospolitosti a Říši

prosinec 1942 – vznikla Slovenská národní rada

29. srpna 1944 – začalo Slovenské národní povstání

17. září 1944 – proběhl sjednocovací sjezd Komunistické strany Slovenska a sociálně demokratické strany na Slovensku

26. listopadu 1944 – proběhl první sjezd národních výborů Zakarpatské Ukrajiny a volba Národní rady Zakarpatské Ukrajiny

4. dubna 1945 – byla jmenována první vláda Národní fronty v čele s Z. Fierlingerem

5. dubna 1945 – byl vládou schválen Košický program národní a demokratické revoluce

29. - 30. dubna 1945 proběhla ustavující schůze České národní rady

4.4 Shrnutí

Období let 1938 – 1945 bylo pro československé notářství obdobím temným. V počátcích tohoto období, tedy po uzavření mnichovské dohody, nepoznalo notářství podstatných změn. Židovská otázka v podobě vyškrcnutí židovských notářů ze seznamu notářů se v notářské samosprávě neobjevila, jak tomu bylo například v advokacii. V období druhé československé republiky došlo celkem ke dvěma změnám v dosavadním notářském řádu. Tyto změny se však týkaly působnosti notářských komora a neovlivnily notářství jako takové.

Podstatnějších změn však dosáhlo notářství v období Protektorátu Čechy a Morava. Toto období bylo jedním z nejtemnějších období z českých dějin. Vliv hitlerovského Německa se plně projevil na území Protektorátu Čechy a Morava. Tehdejší společnost upadala a notářství s ní. Mnoho židovských notářů a kandidátů notářství bylo deportováno do koncentračních táborů a jen hrstka se vrátila zpět do vlasti. Další notáři a kandidáti notářství zemřeli během bojů či náletů.

Notářský řád poznal jistých změn také. Změny notářského řádu se týkaly především židovské otázky a nepřispěli k ničemu dobrému. Pozdější změny se týkaly například notářské pečete či notářských svědků.

Během sledovaného období utrpěl notářský stav mnoho ztrát. Zemřela či odešla do ústraní většina notářů generace prvních absolventů české právnické fakulty a stavovských funkcionářů z první Československé republiky.¹⁷²

Notářský stav také utrpěl po stránce budoucích absolventů, jelikož na základě říšského výnosu ze 17. listopadu 1939, byly uzavřeny vysoké školy a mnoho studentů tak nemohlo vystudovat a věnovat se právníckým profesím potažmo notářství.

---

¹⁷² BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 138

5. Československé notářství v letech 1945 – 1989

Končící druhá světová válka přinášela postupně mír do zpustošené Evropy. Území Protektorátu Čechy a Morava bylo postupně osvobozováno vojsky Rudé armády a později i spojeneckými vojsky armády americké. Dne 5. dubna 1945 byl v Košicích, na území Slovenského štátu vyhlášen první poválečný vládní program. Tento program určoval zásady budoucí politiky na území předválečného Československa, po porážce hitlerovského Německa. Druhá světová válka pro Československo skončila 8. května 1945, Praha byla definitivně osvobozena 9. května 1945. Místní boje však pokračovaly ještě v následujících měsících po celém území Československa.

5.1 Notářství v období poválečného Československa 1945 – 1948

Na území tehdejšího Československa tvořil soustavu nejvyšších státních orgánů prezident spolu s vládou až do sejití se řádného zastupitelského organu dne 28. října 1945, kterým bylo Prozatímní národní shromáždění. Prozatímní národní shromáždění připravovalo volby do Ústavodárného shromáždění v roce 1946. Tyto volby vyhrála Komunistická strana Československa a na základě výsledků voleb byla vytvořena vláda v čele s Klementem Gottwaldem, která vyhlásila takzvaný budovatelský program. Dne 25. února 1948 byl Klementem Gottwaldem předložen návrh prezidentu republiky, na sestavení nové vlády, v níž by komunistická strana měla monopol moci. Ještě téhož dne prezident republiky Edvard Beneš návrh Klementa Gottwalda přijal.¹⁷³

Poválečná euforie zapříčiněná koncem druhé světové války se promítla i v notářství. Stav společnosti jaký v té době panoval, popisuje i úvodník Notářství v nové době, publikovaný 24. února 1946 v prvním poválečném vydání časopisu České právo:

„Celý notářský stav chce svoji práci v nejvyšší míře podporovati náš lid v jeho zápasu o šťastnější spolužití všech. Pocházíme z lidu, jsme jeho součástí a s ním a pro něho pracujeme. My zůstáváme lidu věrni a on nám stejnou měrou oplácí. Notářství má svou historickou tradici, ale vždy bylo bezprostředně spjato se současným životem tak těsně, že se formuje duchem doby automaticky a přímo přispívá k realizaci nových směrů. Zůstáváme vždy mladými duchem a nechceme

¹⁷³ SCHELLE, Karel a Jiří BÍLÝ. Dějiny českého soudnictví. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 338

*jen přihlížeti, nýbrž bojovati o vývoj: naše místo musí býti v avantgardě. Nejsme složkou druhořadou, pasivní. Ne, my zabezpečujeme svou práci právní jistotou a zajišťujeme spokojenost nejširších vrstev, užíváme důvěry nám věnované k zpopularizování právních předpisů a k upevnění moci právních orgánů.*¹⁷⁴

5.1.1 Změny v notářství

Notářství, potažmo notářský řád se dočkal očekávaných změn. Novelizace notářského řádu byla přijata Prozatímním Národním shromážděním dne 16. května 1946 v podobě zákona č. 138/1946 Sb., o úpravě některých otázek týkajících se notářství.

Tento zákon upravil působnost notářských komor tak, že pro české země byly zřízeny pouze dvě notářské komory a to v Praze a v Brně. Citovaný zákon dále zrušil používání říšskoněmeckých právních předpisů upravujících notářství, které byly v době nesvobody vydány pro území zemí České a Moravskoslezské.

Další úpravu notářství tehdejší doby, kterou zákon 138/1946 Sb. přinesl, byla možnost úplného či částečného uznání praxe u notáře, kterou žadatel konal, aniž by byl zapsán v seznamu kandidátů notářství. Praxi uznávalo ministerstvo spravedlnosti a to na základě řádně podané žádosti.

Úprava jmenování notáře či zápisu notářských kandidátů vycházela a ve své podstatě byla převzata z opatření Stálého výboru č. 285/1938 Sb. Notářská komora mohla odmítnout zápis notářského kandidáta do seznamu kandidátů notářství i v případě že splňoval veškeré podmínky. To nastalo v případě, že byla obava z narušení veřejného zájmu.

Zákon 138/1946 Sb. byl jediným právním předpisem, jež se dotýkal notářství tehdejší doby.¹⁷⁵

---

¹⁷⁴ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 147

¹⁷⁵ Tamtéž.

5.2 Změny v notářství po Únorovém převratu roku 1948

Únorový převrat roku 1948 znamenal pro tehdejší notářství mnohé. Politický systém tehdejší doby byl takový, že hlavním nositelem vládní a výkonné moci byla dle právního zakotvení vláda, de facto ale jím byl Ústřední výbor Komunistické strany Československa a jeho první tajemník. Vnitřní struktura Ústředního výboru Komunistické strany Československa, přímo kopírovala strukturu tehdejších ministerstev. Celý československý stát byl vázán na Sovětský svaz a podroboval se jeho diktátu. Počátek období po Únorovém převratu by se dal označit jako nejrepresivnější, de facto totalitní fázi tehdejšího režimu, kdy společnost byla masivně mobilizována, ideologie komunistického režimu prostupovala všemi oblastmi společenského života, jakýkoliv pluralismus od komunistického režimu byl vyloučen a úmyslně potírán, enormních hodnot doznala myšlenka vůdcovství sovětského vůdce Stalina a československého prezidenta Klementa Gottwalda. Zahraniční politika doznala enormních změn, kdy režim Ústředního výboru Komunistické strany Československa způsobil izolaci státního území od Západních mocností a od vlastních sousedů, jak formálně tak prakticky uzavřením hranic ostnatým drátem, hlídkami pohraniční stráže atp.¹⁷⁶

Únor 1948 se nevyhnul ani notářství. Krátce po volbách v únoru 1948 byla v tehdejších politických a státních orgánech řešena otázka jak naložit s notářstvím. Notářství totiž nezapadalo do socialistického kontextu, jelikož notáři byli buržoazním přebytkem doby minulé. Nový režim se vytýčil za cíl socializovat společnost a veškeré instituce, notářství nevyjímaje a tak krátce po únorovém převratu započaly práce na legislativní likvidaci notářství v podobě sedmiparagrafové osnovy zákona. Notářství v Československu však zrušeno nebylo. Důvodem pro to snad bylo, že se v notářských kruzích objevil elaborát pojednávající o sovětském notářství, cyklostylový překlad sovětské publikace Pozůstalosti a notářství vydaným právníckým nakladatelstvím Sovětského svazu v Moskvě roku 1946. Právě onen elaborát poukazoval na to, že i v Sovětském svazu existuje institut notářství, avšak jeho podoba byla zestátněna.¹⁷⁷

---

¹⁷⁶ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 136 a 137

¹⁷⁷ Tamtéž. s. 155 a 156

Zestátnění československého notářství neproběhlo naráz. Záměrem vládnoucí komunistické strany bylo postupně nahradit svobodné notářství státním aparátem, jehož prostřednictvím by stát vykonával notářskou činnost sám a tím by ji měl pod absolutní kontrolou. Zestátnění notářství proběhlo v několika krocích.¹⁷⁸

Prvním krokem k zestátnění notářství bylo přijetí zákona č. 201/1949 Sb., o notářství, ze dne 14. července 1949, jímž byl zrušen zákon č. 75/1871 ř. z., tedy dosavadně platný notářský řád a další s tím zákonem v souladu přijaté právní předpisy. K provedení zákona č. 201/1949 Sb. vydal ministr spravedlnosti nařízení č. 202/1949 Sb.

Zákon č. 201/1949 Sb. nabyl účinnosti 21. srpna 1949 a představoval zásadní změny v notářství tehdejší doby.

Tímto zákonem byly zrušeny notářské komory a byl jím zrušen výkon notářství jako svobodného povolání. Na základě tohoto zákona vykonávali notáři svůj úřad v krajských sborech notářských a notáři již nevykonávali svou činnost na vlastní účet, ale dostávali plat od příslušného krajského sboru. Tak byla zrušena ekonomická nezávislost notářství a notáři byli plně podřízeni krajskému sboru notářskému.

Zákon č. 201/1949 Sb. prozatím ponechal notářům statut veřejného orgánu sepisujícího veřejné listiny o právních jednáních a prohlášeních a o skutečnostech právně významných a provádějících řízení a úkony z příkazu soudu.¹⁷⁹

Druhým krokem k zestátnění notářství byl zákon č. 116/1951 Sb., o státním notářství ze dne 20. prosince 1951. Tento zákon byl proveden nařízením ministerstva spravedlnosti č. 117/1951 Sb. a dále nařízením ministra financí č. 118/1951 Sb. o notářských poplatcích.

---

¹⁷⁸ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 156

¹⁷⁹ Tamtéž. s. 157

Účinnost těchto předpisů znamenala zánik funkce notářství jako nezávislého svobodného povolání. Notářství se tak stalo státním úřadem a notáři se stali státními zaměstnanci. To samé platilo pro notářské čekatele a ostatní zaměstnance v notářství. Dosavadní notáři tak přešli v obvodech soudů pod nově zřízené státní notářství a dohled nad nimi vykonávali předsedové okresních soudů. Vrchní dohled vykonával ministr spravedlnosti.

Tento zákon ve své podstatě znamenal jisté zestátnění nejen notářství jako takového, ale i dosavadního majetku praktikujících notářů sloužícího k výkonu jejich povolání.

Zákon č. 116/1951 Sb. rozlišoval tři okruhy působnosti státního notářství. Ve své postati to byla činnost ve vlastním okruhu působnosti, spočívající především v sepisování notářských listin, dále pak činnost z pověření soudu, což bylo rozhodování o dědictví a podobné záležitosti a konečně činnost na žádost stran.¹⁸⁰

5.3 Státní notářství 1953 - 1963

Dalším právním předpisem, který upravoval notářství, byl zákon č. 52/1954 Sb., kterým se rozšiřovala působnost státních notářství. Účinnost zákona byla stanovena na 1. leden roku 1955. Na základě tohoto zákona převzala krajská soudní správa dohled nad činností státního notářství.

Tímto zákonem byla zrušena činnost z pověření soudu a tím odstraněna takzvaná dvojkolejnost notářství. Agenda dědická byla explicitně převedena přímo do kompetence státních notářství v sídlech okresních soudů.¹⁸¹

Další právní úprava dotýkající se notářství byl zákon z roku 1957 č. 26, jenž vstoupil v platnost 1. července 1957. Tento zákon sjednotil poplatky dědické, darovací, převodní a úkonové a přenesl je do kompetence státního notářství. Tyto poplatky zákon označila jako poplatky dědické. K provedení tohoto zákona byla vydána vyhláška č. 30/1957 Sb., která obsahovala mimo jiné i tarify těchto poplatků.¹⁸²

---

¹⁸⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 10 a 11

¹⁸¹ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 159 a 160

¹⁸² SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 11

5.4 Státní notářství 1963 – 1989

Proces socializace notářství byl úspěšně završen ještě před přijetím socialistické ústavy – ústavního zákona z 11. července 1960 č. 100/1960 v roce 1960 avšak k naplnění jeho zákonného charakteru pak došlo v rámci vydávání zákonů v následujících letech.

V roce 1963 byl vydán nový občanský soudní řád a v roce 1964 nový občanský zákoník. V rámci legislativního procesu byl přijat i nový notářský řád, zákon č. 95/1963 Sb. o státním notářství a řízení před státním notářstvím. Tímto zákonem byla notářství svěřena pravomoc rozhodování v dalších agendách a tak byla potvrzena původní linie transformace autentického notářství jako orgánu veřejné služby vykonávané jako svobodné povolání do novodobé podoby státního notářství jako státního orgánu zcela patřícího do soustavy justičních orgánů.

Státní notářství v této podobě výlučně rozhodovalo v řízení o dědictví, registraci smluv, o úschovách, o umořování listin a o výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí.¹⁸³

V návaznosti na notářský řád z roku 1963 byl vydán zákon o notářských poplatcích č. 24/1964 Sb. s prováděcím nařízením č. 25/1964 Sb. a dále byl vydán zákon o evidenci nemovitostí č. 22/1964 Sb.¹⁸⁴

Notářský řád z roku 1963 představoval notářství jako státní orgán, který má pomáhat občanům a organizacím při ochraně jejich práv, při uspořádání jejich vzájemných vztahů. Státní notářství plnilo své úkoly zejména prováděním činnosti rozhodovací včetně činnosti poplatkové. Dále pak provádělo činnost listinou a osvědčovací, činnost poradenskou. Notářství také obstarávalo správu pozemkových knih, železničních knih a spolupůsobilo při evidenci nemovitostí.¹⁸⁵

Úprava státního notářství provedena zákonem č. 95/1963 Sb. platila s některými změnami do zrušení státního notářství v roce 1992.

---

¹⁸³ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 160

¹⁸⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 11

¹⁸⁵ Tamtéž. s. 11 a 12

5.5 Nejdůležitější data a události v letech 1945 – 1989¹⁸⁶

25. února 1948 – Vítězný únor 1948, byla jmenována vláda Národní fronty
1. březen 1948 – zemřel Jan Masaryk, syn T. G. Masaryka
11. března 1948 – Ústavodárné národní shromáždění schválilo program nové vlády pod vedením K. Gottwalda
21. března 1948 – byly schváleny zemědělské zákony, které umožnily pozemkovou reformu nad 50 hektarů
30. května 1948 – proběhly volby do Národního shromáždění
7. června 1948 – prezident Edvard Beneš abdikoval ze své funkce
14. června 1948 – Klement Gottwald byl zvolen prezidentem republiky, byla podepsána nová ústava
15. června 1948 – byla jmenována nová vláda v čele s Antonínem Zápotockým
19. – 27. června 1948 – proběhl 11. všesokolský slet v Praze a manifestace proti novému komunistickému režimu
3. září 1948 – zemřel Edvard Beneš
6. října 1948 – schválen zákon číslo 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky
27. října 1948 – schválen první pětiletý plán – takzvaná Pětiletka
1. ledna 1949 – začal platit zákon o krajském zřízení
23. února 1949 – schválen zákon o zakládání JZD – Jednotných zemědělských družstev
16. června 1949 – arcibiskup pražský Josef Beran byl internován v domácím vězení
21. června 1949 – popraven generál československé armády Heliodor Píka

---

¹⁸⁶ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 137až 140 a s. 162 až 164

14. října 1949 – byl přijat zákon o zřízení Státního úřadu pro věci civilní a zákon o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem

13. dubna 1950 - proběhla takzvaná Bartolomějská noc československých klášterů – internace řeholníků v několika sběrných táborech

27. června 1950 – proběhla poprava Milady Horákové

27. listopadu 1951 – byl zatčen bývalý generální tajemník Komunistické strany Československa Rudolf Slánský

20- 27. listopadu 1952 – proběhl soudní proces s Rudolfem Slánským a dalšími bývalými vysokými činiteli Komunistické strany Československa

14. března 1953 – zemřel prezident republiky Klement Gottwald

21. března 1953 – byl jmenován nový prezident republiky Antonín Zápotocký a ustanovena nová vláda v čele s Viliamem Širokým

1. června 1953 – proběhla měnová reforma a proběhly masové protesty nespokojenosti s komunistickým režimem

28. listopadu 1954 – proběhly volby do Národního shromáždění

14. května 1955 – vznikla Varšavská smlouva

13. listopadu 1957 – zemřel prezident republiky Antonín Zápotocký

19. listopadu 1957 – byl zvolen Antonín Novotný prezidentem republiky

9. dubna 1960 – byla schválena nová územní organizace československého státu

9. května 1960 – prezident republiky vyhlásil rozsáhlou amnestii, která se týkala především politických vězňů

11. června 1960 – byla schválena nová Socialistická ústava, byl přijat nový název státu – Československá socialistická republika a vznikl nový státní znak

11. července 1960 – byla jmenována nová vláda v čele s Viliamem Širokým

9. května 1962 – prezident republiky Antonín Novotný vyhlásil druhou amnestii, která se týkala především politických vězňů neamnestovaných v roce 1960

3. – 4. dubna 1963 - Ústřední výbor Komunistické strany Československa konstatoval porušování socialistické zákonnosti, zejména spojené s případem procesu Rudolfa Slánského

12. listopadu 1964 – prezident Antonín Novotný byl opět zvolen prezidentem Československé socialistické republiky

18. února 1964 – byl František Tomášek jmenován apoštolským administrátorem pražské arcidiecéze

31. října 1967 – proběhly protesty vysokoškolských studentů na pražském Strahově proti socialistickému režimu

22. března 1968 – prezident Antonín Novotný abdikoval na funkci prezidenta republiky

30. březen 1968 – byl zvolen generál Ludvík Svoboda prezidentem republiky

5. dubna 1968 – Ústřední výbor Komunistické strany Československa schválil takzvaný Akční program, který měl řešit příčiny krize

červen 1968 – na území Československé socialistické republiky probíhaly manévry sovětské armády

27. června 1968 – byl zveřejněn manifest Dva Tisíce slov

14. – 15. července 1968 – proběhla schůze představitelů evropských komunistických států, na které byl odsouzen „vývoj“ socialismu v Československu

21. srpna 1968 – proběhla okupace území Československé socialistické republiky vojsky Varšavské smlouvy

23. – 26. srpna 1968 – proběhla moskevská jednání představitelů KSČ a KSSS, kde byla uzavřena dohoda o normalizaci poměrů v Československu

27. října 1968 – byl přijat zákon o federativním uspořádání Československé socialistické republiky

22. března 1968 – prezident Antonín Novotný abdikoval na funkci prezidenta republiky

30. březen 1968 – byl zvolen generál Ludvík Svoboda prezidentem republiky

5. dubna 1968 – Ústřední výbor Komunistické strany Československa schválil takzvaný Akční program, který měl řešit příčiny krize

červen 1968 – na území Československé socialistické republiky probíhaly manévry sovětské armády

27. června 1968 – byl zveřejněn manifest Dva Tisíce slov

14. – 15. července 1968 – proběhla schůze představitelů evropských komunistických států, na které byl odsouzen „vývoj“ socialismu v Československu

21. srpna 1968 – proběhla okupace území Československé socialistické republiky vojsky Varšavské smlouvy

23. – 26. srpna 1968 – proběhla moskevská jednání představitelů KSČ a KSSS, kde byla uzavřena dohoda o normalizaci poměrů v Československu

27. října 1968 – byl přijat zákon o federativním uspořádání Československé socialistické republiky

1. ledna 1969 – vstoupil v platnost Ústavní zákon o československé federaci

16. ledna 1969 – Jan Palach spáchal demonstrativní sebevraždu upálením na protest proti okupaci Československa

17. dubna 1969 – byl zvolen prvním tajemníkem ÚV KSČ Gustáv Husák

21. srpna 1969 – proběhly rozsáhlé protirežimní demonstrace

15. října 1969 – byl schválen Ústavní zákon číslo 117/1969 Sb.

28. – 30. ledna 1970 – ÚV KSČ přijal usnesení o výměně stranických legitimací, díky němuž byla nastartována nejrozsáhlejší část stranických čistek

25. května 1971 – proběhl 14. sjezd KSČ, na němž byl potvrzen normalizační kurz československého státu

červenec – srpen 1972 – proběhla řada politických procesů, v nichž byli odsouzeni představitelé formující se opozice

květen 1975 – byla schválena novela číslo 64 Ústavního zákona o československé federaci, díky níž byl prezident Ludvík Svoboda zbaven své funkce. Gustáv Husák byl zvolen Československým prezidentem

1. ledna 1977 – byla prohlášena Charta 77

12. ledna 1977 – byla zahájena kampaň ze strany státu proti Chartě 77

13. března 1977 – zemřel Jan Patočka, jeden z mluvčích Charty 77 na následky dlouhotrvajícího výslechu

27. dubna 1978 – vyšlo prohlášení Výboru na ochranu nespravedlivě stíhaných

22. – 23. října 1978 – proběhl proces se šesti členy Výboru na ochranu nespravedlivě trestaných

25. října 1983 – bylo oficiálně oznámeno, že na území Československé socialistické republiky budou rozmístěny sovětské taktické rakety

17. – 18. prosince 1987 – prezident Gustáv Husák rezignoval z postu generálního tajemníka ÚV KSČ a na jeho místo byl zvolen M. Jakeš

24. února 1988 – byl zahájen odsun sovětských taktických raket z území Československa

21. srpna 1988 – se poprvé od roku 1969 konaly masové demonstrace proti srpnové okupaci

28. října 1988 – byla rozeznána demonstrace u pořádání u příležitosti vzniku Československé republiky

10. prosince 1988 – na Den lidských práv se konala povolená demonstrace

15. – 20. ledna 1989 – proběhly demonstrace pořádané u příležitosti výročí úmrtí Jana Palacha, které byly opakovaně rozháněny

29. června 1989 – bylo vydáno prohlášení Několik vět

21. srpna 1989 – proběhly demonstrace proti socialistickému režimu a srpnové okupaci

17. listopadu 1989 – v Praze proběhl povolený pietní akt k 50. výročí smrti Jana Opletala, který vyústil v demonstraci, a účastníci byli tvrdě rozehnáni. Tyto události vyústily k změnám, které znamenaly pád komunistického režimu a nastolení svobody a demokracie.

5.6 Shrnutí

Notářství ve sledovaném období let 1945 – 1989 prošlo mnoha důležitými změnami, které postupně vedly k jeho zestátnění a ukončení jeho více než stoletého vývoje započatého notářským řádem z roku 1871.

Notářství v poválečném Československu se řídilo notářským řádem z roku 1871, samozřejmě s určitými novelizacemi. Notářské předpisy přijaté v období Protektorátu Čechy a Morava byly zrušeny a notářství se tak vrátilo do původní podoby před uzavřením Mnichovské dohody. Poválečná euforie se pozitivně projevovala i v notářském stavu a to v podobě snah o vydání nového notářského řádu. Tyto snahy však nebyly naplněny a pomalu se blížily volby v roce 1948.

Nástup komunistické strany k moci v roce 1948 se projevil i v notářství tehdejší doby. Socialistické snahy o socializaci notářství a jeho zestátnění se projevíly celkem záhy v podobě etap zestátnění československého notářství.

První etapa zestátnění československého notářství má svůj počátek v takzvané právnícké dvouletce let 1949 – 1950. Na toto období plně navazuje druhé období, které se vyznačovalo centralizací politické a státní moci notářství nevyjímaje. Třetí etapa zestátnění notářství je charakterizována úplným zestátněním notářství.

Notářství tehdejší doby tak ztratilo svůj charakter svobodného povolání a plně se muselo podmanit socialistické moci.

V tomto období také vznikl nový notářský řád, zákon č. 95/1963 Sb. o státním notářství a řízení před státním notářstvím. Tímto zákonem byla notářství svěřena pravomoc rozhodování v dalších agendách a tak byla potvrzena původní linie transformace autentického notářství jako orgánu veřejné služby vykonávané jako svobodné povolání do novodobé podoby státního notářství jako státního orgánu zcela patřícího do soustavy justičních orgánů.

Závěr

Notářství, starobylá instituce, jejíž počátky sahají do období 2900 let před naším letopočtem. Staří Sumerové, Asyřané, Babyloňané, Chetitové a Egypťané nám zanechali mnoho psaných dokumentů a právě na některých z nich se objevují podpisy svědků a písaře. Právě v osobě písaře lze spatřovat jistou obdobu notáře, který zpečetřoval obsah listiny svým podpisem. V této době se nejednalo o notářství, jak jej známe dnes, ale tyto první zmínky můžeme považovat nejstarší doklady osob sepisujících listiny, tedy jakých si notářů tehdejší doby.

S notáři jako osobami veřejného práva se setkáváme o mnoho staletí později. Veřejný notariát se vyvinul z italského notářství, které mělo zásadní vliv na rozvoj notářství v celé Evropě. Právě recepce římského práva znamenala pro rozvoj notářství opravdový pokrok. Na italských univerzitách se vyučovalo notářství jako vědecký předmět a rozšířilo se tak do povědomí nejen mezi právníky, ale také mezi obyčejnými občany. Notáři tak považovaly určité úcty a patřili mezi uznávanou část obyvatel.

V českých zemích se poprvé setkáváme s veřejným notariátem právě v důsledku recepce římského práva ve 12. a 13. století. V tomto období také působil první veřejný notář Jindřich z Isernie, který v českých zemích založil první notářskou školu. Právě Jindřich z Isernie jsem si zvolila jako vybranou osobnost působící v notářství v této kapitole.

Zlatého věku se notářství v českých zemích dočkalo za období vlády Karla IV. V tomto období došlo k úpravě notářství v podobě zákoníku upravující notářství. V této době vznikly velké sbírky vzorců a formulářů, které pomáhaly nastávajícím notářům v jejich budoucí činnosti. Působnost notářů se značně rozšířila a notářství se tak dostalo patřičné úcty a obliby. Notářství v období vlády Karla IV. lze považovat za vyvrcholení dosavadního vývoje notářství v českých zemích. Následující období začíná postupně docházet k úpadku českého notářství. Celé 16. století se prohlubuje krize notářství což má za následek velkou nespokojenost s touto oblastí činnosti.

V následujícím období let 1781 – 1848 docházelo k jeho postupnému omezování, které v mnoha ohledech málem dospělo k jeho faktickému zrušení. Notářství však zrušeno nebylo a přetrvalo i přes bouřlivá revoluční léta roku 1848.

Notářství v letech 1850 – 1918 prošlo mnoha změnami, které ovlivnily notářství, jak jej známe dnes. Politické události tehdejších let značně ovlivnily vývoj notářství a činnost tehdejších notářů. V tomto období došlo k vytvoření celkem tří notářských řádů.

První z nich pochází z roku 1850. Notářský řád - císařský patent z 29. září 1850 č. 366 ř. z., představoval ve své podstatě pokrokovou právní úpravu, která měla zamezit pokoutnictví, pozdvihnout úroveň notářství a také se snažila naplnit alespoň z části požadavky na modernizaci notářství. Bohužel tento notářský řád nebyl tak kvalitní právní úpravou, jak se očekávalo, a poměrně brzy byl nahrazen notářským řádem z roku 1855.

Notářský řád z roku 1855 vycházel z předchozího notářského řádu. Jeho úkolem bylo především odstranit aplikační a praktické potíže předchozího notářského řádu, dále pak měl nový notářský řád lépe definovat postavení notářů a posílit práva jejich klientů.

Roku 1871 tak byl přijat nový notářský řád po šestnáctileté účinnosti notářského řádu z roku 1855. Jeho vydání bylo iniciováno nespokojeností s dosavadním notářským řádem nejen ze stran notářů, ale i veřejnosti. Notářský řád z roku 1871 představoval ucelenou právní úpravu tehdejšího notářství. V jisté komparaci se současným notářstvím můžeme nacházet mnoho podobností.

Notářský řád z roku 1871 ovlivnil vývoj českého notářství od počátků jeho účinnosti do dnešní doby. Jeho platnost byla ukončena až s nástupem komunistické strany k moci a vydáním nového notářského řádu, zákona č. 95/1963 Sb. o státním notářství a řízení před státním notářstvím.

V tomto období také působilo mnoho významných osobností ovlivňující notářství tehdejší doby. Mezi vybrané osobnosti působící ve sledovaném období jsem záměrně vybrala Václava Šedivu, Aloise Pravoslava Trojana, Otokara Mokrého, Jana Strakatého a Františka Fáčka.

Období let 1918 – 1939 notářství nepoznalo velkých změn. V počátcích po povolení okovů, kdy se z područí R-U monarchie vymanila česká vlast, bylo R-U notářství převzato v nezměněné podobě a to na základě recepční normy, zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

Dílčích změn se notářství dočkalo na základě zákona č. 155/1919 Sb., díky němuž se prozatímně měnilo ustanovení notářských řádů ze dne 25. července 1871, z. ř. č. 75 a čl. zák. XXXV: 1874 a VII: 1886. Na právní úpravu provedenou zákonem č. 155/1919 Sb. navazoval zákon z 2. prosince 1919 č. 13/1920 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení o služební přísaze praktikantů, auskultantů, soudních notářů, soudců a advokátů. Další dílčí změny se týkaly například notářských sazeb a poplatků či evidence posledních pořízení.

Poslední právní úpravu tehdejšího notářství provedlo vládní nařízení ze dne 14. září 1928 č. 160/1928 Sb., o úschově peněz a jiných cenných hodnot notáři, podle něhož byla notářům uložena povinnost vést zvláštní knihu úschov, do níž měla být zapsána všechna depozita s tím, že každý příjem a vydání museli být potvrzeny stranou i notářem.

Jako osobnosti působící v notářství jsem pro účely práce vybrala Andělu Kozákovou jako první českou doktorku práv a notářku v jedné osobě a Antonína Mokrého, notáře, bratra Otokara Mokrého, který působil v notářství v předchozím sledovaném období.

Období let 1938 – 1945 bylo pro československé notářství obdobím temným. V počátcích tohoto období, tedy po uzavření mnichovské dohody, nepoznalo notářství podstatných změn. Židovská otázka v podobě vyškrcnutí židovských notářů ze seznamu notářů se v notářské samosprávě neobjevila, jak tomu bylo například v advokacii. V období druhé československé republiky došlo celkem ke dvěma změnám v dosavadním notářském řádu. Tyto změny se však týkaly působnosti notářských komora a neovlivnily notářství jako takové.

Podstatnějších změn však dosáhlo notářství v období Protektorátu Čechy a Morava. Toto období bylo jedním z nejtemnějších období z českých dějin. Vliv hitlerovského Německa se plně projevil na území Protektorátu Čechy a Morava. Tehdejší společnost upadala a notářství s ní. Mnoho židovských notářů a kandidátů notářství bylo deportováno do koncentračních táborů a jen hrstka se vrátila zpět do vlasti. Další notáři a kandidáti notářství zemřeli během bojů či náletů.

Notářský řád poznal jistých změn také. Změny notářského řádu se týkaly především židovské otázky a nepřispěli k ničemu dobrému. Pozdější změny se týkaly například notářské pečete či notářských svědků.

Notářský stav také utrpěl po stránce budoucích absolventů, jelikož na základě říšského výnosu ze 17. listopadu 1939, byly uzavřeny vysoké školy a mnoho studentů tak nemohlo vystudovat a věnovat se právníckým profesím potažmo notářství. Během sledovaného období utrpěl notářský stav mnoho ztrát. Zemřela či odešla do ústraní většina notářů generace prvních absolventů české právnícké fakulty a stavovských funkcionářů z první Československé republiky.

Notářství ve sledovaném období let 1945 – 1989 prošlo mnoha důležitými změnami, které postupně vedly k jeho zestátnění a ukončení jeho více než stoletého vývoje započatého notářským řádem z roku 1871.

Notářství v poválečném Československu se řídilo notářským řádem z roku 1871, samozřejmě s určitými novelizacemi. Notářské předpisy přijaté v období Protektorátu Čechy a Morava byly zrušeny a notářství se tak vrátilo do původní podoby před uzavřením Mnichovské dohody. Poválečná euforie se pozitivně projevovala i v notářském stavu a to v podobě snah o vydání nového notářského řádu. Tyto snahy však nebyly naplněny a pomalu se blížily volby v roce 1948.

Nástup komunistické strany k moci v roce 1948 se projevil i v notářství tehdejší doby. Socialistické snahy o socializaci notářství a jeho zestátnění se projeví celkem záhy v podobě etap zestátnění československého notářství.

První etapa zestátnění československého notářství má svůj počátek v takzvané právnícké dvouletce let 1949 – 1950. Na toto období plně navazuje druhé období, které se vyznačovalo centralizací politické a státní moci notářství nevyjímaje. Třetí etapa zestátnění notářství je charakterizována úplným zestátněním notářství.

Notářství tehdejší doby tak ztratilo svůj charakter svobodného povolání a plně se muselo podmanit socialistické moci.

Resumé

Notary business, an ancient institution whose origins date back to 2900 years BC. The ancient Sumerians, Assyrians, Babylonians, Hittites, and Egyptians have left us many written documents, and some of them have witnesses and scribe signatures. It is in the person of the scribe that we can see a certain equivalent of a notary who has sealed the contents of the document by signing it. At this time, it was not a notary public as we know it today, but these first references can be considered the oldest documents of the persons drafting deeds, ie what notaries of the time.

We meet notaries as public law many centuries later. The public notariat evolved from the Italian notarial, which had a major influence on the development of the notarial across Europe. It was the reception of Roman law that meant real progress for the development of the notary. Notaryism has been taught as a scientific subject at Italian universities, spreading not only among lawyers but also among ordinary citizens. Notaries therefore considered certain respect and were among the recognized part of the population.

In the Czech lands, for the first time we encounter a public notariat precisely because of the reception of Roman law in the 12th and 13th centuries. During this period, the first public notary, Jindřich of Isernia, also founded the first notary school in the Czech lands. It was Henry of Isernia that I chose as a selected notary personality in this chapter.

Notary in the Czech lands has a golden age during the reign of Charles IV. In this period the notary was amended in the form of a notary code. At this time, large collections of formulas and forms were created to assist future notaries in their future activities. The activities of notaries have expanded considerably, and notaries have received due respect and popularity. Notary public during the reign of Charles IV. can be considered as the culmination of the current development of notary in the Czech lands. The following period begins to gradually decline the Czech notary. Throughout the 16th century, the notary crisis has deepened, resulting in great dissatisfaction with this area of activity.

In the following period from 1781 to 1848, it was gradually reduced, which in many respects almost led to its de facto abolition. Notarialism, however, was not abolished and persisted despite the turbulent revolutionary years of 1848.

The notary public in the years 1850 - 1918 underwent many changes that influenced the notary public as we know it today. The political events of that time greatly influenced the development of notaries and the activities of notaries of that time. During this period, a total of three notarial orders were created.

The first of them dates back to 1850. The Notarial Order - the Imperial Patent of September 29, 1850, No. 366 r., Constituted, in essence, a progressive legal regulation aimed at preventing requirements for the modernization of notaries. Unfortunately, this notarial order was not as good a legal regulation as expected, and was soon replaced by the notarial order of 1855.

The notarial order of 1855 was based on the previous notarial order. His task was primarily to eliminate the application and practical difficulties of the previous notarial code, and then the new notarial code was to better define the position of notaries and strengthen the rights of their clients.

In 1871, a new notarial order was adopted after the sixteen-year effectiveness of the notarial order from 1855. Its publication was initiated by dissatisfaction with the existing notarial order not only by notaries but also by the public. The Notarial Order of 1871 represented a comprehensive legal regulation of the notary at that time. There are many similarities to a certain comparison with contemporary notaryism.

The Notarial Order of 1871 influenced the development of Czech notarial law from its inception to the present day. Its validity was terminated only after the Communist Party came to power and a new notarial order, Act No. 95/1963 Coll. on state notary and proceedings before state notary.

During this period there were also many prominent personalities influencing the notary of the time. Among the selected personalities active in the period under review, I deliberately chose Václav Šedivá, Alois Pravoslav Trojan, Otokar Mokřý, Jan Strakatý and František Fáček.

The period of 1918 - 1939 notary did not know big changes. In the early days following the release of the shackles, when the Czech homeland was released from the R-U monarchy, the R-U notary was taken over in the unaltered form on the basis of the reception standard, Act No. 11/1918 Coll., Establishing an independent Czechoslovak state.

However, the notary in the Protectorate of Bohemia and Moravia achieved more substantial changes. This period was one of the darkest periods in Czech history. The influence of Hitler's Germany was fully manifested in the territory of the Protectorate of Bohemia and Moravia. The company then fell and the notary with it. Many Jewish notaries and notary candidates were deported to concentration camps and only a handful returned to their homeland. Other notaries and notary candidates died during fights or air raids.

The Notarial Order has seen certain changes as well. The changes to the notarial order mainly concerned the Jewish question and did not contribute to anything good. Later changes concerned notarial seals or notary witnesses.

Notarial status also suffered in terms of future graduates, because the imperial decree of November 17, 1939, closed the universities and many students could not study and pursue the legal profession or notary. During the reporting period the notarial state suffered many losses. Most notaries of the generation of the first graduates of the Czech Faculty of Law and professional officials from the first Czechoslovak Republic died or retired.

Notarial work in the monitored period 1945 - 1989 underwent many important changes, which gradually led to its nationalization and termination of its more than a century of development begun by the notarial order of 1871.

Notaryism in post-war Czechoslovakia was governed by the notarial code of 1871, with certain amendments, of course. The notarial regulations adopted during the Protectorate of Bohemia and Moravia were repealed and the notarial was returned to its original form before the Munich Agreement was concluded. The post-war euphoria was also positively reflected in the notarial state in the form of efforts to issue a new notarial code. However, these efforts were not fulfilled and the 1948 elections were slowly approaching.

The Communist Party's rise to power in 1948 was also reflected in the notarial of that time. Socialist efforts to socialize the notary and its nationalization were soon manifested in the form of the stages of nationalization of the Czechoslovak notary.

The first stage of the nationalization of the Czechoslovak notary has its beginnings in the so-called legal biennial years 1949 - 1950. This period is fully connected with the second period, which was characterized by the centralization of political and state power, including notary. The third stage of the nationalization of the notary is characterized by the complete nationalization of the notary.

Thus the notary of that time lost its character of freelance and had to fully subdue socialist power.

Seznam použité literatury a pramenů

BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií

BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007

BALÍK, Stanislav - KELLER Radek. In: Žena v dějinách Prahy : sborník příspěvků z konference Archivu hl. m. Prahy a Nadace pro gender studies 1993 / Praha : Archiv hlavního města Prahy 13

BARTOŠEK, M.: Encyklopedie římského práva, Praha, Panorama 1981

BERKA, Rudolf. Vodňanští Mokří. Rodopisná revue. 2006, číslo 4

BRÁZDA, Jiří – BÉBR, Richard – ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976

CVETLER, Jiří. K notářům v Byzanci. Bratislava: Právní obzor 8/1972

ČAPEK, Vratislav. Evropská revoluce 1848-1849. Stručný komparativní nástin. Praha: Křesťanskosociální hnutí ve spolupráci s Historickou a dokumentační komisí Klubu českého pohraničí, 2005

ČELAKOVSKÝ, Ladislav. Právník, časopis věnovaný vědě právní a státní, roč. XXIX. Právnícká jednota v Praze, 1890

ČULÍK, J. Notářstvo v uplynulém desetiletí. AD NOTAM. 1999, č. 1

KOTÁSEK, Josef, Jarmila POKORNÁ a Přemysl RABAN. Kurs obchodního práva: právo cenných papírů. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005

KOTOUS, Jan. Dvě přátelství vinohradského notáře. Ad Notam. 2016

LAGOS, Nuñez, Rafael. El valor juridico del documento notarial. 1945

MARŠÁLEK, Pavel. Protektorát Čechy a Morava: státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945. Praha: Karolinum, 2002

NAVRÁTIL, Michal. Almanach českých právníků. Praha: JUDr. Michal Navrátil, 1930

PAVLÍČEK, Tomáš. Působení Aloise Pravoslava Trojana v Rakovníku (1857–1880). In: Rakovnický historický sborník 3. Rakovník: Státní okresní archiv v Rakovníku, 2002.

SALÁK, Pavel - TAUCHEN, Jaromír. Říšská sbírka zákonů 1848-1918. [zpracovali] Pavel Salák, Jaromír Tauchen. Brno : Masarykova univerzita, 2009

SCHELLE, Karel. Organizace československého státu v meziválečném období (1918-1938). Praha: Eurolex Bohemia, 2006

SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Historie notářství v dokumentech. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law

SCHELLE, Karel a Jiří BÍLÝ. Dějiny českého soudnictví. Praha: Wolters Kluwer, 2018

SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994

SCHELLEOVÁ, Ilona. Organizace soudnictví, notářství a advokacie. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 1997

SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství: historie a současnost. 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995

SCHELLEOVÁ, I., STAVINHOVÁ, J. Organizace soudnictví, notářství a advokacie. I. díl. Brno : Nakladatelství Doplněk, 1993

ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1884

VAVROUŠEK, Bohumil a Arne NOVÁK. Literární atlas československý. V Praze: J. Otto, 1932

WETZER, Heinrich Joseph. WELTE, Benedikt. Kirchen-Lexikon. Freiburg, 1847

ZWETTLER, Otto. Historicko-geografický obraz jižních Čech v letech 1900-1914. Brno : Univ.J.E.Purkyně, 1984

Internetové zdroje:

Databáze národní knihovny. Dostupné online: https://aleph.nkp.cz/F/?func=find-c&local_base=skc&ccl_term=wau=jk01122661

Dr. Al. Pravoslav Trojan. Humoristické listy. 1. 1882, roč. 27, čís. 14, s. 168.
Dostupné online: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=HumL/24.1882/2/10.png>

Dr. Alois Pravoslav Trojan. Světozor. 4. 1885, roč. 19, čís. 19, s. 300. Dostupné online: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=SvetozorII/19.1885/19/300.png>

František Fáček. Národní politika. Leden 1889, roč. 7, čís. 21, s. 2. Dostupné online:
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=7699358&picp=&it=0&s=djvu> Národní politika, ročník VII, číslo 21, v Praze dne 21. ledna 1889, nestránkováno

Franz Fáček. Politik. Leden 1889, roč. 28, čís. 21, s. 1-2. Dostupné online:
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=7733033&picp=&it=0&s=djvu>

JUDr. Jan Strakatý. Zlatá Praha. 6. 1891, roč. 8, čís. 31, s. 371. Dostupné online:
<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=ZlataPrahaII/8.1890-1891/31/371.png>

KOTOUS, Jan. Otakar Mokřý, notář a básník. Ad Notam. Dostupné online:
https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_202-otakar-mokry-notar-a-basnik#_ftn1

Notářství v českých zemích do roku 1949. Dostupné online:
https://web.archive.org/web/20140226121036/http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2003_zvlastni_CS.pdf

Osvědčení poslancův českých. Národní noviny. Srpen 1868, čís. 37, s. 1.
Dostupné online:
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=5852350&picp=&it=0&s=djvu>

PAVLÍČEK, Tomáš. Působení Aloise Pravoslava Trojana v Rakovníku (1857–1880). In: Rakovnický historický sborník 3. Rakovník: Státní okresní archiv v Rakovníku, 2002. s. 30. Dostupné online:
<http://www.soapraha.cz/documents/rakovnik/20130703175429-archiv-sbornik-2002.pdf>

První žena doktorem práv v čs. republice. Lidové noviny. 17. 12. 1922, s. 5.
Dostupné online: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:02008e50-85e8-11dc-8b60-000d606f5dc6?page=uuid:a48a02c0-81a4-11dc-9abc-000d606f5dc6>

WETZER, Heinrich Joseph. WELTE, Benedikt. Kirchen-Lexikon. Freiburg, 1847 s. 666. Dostupné online: <http://mdz-nbn-resolving.de/urn:nbn:de:bvb:12-bsb10786456-1>